
KOMENTAR
COMMENT

UVOD

V skladu z merili, opredeljenimi v metodoloških izhodiščih popisa kmetijstva, in namenom uporabe popisnih rezultatov je obdelava podatkov popisa kmetijstva leta 2000 potekala v okviru dveh ravni:

- na ravni, ki upošteva ob popisu kmetijstva dejansko uporabljena merila za zajem popisnih enot in kjer analiza podatkov omogoča pridobitev informacije o proizvodni in socioekonomski strukturi vseh gospodarstev, ki se ukvarjajo s kmetijsko pridelavo;
- na ravni meril, ki se uporabljajo za opredelitev kmetijskih gospodarstev v večini držav EU in kjer analiza podatkov omogoča pridobitev informacije o proizvodni in socioekonomski strukturi tako imenovanih evropsko primerljivih gospodarstev.

INTRODUCTION

In accordance with criteria defined in methodological explanations and the purpose of the use of census results, processing of Agricultural Census data was done at two levels:

- at the level which takes into account criteria for covering census units actually used at the census and where data analysis enables getting information on production and socio-economic structure of all holdings engaged in agricultural production,
- at the level of criteria used for determining agricultural holdings in most EU Member States and where data analysis enables getting information on production and socio-economic structure of the so called agricultural holdings satisfying the criteria of EU comparable threshold.

Tabela 1: Izbrani kazalniki zmogljivosti kmetijskih gospodarstev po merilih ob popisu kmetijstva v letu 2000 in merilih za evropsko primerljiva gospodarstva

Table 1: Selected indicators on farm structure of agricultural holdings by threshold used in the Agricultural Census 2000 and by EU comparable threshold

	Merila ob popisu kmetijstva v letu 2000 EPK 00 <i>Agricultural Census 2000 EPK 00</i>		Merila za evropsko primerljiva gospodarstva EPK 97 <i>EU comparable threshold EPK 97</i>		Indeks <i>Index EPK 97 EPK 00</i>		
	število kmetijskih gospodarstev <i>number of agricultural holdings</i>	površina <i>area ha</i>	število kmetijskih gospodarstev <i>number of agricultural holdings</i>	površina <i>area ha</i>	število kmetijskih gospodarstev <i>number of agricultural holdings</i>	površina <i>area ha</i>	
KMETIJSKA GOSPODARSTVA							
Vsa kmetijska gospodarstva	93 344	-	86 467	-	92.6	-	AGRICULTURAL HOLDINGS <i>Total agricultural holdings</i>
Družinske kmetije	93 213	-	86 336	-	92.6	-	<i>Family farms</i>
Kmetijska podjetja	131	-	131	-	100.0	-	<i>Agricultural enterprises</i>
ZEMLJIŠČA							
Vsa zemljišča v uporabi	93 301	957 033	86 427	950 266	92.6	99.3	LAND <i>Total land use</i>
Gozd	79 402	395 942	76 670	394 701	96.6	99.7	<i>Forest</i>
Nerodovitno	87 275	18 890	81 314	18 320	93.2	97.0	<i>Barren land</i>
Vsa kmetijska zemljišča	93 301	542 207	86 427	537 249	92.6	99.1	<i>Total agricultural land</i>
Kmetijska zemljišča v zaraščanju	27 655	48 144	26 068	46 639	94.3	96.9	<i>Abandoned agricultural land</i>
Druge neobdelana zemljišča	4 105	5 071	3 668	4 731	89.4	93.3	<i>Other non-cultivated agricultural land</i>
Vsa kmetijska zemljišča v uporabi	93 295	488 991	86 423	485 879	92.6	99.4	<i>Utilised agricultural area</i>
Njive in vrtovi	85 959	172 480	80 877	170 804	94.1	99.0	<i>Arable land</i>
Kmečki sadovnjaki	64 825	7 965	61 131	7 813	94.3	98.1	<i>Extensive orchards</i>
Intenzivni sadovnjaki	5 710	5 334	4 981	5 249	87.2	98.4	<i>Orchard plantations</i>
Vinogradi	39 939	17 167	35 129	16 603	88.0	96.7	<i>Vineyards</i>
Travniki in pašniki	76 512	286 044	74 230	285 410	97.0	99.8	<i>Grassland</i>
	število kmetijskih gospodarstev <i>number of agricultural holdings</i>	število glav <i>number of heads</i>	število kmetijskih gospodarstev <i>number of agricultural holdings</i>	število glav <i>number of heads</i>	število kmetijskih gospodarstev <i>number of agricultural holdings</i>	število glav <i>number of heads</i>	
ŽIVINA							
GVŽ	80 981	480 443	77 501	479 154	95.7	99.7	LIVESTOCK <i>LSU</i>
Govedo	56 616	500 247	56 097	499 546	99.1	99.9	<i>Cattle</i>
Prašiči	46 275	606 259	44 623	601 953	96.4	99.3	<i>Pigs</i>
Perutnina	61 742	6 764 919	58 912	6 728 785	95.4	99.5	<i>Poultry</i>
Konji	4 660	14 438	4 634	14 407	99.4	99.8	<i>Horses</i>
Ovce	4 403	96 526	4 330	96 027	98.3	99.5	<i>Sheep</i>
Koze	4 977	30 030	4 775	29 385	95.9	97.9	<i>Goats</i>

1

ZEMLJIŠČA IN RABA ZEMLJIŠČ
LAND AND LAND USE

1.1 ZEMLJIŠČA

Družinske kmetije in kmetijska podjetja, popisana v okviru popisa kmetijstva, so imela v letu 2000 skupaj v lasti 848 058 ha zemljišč. Preračunano na enoto gospodarstva imajo družinske kmetije v lasti povprečno skoraj 10 ha zemljišč, kar je več kot petkrat manj kot kmetijska podjetja.

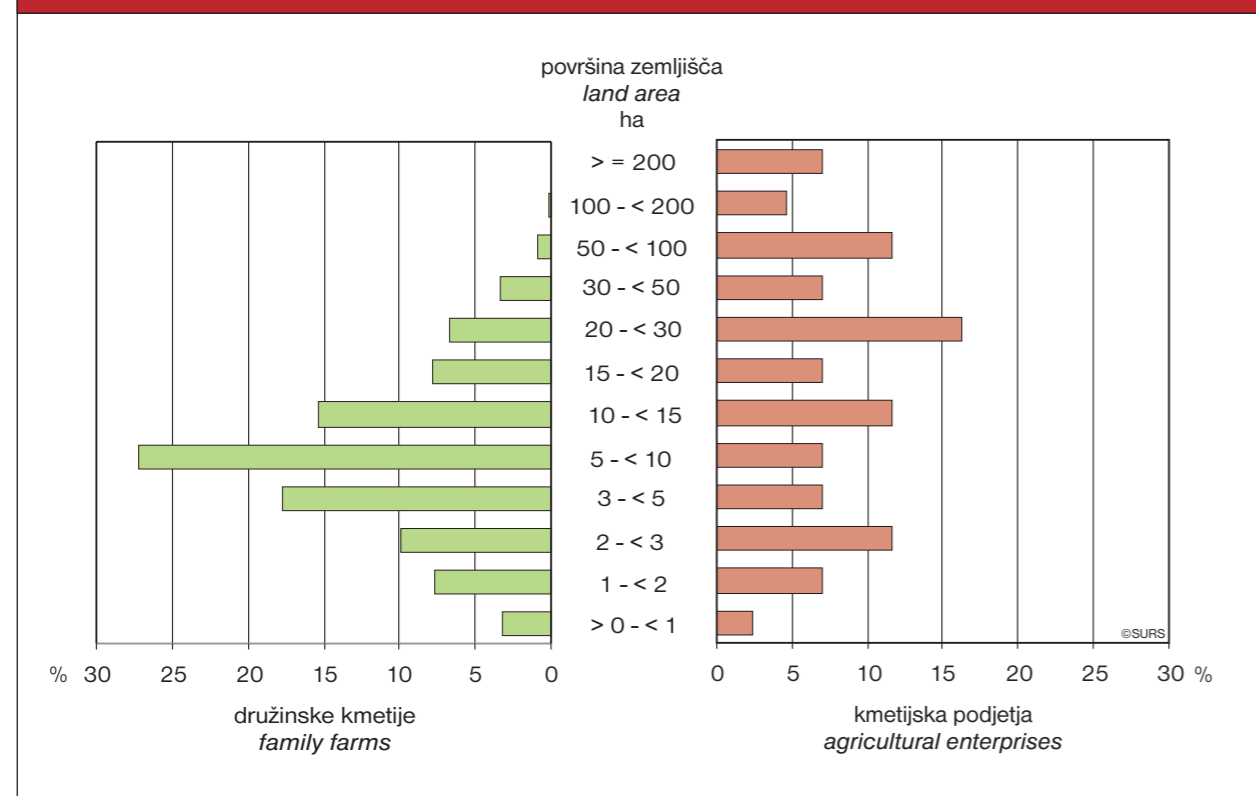
1.1 LAND

Family farms and agricultural enterprises covered by the 2000 Agricultural Census owned 848,058 hectares of land. Calculated to a holding, family farms own on average almost 10 hectares of land, which is more than five times less than agricultural enterprises.

Tabela 2: Zemljišča kmetijskih gospodarstev po lastništvu, Slovenija, 2000
Table 2: Agricultural holdings by land ownership, Slovenia, 2000

	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	
Zemljišča v lasti kmetijskih gospodarstev				
kmetijska gospodarstva z zemljišči v lasti	85 726	85 683	43	Land owned agricultural holdings with land owned
površina zemljišč v lasti (ha)	848 058	845 762	2 296	land owned (ha)
zemljišča v lasti na kmetijsko gospodarstvo (ha)	9,9	9,9	53,4	land owned per agricultural holding (ha)
Zemljišča, dana v najem				
kmetijska gospodarstva, ki zemljišča dajejo v najem	8 007	7 996	11	Land leased to others agricultural holdings with land leased to others
površina zemljišč, danih v najem (ha)	14 066	13 857	209	land leased to others (ha)
zemljišča, dana v najem, na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,8	1,7	19,0	land leased to others per agricultural holding (ha)
Zemljišča, vzeta v najem				
kmetijska gospodarstva, ki zemljišča jemljejo v najem	25 640	25 553	87	Land rented from others agricultural holdings with land rented from others
površina zemljišč, vzeti v najem (ha)	116 275	87 001	29 274	land rented from others (ha)
zemljišča, vzeta v najem, na kmetijsko gospodarstvo (ha)	4,5	3,4	336,5	land rented from others per agricultural holding (ha)

Slika 2: Kmetijska gospodarstva po površini zemljišč v lasti, Slovenija, 2000
Chart 2: Agricultural holdings by land owned, Slovenia, 2000

Razlike v obsegu zemljišč v lasti so razen iz povprečne velikosti razvidne tudi iz velikostne strukture gospodarstev. Pri družinskih kmetijah prevladujejo srednje velika gospodarstva, med katerimi sestavljajo največji delež (27,3 %) kmetije med 5 in 10 ha zemljišč v lasti. V okviru velikostne strukture kmetijskih podjetij zavzemajo skoraj polovico gospodarstva, ki imajo v lasti več kot 20 ha zemljišč.

In addition to average size, the difference in the extent of land owned is also evident from the size structure of holdings. In family farms medium-sized holdings predominate, with the largest share (27.3%) being that of farms with 5-10 hectares of land owned. Within the framework of the size structure of agricultural holdings, almost a half is represented by holdings with over 20 hectares of land owned.

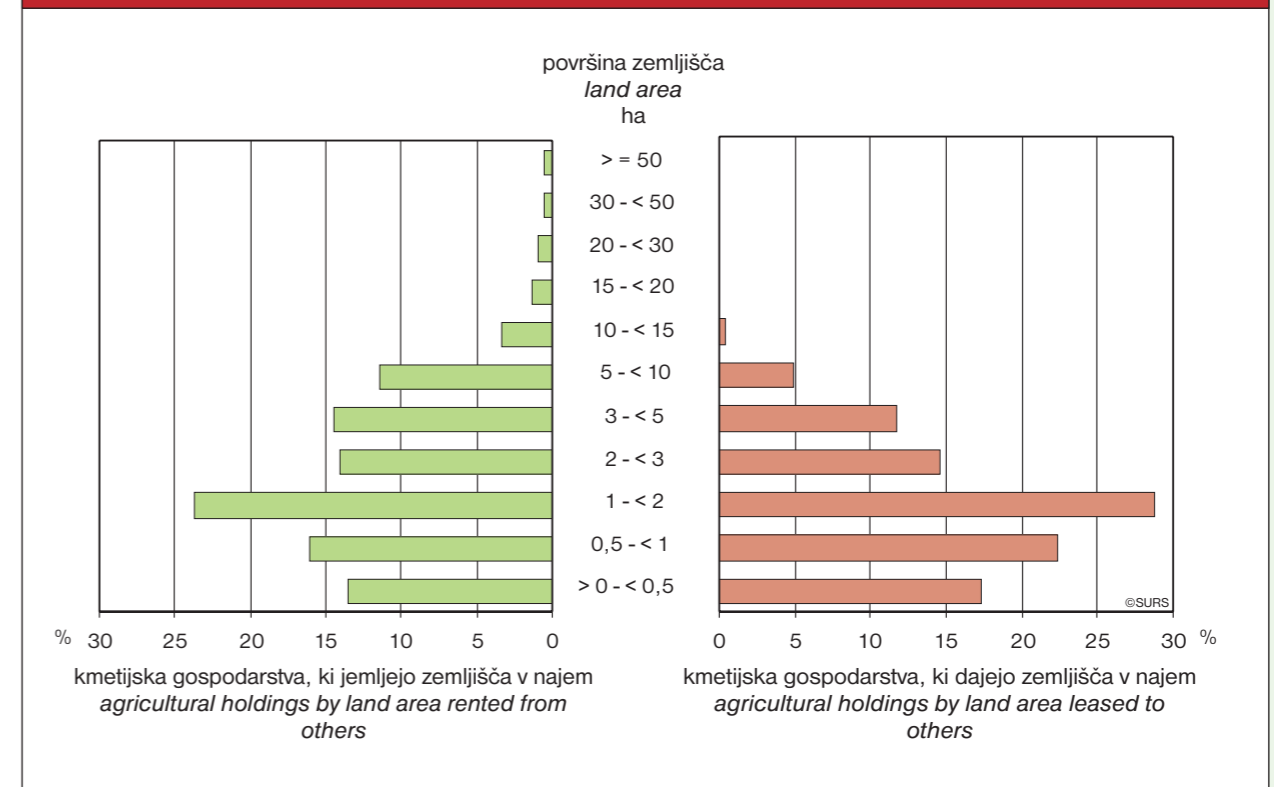
Kmetijska gospodarstva dajejo nekaj več kot 8 000 ha ali 9,3 % vseh zemljišč v lasti v najem drugim uporabnikom. Večino zemljišč (98,5 %) dajejo v najem družinske kmetije. Te v povprečju oddajajo 1,7 ha zemljišč na gospodarstvo. Skoraj 30 % kmetij oddaja v najem od 1 do 2 ha zemljišč v lasti.

Agricultural holdings lease slightly more than 8,000 hectares or 9.3% of all land owned to other users. Most land (98.5%) is leased by family farms. They lease on average 1.7 hectares of land per holding. Almost 30% of farms lease between 1 and 2 hectares of land.

Tako z vidika števila gospodarstev kot tudi z vidika površin je obsežnejši najem zemljišč. Zanj se odloča skoraj 30 % vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Več kot četrtino vseh zemljišč jemljejo v najem kmetijska podjetja. Medtem ko družinske kmetije večinoma najemajo manjše površine, pa pri kmetijskih podjetjih absolutno prevladujejo gospodarstva, ki najemajo 50 ali več ha zemljišč.

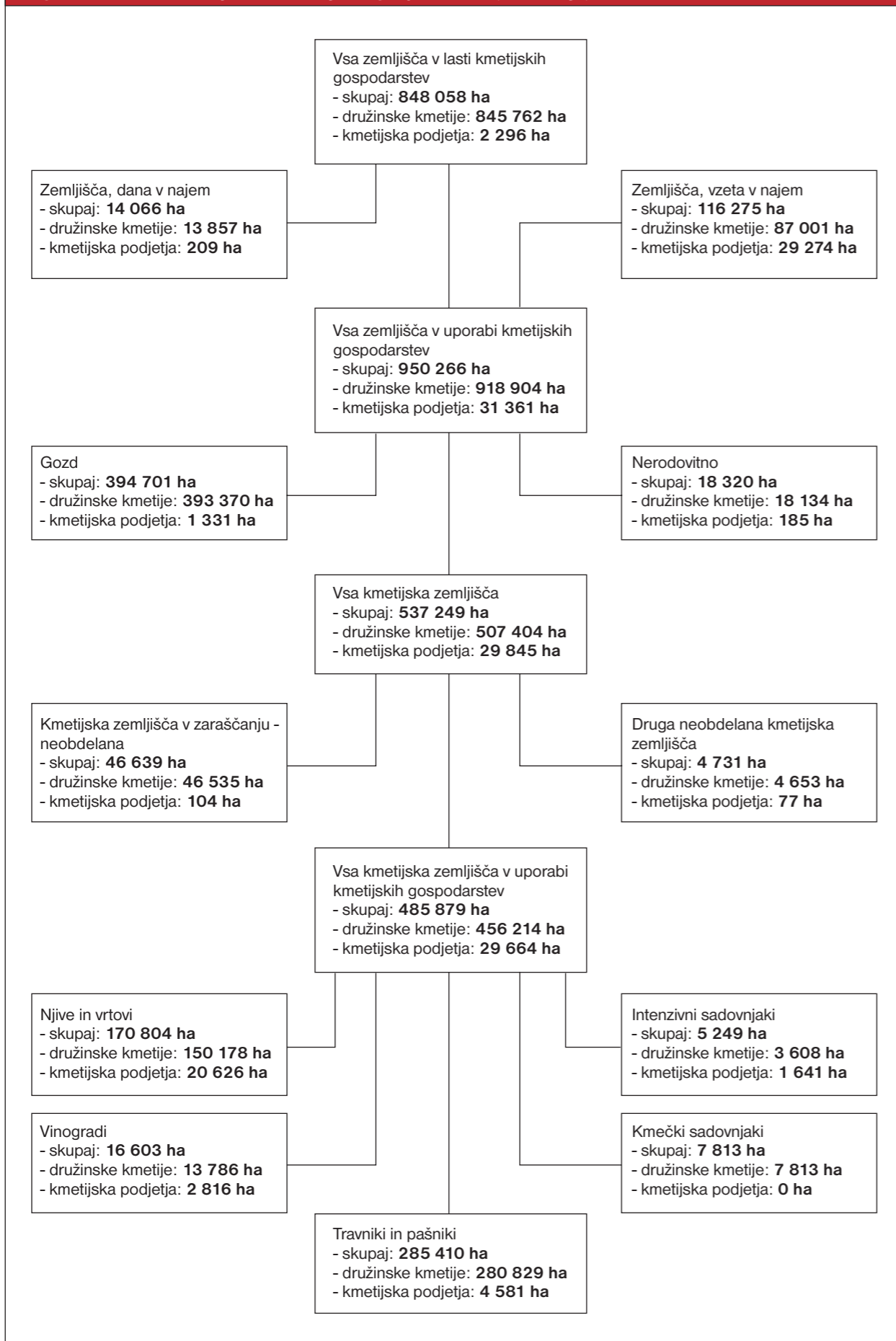
Both in view of the number of holdings and in view of the area, renting of land is more common. Almost 30% of all agricultural holdings in Slovenia decide to rent land. More than a quarter of all land is rented by family farms. While family farms mostly rent smaller areas, as regards agricultural enterprises those renting 50 hectares of land or more predominate.

Slika 3: Kmetijska gospodarstva po površini zemljišč, vzeti v najem, in površini zemljišč, danih v najem, Slovenija, 2000
Chart 3: Agricultural holdings by land area rented from others and land area leased to others, Slovenia, 2000

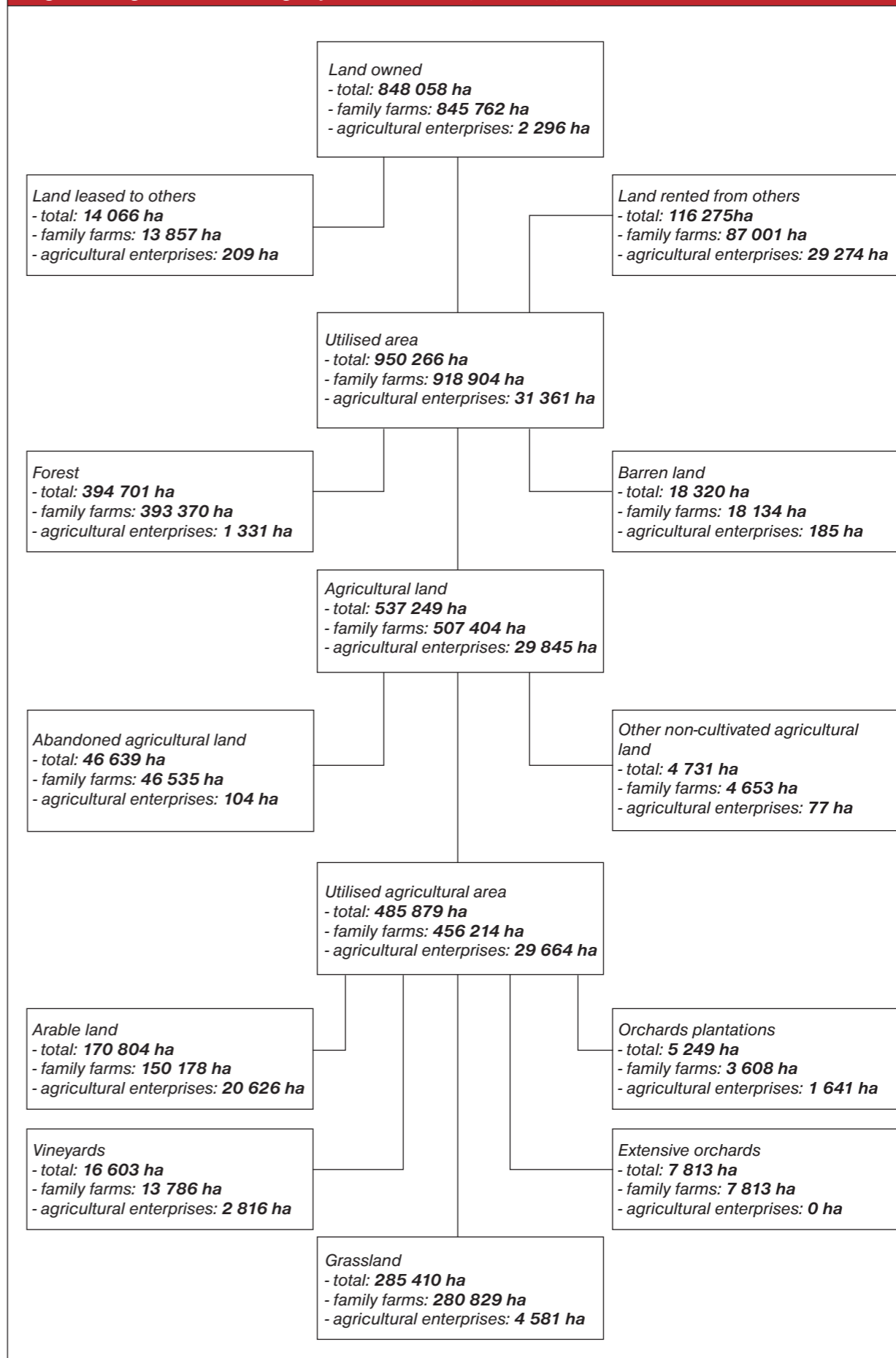

Diagram 1: Bilanca zemljišč na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000

Diagram 1: Agricultural holdings by balance of land, Slovenia, 2000

1.2 RABA ZEMLJIŠČ

Upoštevajoč tako zemljišča v lasti kot tudi zemljišča, vzeta v najem, ter zemljišča dana v najem, imajo kmetijska gospodarstva v Sloveniji dejansko v uporabi nekaj več kot 950 000 ha zemljišč.

S kar 96,7 % celotne površine zemljišč v uporabi razpolagajo družinske kmetije. Te v povprečju upravljajo 10,6 ha zemljišč, velikostna struktura gospodarstev pa se bistveno ne razlikuje od velikostne strukture gospodarstev glede na površino zemljišč v lasti. Kmetijska podjetja v povprečju razpolagajo s 304,5 ha zemljišč.

1.2 LAND USE

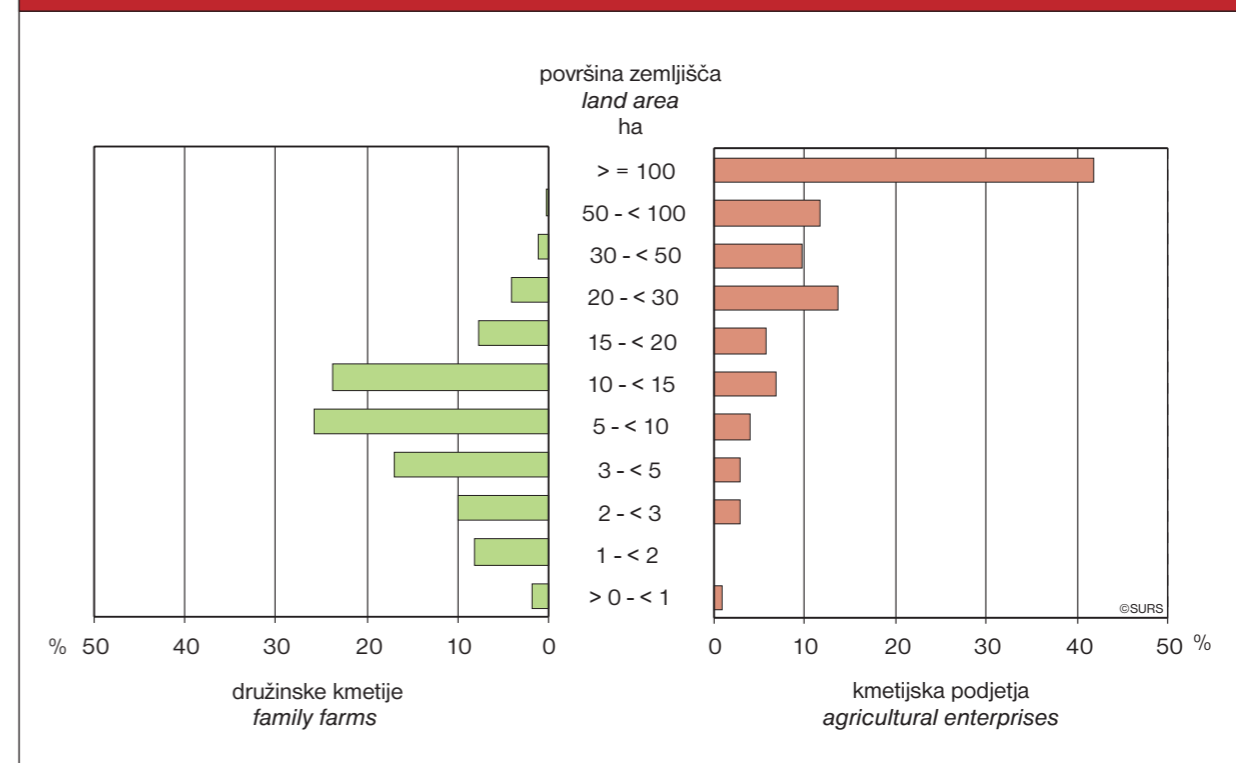
Taking into account land owned as well as land rented and leased, agricultural holdings in Slovenia actually use slightly more than 950,000 hectares of land.

Family farms have 96.7% of total utilised area. On average they manage 10.6 hectares of land. The size structure of holdings does not differ considerably from the size structure of holdings as regards the area of land owned. Agricultural enterprises have on average 304.5 hectares of land.

Tabela 3: Skupna in kmetijska zemljišča kmetijskih gospodarstev, Slovenija, 2000
Table 3: Agricultural holdings by total utilised area and agricultural land, Slovenia, 2000

	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	
Vsa zemljišča v uporabi kmetijskih gospodarstev				Total utilised area
kmetijska gospodarstva z zemljišči v uporabi	86 427	86 324	103	agricultural holdings with land use
površina zemljišč v uporabi (ha)	950 266	918 904	31 361	utilised area (ha)
zemljišča v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (ha)	11,0	10,6	304,5	land use per agricultural holding (ha)
Kmetijska zemljišča				Agricultural land
kmetijska gospodarstva s kmetijskimi zemljišči	86 427	86 324	103	agricultural holdings with agricultural land
površina kmetijskih zemljišč (ha)	537 249	507 404	29 845	agricultural land (ha)
kmetijska zemljišča na kmetijsko gospodarstvo (ha)	6,2	5,9	289,8	agricultural land per agricultural holding (ha)
Kmetijska zemljišča v uporabi				Utilised agricultural area
kmetijska gospodarstva s kmetijskimi zemljišči v uporabi	86 423	86 320	103	agricultural holdings with utilised agricultural area
površina kmetijskih zemljišč v uporabi (ha)	485 879	456 214	29 664	utilised agricultural area (ha)
delež (%)	100,0	93,9	6,1	share (%)
kmetijska zemljišča v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (ha)	5,6	5,3	288,0	utilised agricultural area per agricultural holding (ha)
Kmetijska zemljišča v uporabi – vzeta v najem				Utilised agricultural area – rented from others
kmetijska gospodarstva z zemljišči, vzeti v najem	23 117	23 034	83	agricultural holdings with land rented from others
površina kmetijskih zemljišč, vzeti v najem (ha)	103 614	76 807	26 807	land rented from others (ha)
delež (%)	100,0	74,1	25,9	share (%)
kmetijska zemljišča, vzeta v najem, na kmetijsko gospodarstvo (ha)	4,5	3,3	323,0	land rented from others per agricultural holding (ha)

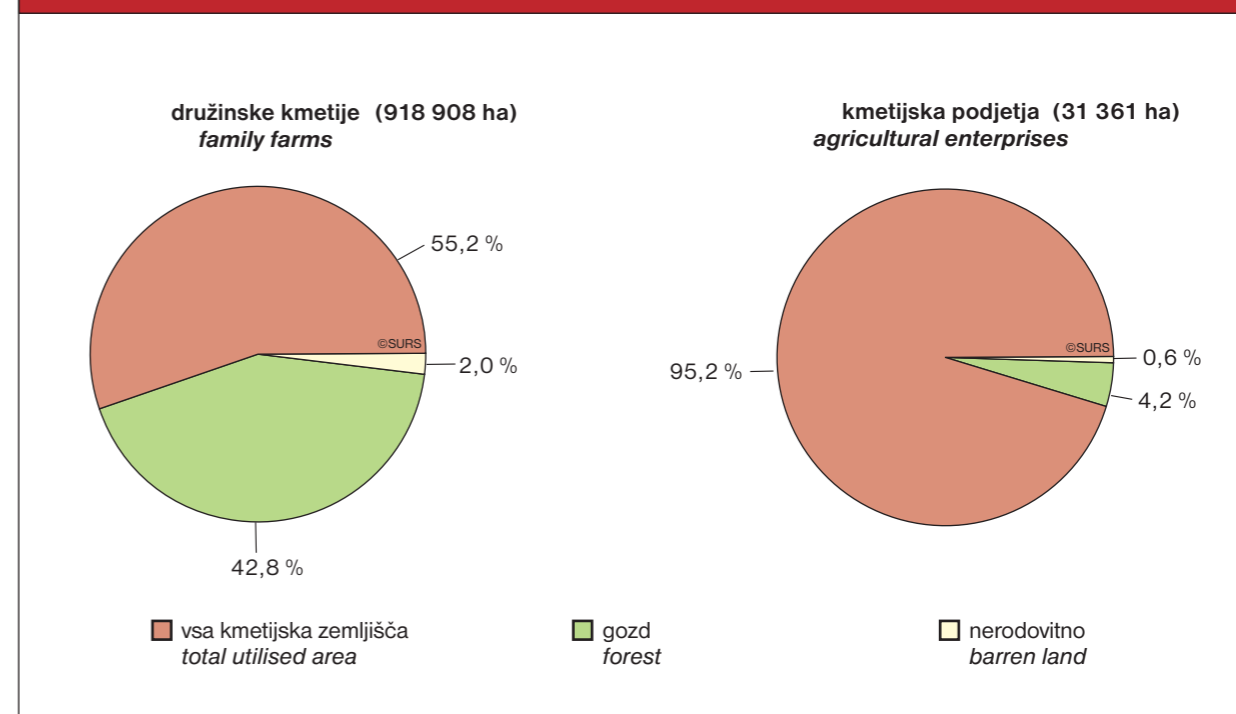
Slika 4: Kmetijska gospodarstva po površini vseh zemljišč v uporabi, Slovenija, 2000
Chart 4: Agricultural holdings by total utilised area, Slovenia, 2000

V strukturi rabe zemljišč na kmetijskih gospodarstvih prevladujejo kmetijska zemljišča. Ta na družinskih kmetijah predstavljajo dobro polovico vseh zemljišč v uporabi, pri kmetijskih podjetjih pa zavzema njihov delež več kot 95 %.

In the structure of utilised area by agricultural holdings, the largest share is that of utilised agricultural area. On family farms it comprises more than a half of all utilised area while in agricultural enterprises the share is over 95%.

Slika 5: Raba zemljišč na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Chart 5: Agricultural holdings by total utilised area, Slovenia, 2000

1.3 RABA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

V času popisa kmetijstva je bilo v Sloveniji 86 427 kmetijskih gospodarstev s kmetijskimi zemljišči. Ta gospodarijo s 537 249 ha kmetijskih zemljišč ali s 56,5 % vseh zemljišč, ki so v uporabi kmetijskih gospodarstev.

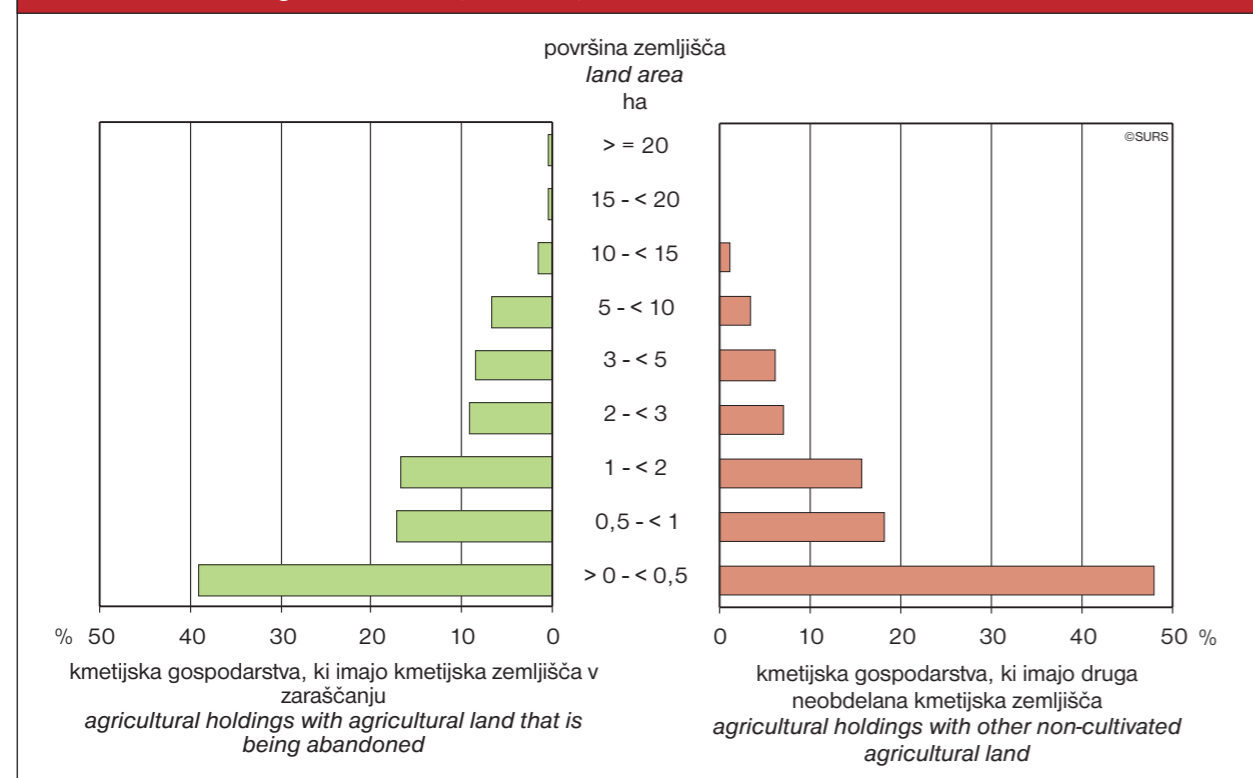
Povprečno kmetijsko gospodarstvo v Sloveniji ima 6,2 ha vseh kmetijskih zemljišč (družinske kmetije 5,9 ha, kmetijska podjetja 289,8 ha). V velikostni strukturi kmetijskih gospodarstev prevladujejo družinske kmetije s 5 do 10 ha in kmetijska podjetja z nad 100 ha.

1.3 USE OF AGRICULTURAL AREA

During the agricultural census there were 86,427 agricultural holdings in Slovenia with agricultural land. They manage 537,249 hectares of agricultural area or 56.5% of all area utilised by agricultural holdings.

The average agricultural holding in Slovenia had 6.2 ha of agricultural area (family farms 5.9 ha and agricultural enterprises 289.8 ha). In the size structure of holdings, family farms with 5 to 10 ha of land and agricultural enterprises with over 100 ha predominate.

Slika 6: Kmetijska gospodarstva po površini kmetijskih zemljišč v zaraščanju in površini drugih neobdelanih kmetijskih zemljišč, Slovenija, 2000
Chart 6: Agricultural holdings by agricultural land that is being abandoned and by other non-cultivated agricultural land, Slovenia, 2000

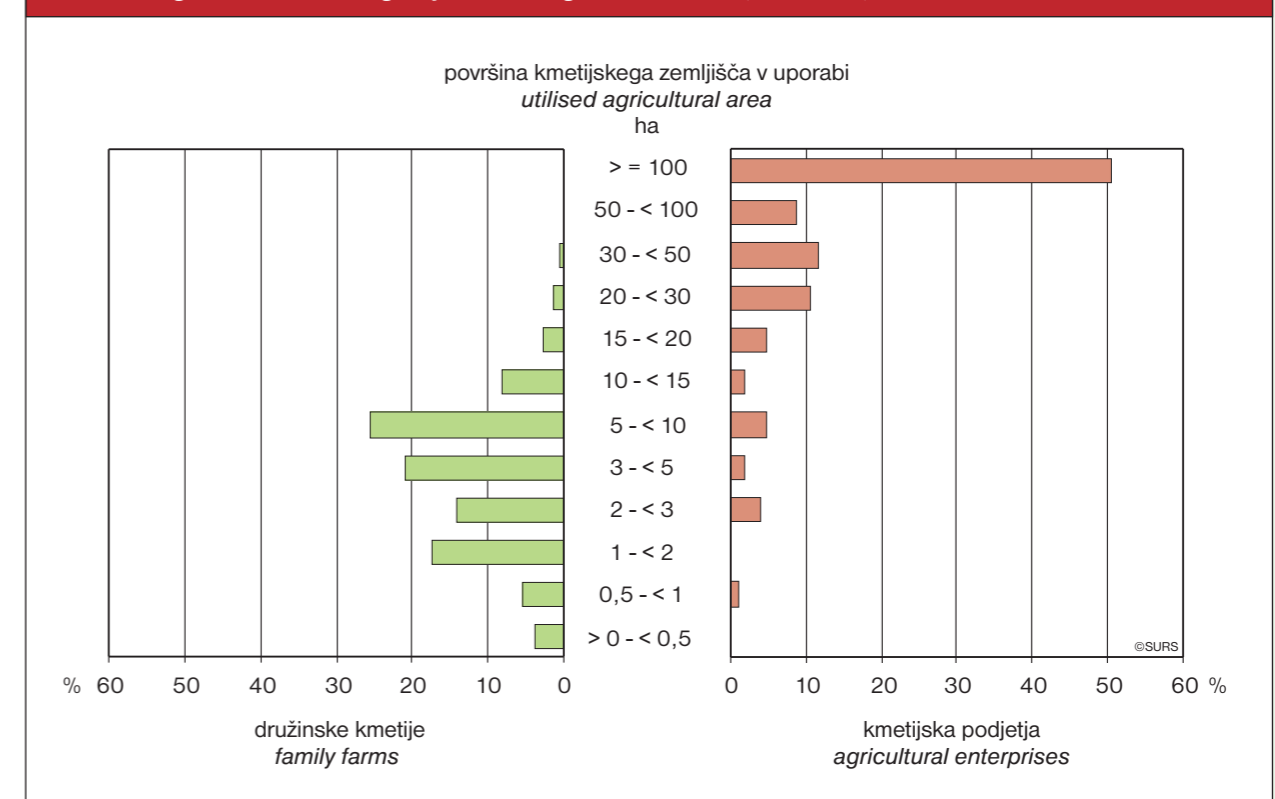
Zaradi različnih naravnih, socialnih in ekonomskih dejavnikov je nekaj manj kot 10 % vse popisane kmetijske zemlje na gospodarstvih zunaj aktivne kmetijske rabe. Glede na intenzivnost opuščanja pridelave se nahajajo bodisi v obliki neobdelanih zemljišč (0,9 % vseh kmetijskih zemljišč) bodisi v obliki neobdelanih zemljišč v zaraščanju (8,7 % vseh kmetijskih zemljišč). Po stopnji obdelanosti se družinske kmetije in kmetijska podjetja precej razlikujejo. Delež kmetijskih zemljišč zunaj kmetijske rabe obsega pri družinskih kmetijah nekaj več kot 10 %, pri kmetijskih podjetjih pa 0,6 %.

V velikostni strukturi kmetijskih gospodarstev glede na površino zemljišč v zaraščanju in površino drugih neobdelanih kmetijskih zemljišč prevladujejo kmetijska gospodarstva, ki opuščajo pridelavo na površini zemljišč, manjši od 0,5 ha.

Due to various natural, social and economic conditions, there is slightly less than 10% of all listed agricultural area on holdings outside active agricultural use. In view of the intensity of abandoning production, they are found either as non-utilised area (0.9% of total agricultural area) or as agricultural area that is being abandoned (8.7% of total agricultural area). Family farms and agricultural enterprises differ considerably as regards the degree of cultivation. The share of agricultural area outside agricultural use is slightly over 10% on family farms and 0.6% in agricultural enterprises.

In the size structure of agricultural holdings as regards the agricultural area that is being abandoned and other non-cultivated agricultural area, agricultural holdings that are abandoning production on areas smaller than 0.5 hectares predominate.

Slika 7: Kmetijska gospodarstva po površini kmetijskih zemljišč v uporabi, Slovenija, 2000
Chart 7: Agricultural holdings by utilised agricultural area, Slovenia, 2000

Dobrih 90 % vseh kmetijskih zemljišč na popisanih gospodarstvih je v dejanski kmetijski rabi. Od skupne površine, ta znaša 485 879 ha, jo skoraj 94 % obdelujejo družinske kmetije, dobrih 6 % pa kmetijska podjetja.

Kar 103 614 ha ali 21,3 % kmetijskih zemljišč v uporabi imajo kmetijska gospodarstva v najemu od drugih uporabnikov zemljišč. Več kot četrtino celotne površine najetih zemljišč pripada kmetijskim podjetjem.

Povprečna površina kmetijskih zemljišč v uporabi na gospodarstvo znaša 5,6 ha oziroma 5,3 ha pri družinskih kmetijah in 288,0 ha pri kmetijskih podjetjih. V velikostni strukturi družinskih kmetij zavzemajo največji delež kmetije, ki imajo v uporabi med 5 in 10 ha kmetijskih zemljišč (25,5 %), ter kmetije, ki imajo v uporabi med 3 in 5 ha (21,0 %). Več kot polovica kmetijskih podjetij ima v uporabi več kot 100 ha kmetijskih zemljišč v uporabi.

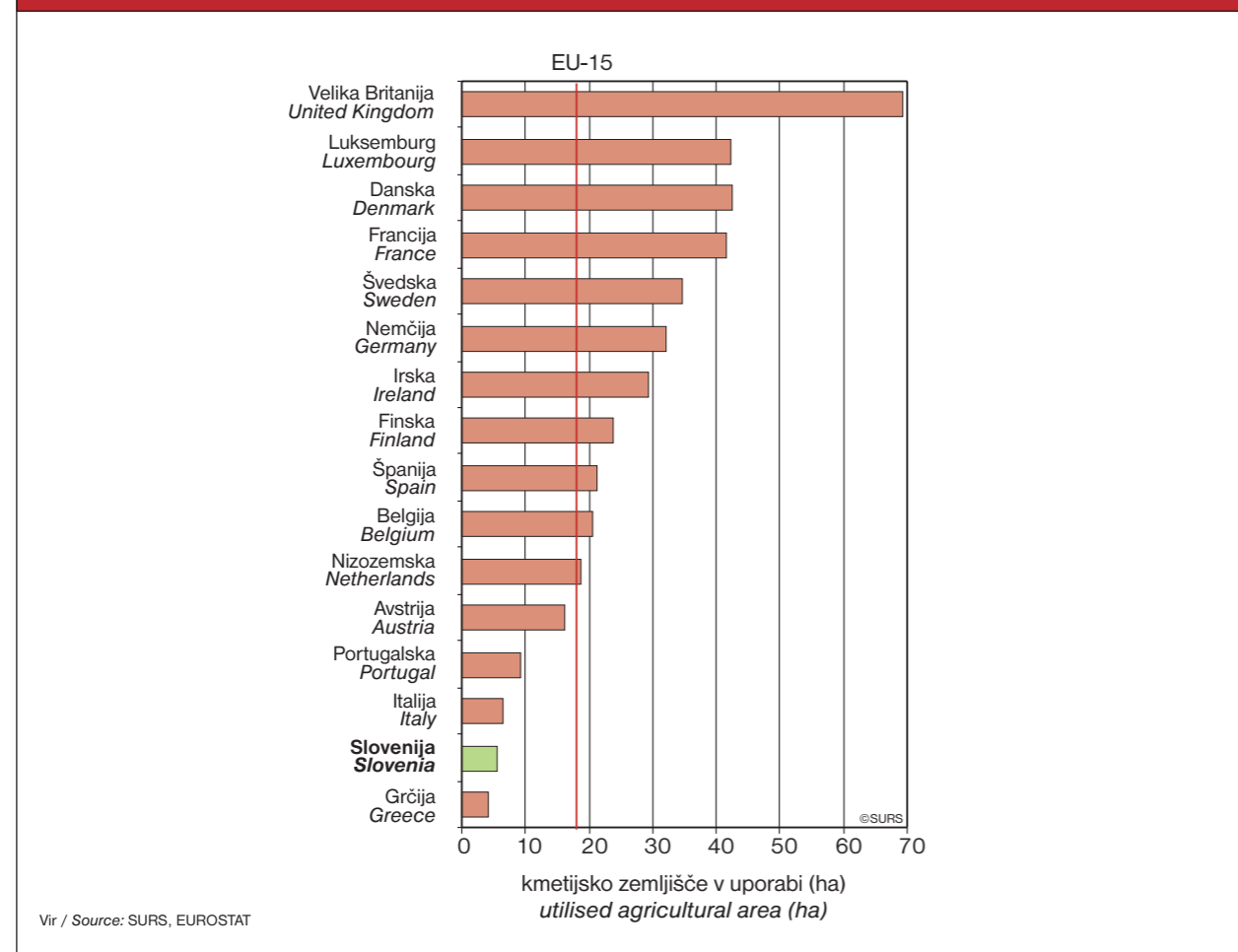
Over 90% of total agricultural area on agricultural holdings included in the census is actually used. Of the total area, which is 485,879 hectares, almost 94% is cultivated by family farms and just over 6% by agricultural enterprises.

As many as 103,614 hectares of agricultural area used or 21.3% is rented by agricultural holdings from other users of land. Over a quarter of total area of rented land belongs to agricultural enterprises.

Average size of utilised agricultural area per holding is 5.6 hectares - 5.3 hectares for family farms and 288.0 hectares for agricultural enterprises. In the size structure of family farms the largest share is that of farms with 5-10 hectares of utilised agricultural area (25.5%) and farms having between 3 and 5 hectares of utilised agricultural area (21.0%). More than a half of agricultural enterprises have over 100 hectares of utilised agricultural area.

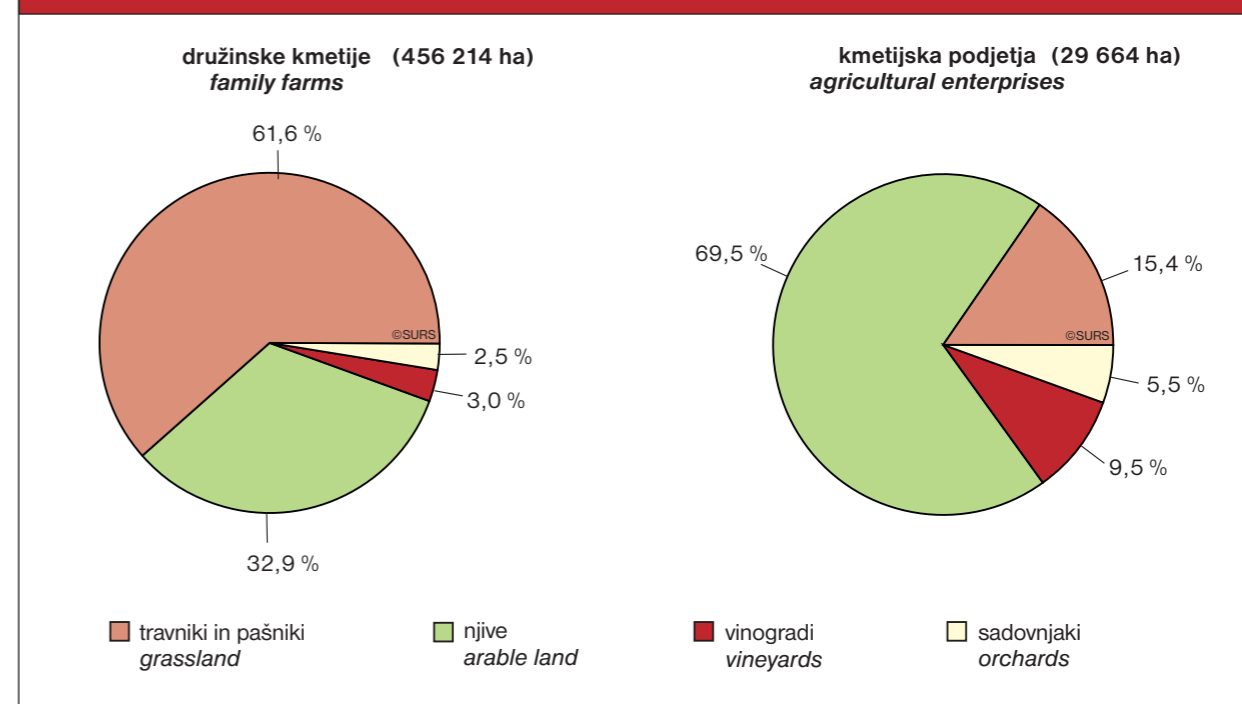
Slika 8: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po površini KZU
Chart 8: Agricultural holdings by UAA in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

Povprečna velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji je praktično neprimerljiva z velikostjo kmetijskih gospodarstev v državah članicah EU. S povprečno 5,6 ha kmetijske zemlje v uporabi na gospodarstvo so 3,5-krat manjša od povprečja vseh držav članic in 12-krat manjša od velikosti gospodarstev v Veliki Britaniji, ta ima v EU v povprečju največja gospodarstva. Podobno drobno velikostno strukturo imajo v EU le nekatere mediteranske države - Grčija, Italija ter Portugalska, kjer pa je pridelava na manjših kmetijah bolj specializirana in usmerjena v proizvodno intenzivne usmeritve (vrtnarstvo, vinogradništvo, sadjarstvo).

Average size of agricultural holdings in Slovenia is practically incomparable to the size of agricultural holdings in EU Member States. With the average size of 5.6 hectares of utilised agricultural area, holdings in Slovenia are 3.5 times smaller than the average of EU Member States and 12 times smaller than in the United Kingdom, which has on average the biggest holdings in the EU. The size structure is similar only in some Mediterranean EU Member States, i.e. Greece, Italy and Portugal, where production on smaller farms is more specialised and aimed at intensive production (horticulture, wine growing, fruit growing).

Slika 9: Raba kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Chart 9: Agricultural holdings by main types of agricultural land use, Slovenia, 2000

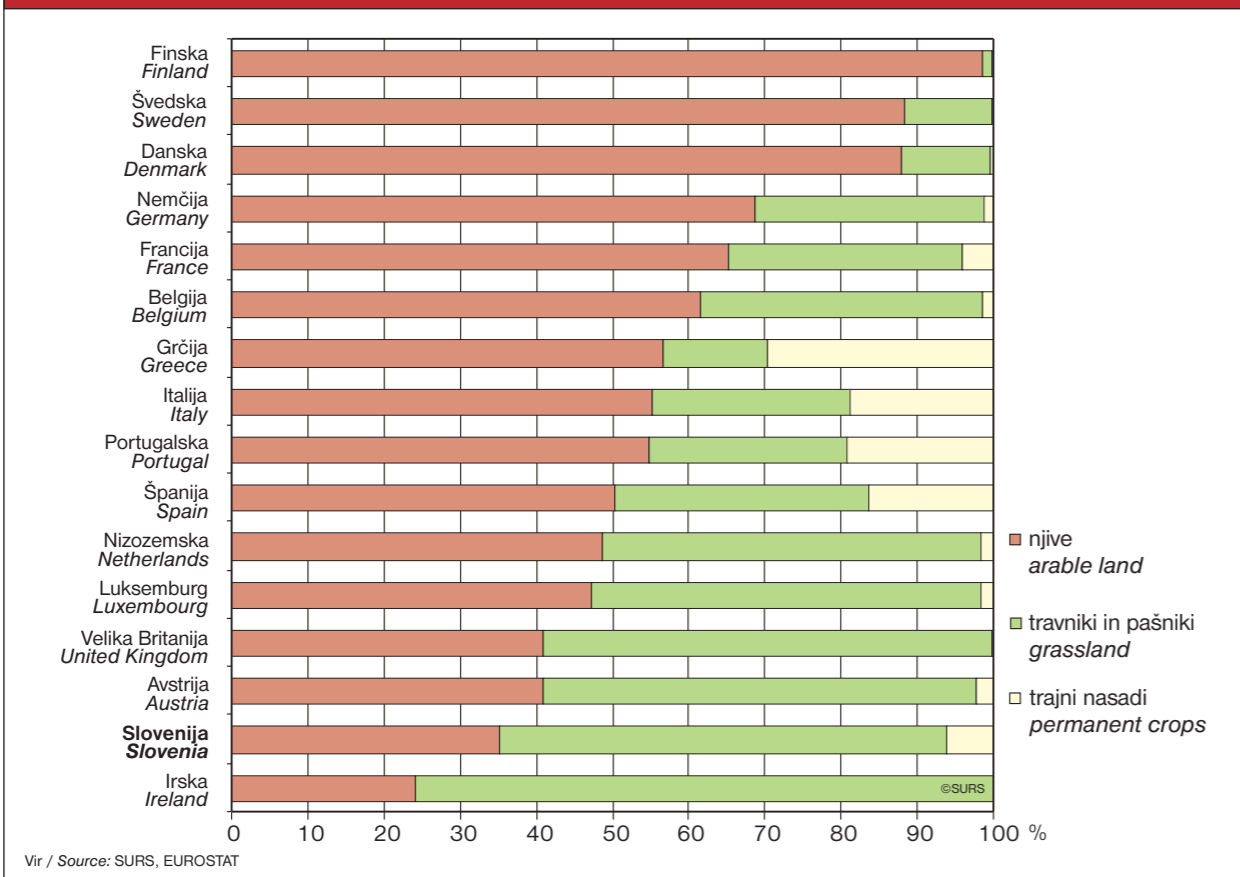
Po strukturi rabe kmetijskih zemljišč v uporabi se znatno razlikujejo družinske kmetije in kmetijska podjetja. Pri družinskih kmetijah več kot 60 % zemljišč zavzemajo travniki in pašniki, njive pa le slabo tretjino, pri kmetijskih podjetjih pa je struktura ravno obrnjena. Tretja najpomembnejša oblika rabe kmetijske zemlje so pri obeh obravnavanih organizacijskih oblikah gospodarstev vinogradi.

According to the structure of utilised agricultural area, family farms and agricultural enterprises differ importantly. On family farms grassland represents more than 60% of land, while arable land represents less than a third. In agricultural enterprises the structure is exactly the opposite. Both in family farms and agricultural enterprises the third most important form of utilisation of agricultural area is vineyards.

V primerjavi z državami članicami EU imajo kmetijska gospodarstva v Sloveniji v povprečju razmeroma specifično strukturo rabe kmetijskih zemljišč v uporabi. Razen Irske v EU ni države, ki bi imela tako velik delež travnikov in pašnikov in, nasprotno, tako majhen delež njiv in trajnih nasadov (sadovnjakov in vinogradov) v strukturi rabe kmetijske zemlje.

Compared to EU Member States, in Slovenia agricultural holdings have on average a relatively specific structure of use of utilised agricultural area. Except for Ireland there is no other EU Member State that would have such a large share of grassland and on the other hand such a small share of arable land and permanent crops (orchards and vineyards) in the structure of agricultural area utilisation.

Slika 10: Raba kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijskih gospodarstvih v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000)
Chart 10: Agricultural holdings by main types of agricultural land use in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

1.3.1 Raba njiv

Njive so druga najobsežnejša oblika kmetijske rabe zemljišč na kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji, saj zavzemajo dobrih 35 % vse kmetijske zemlje v uporabi. S pridelavo poljščin se ukvarja skoraj 81.000 gospodarstev, ki v povprečju obdelujejo 2,1 ha njiv.

Z vidika povprečne površine njiv na gospodarstvo obstajajo velike razlike med družinskimi kmetijami in kmetijskimi podjetji. Medtem ko pridelava poljščin v okviru kmetijskih podjetij poteka v glavnem na večjih, zaokroženih parcelah, katerih površina znaša več 100 ha, pa pridelava poljščin v okviru družinskih kmetij še vedno poteka večinoma na majhnih in razdrobljenih parcelah.

1.3.1 Use of arable land

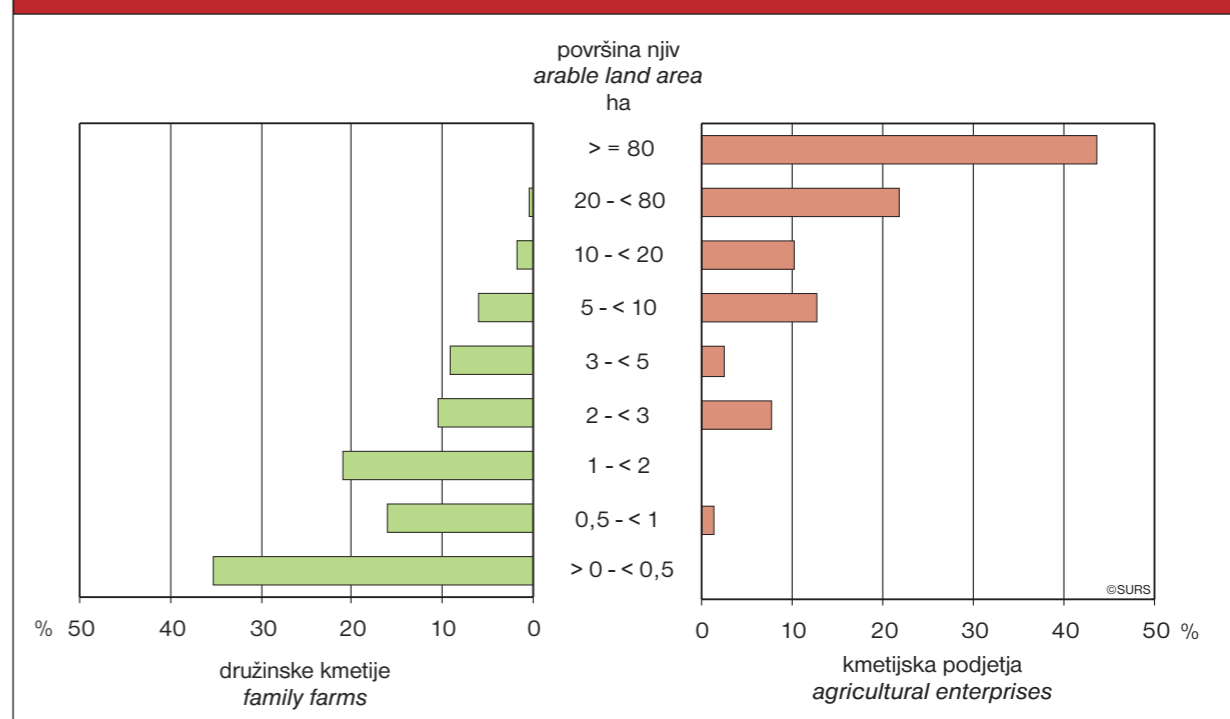
Arable land is the second most extensive form of agricultural land use on agricultural holdings in Slovenia since it comprises more than 35% of total utilised agricultural area. Almost 81,000 holdings are engaged in production of arable crops. On average they cultivate 2.1 hectares of arable land.

From the point of view of the average size of arable land per holding, there are large differences between family farms and agricultural enterprises. While production of arable crops in agricultural enterprises mostly takes place on larger, rounded pieces of land the size of which is over 100 hectares, on family farms production of arable crops mostly still takes place on small, scattered plots.

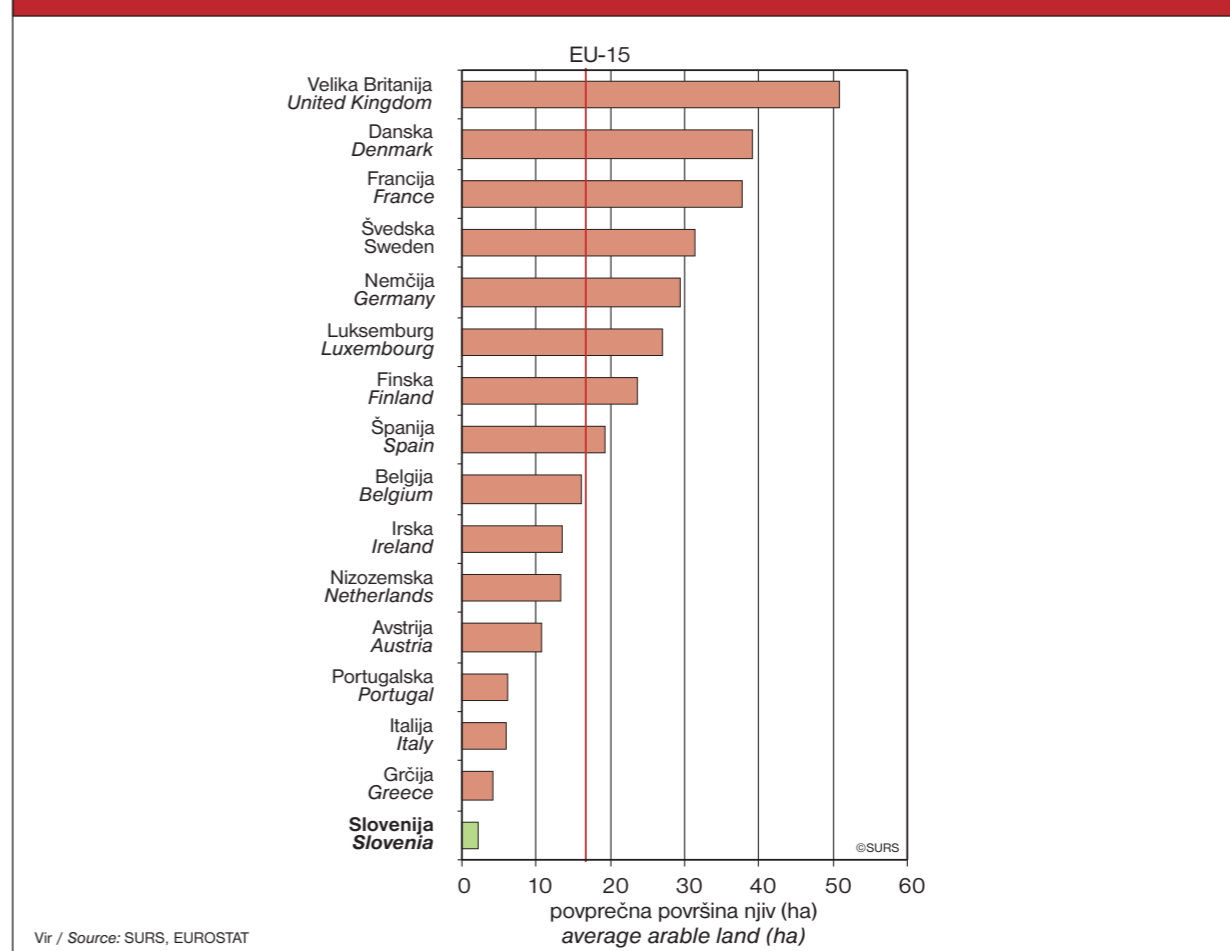
Tabela 4: Njive na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 4: Agricultural holdings by arable land, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki imajo njive Agricultural holdings with arable land	Njive Arable land			Total
		skupaj površina total area ha	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding / ha	
Skupaj	80 877	170 804	100,0	2,1	
Družinske kmetije	80 799	150 178	87,9	1,9	Family farms
Kmetijska podjetja	78	20 626	12,1	264,4	Agricultural enterprises

Slika 11: Kmetijska gospodarstva po površini njiv, Slovenija, 2000
Chart 11: Agricultural holdings by arable land, Slovenia, 2000

Slika 12: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečni površini njiv
Chart 12: Agricultural holdings by average arable land in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

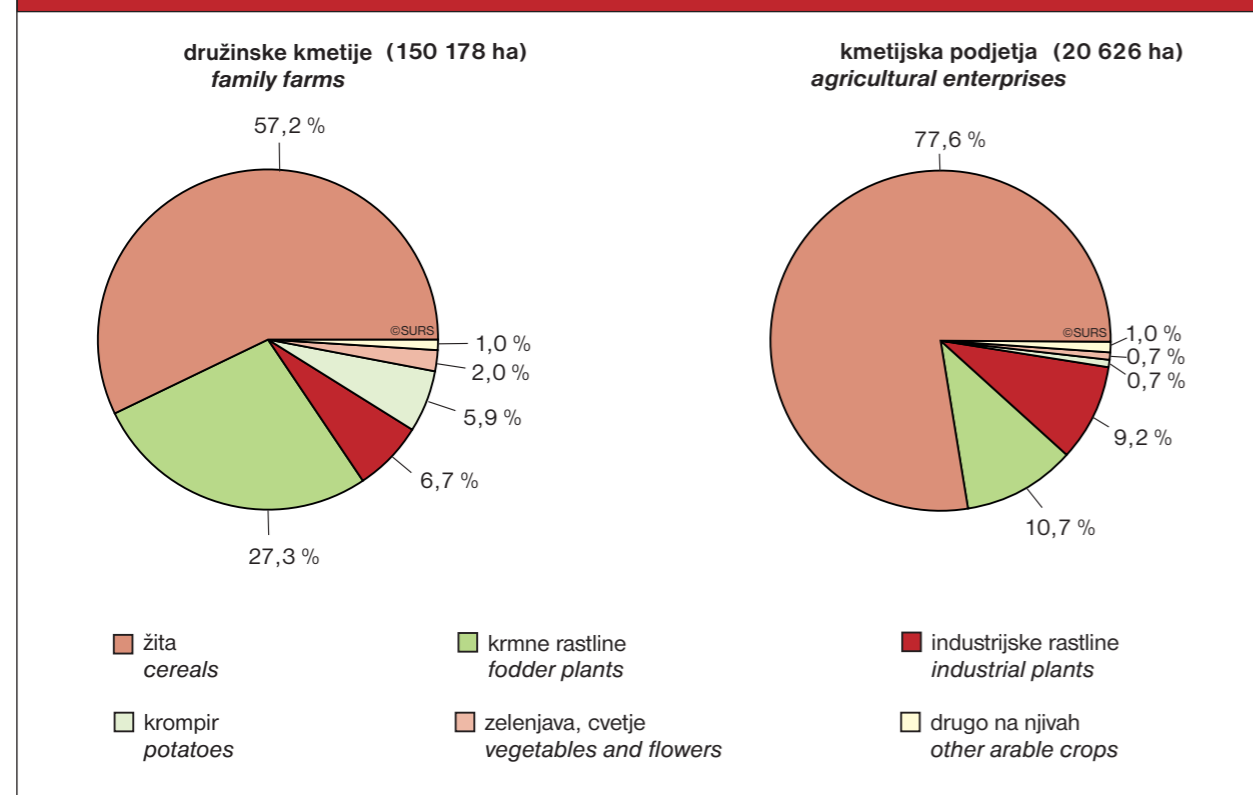
Slovenija razen ravninskega dela subpanonskega sveta na severovzhodu ter manjših sklenjenih območij v dnu kotlin in ravnin nima pomembnejših območij primernih za intenzivno poljedelsko pridelavo. Njivski svet je z geografskega vidika omejen na razmeroma majhne površine, kar se odraža tudi v povprečni površini njiv na gospodarstvo. Z 2,1 ha njiv na gospodarstvo Slovenija daleč zaostaja za povprečjem EU. Med posameznimi članicami ni države, ki bi imela manjšo površino njiv na gospodarstvo, kot jo ima naša država. Zaradi večinoma ugodnejših naravnih razmer imajo kmetijska gospodarstva v EU skoraj 8 krat več njiv kot povprečna gospodarstva v Sloveniji.

Except for the flat Subpannonian part of the country in the northeast and smaller areas at the bottom of valleys and planes, Slovenia does not have important areas that would be appropriate for intensive agricultural production. Arable land is from the geographic aspect limited to rather small areas, which reflects in the average size of arable land per holding. With 2.1 hectares of arable land per holding Slovenia is far behind the EU average. There is no EU Member State that would have smaller size of arable land per agricultural holding than Slovenia. Due to relatively more favourable natural conditions, agricultural holdings in EU have almost eight times more arable land than average holdings in Slovenia.

Tabela 5: Izbrane poljščine na njivah kmetijskih gospodarstev, Slovenija, 2000
Table 5: Agricultural holdings by selected arable crops, Slovenia, 2000

	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	
Žito				Cereals
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo žito	55 928	55 874	54	agricultural holdings which produce cereals
površina z žitom (ha)	101 865	85 852	16 013	area with cereals (ha)
površina z žitom na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,8	1,5	296,5	area with cereals per agricultural holding (ha)
Pšenica				Wheat
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo pšenico	30 857	30 814	43	agricultural holdings which produce wheat
površina s pšenico (ha)	38 190	28 692	9 498	area with wheat (ha)
površina s pšenico na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,2	0,9	220,9	area with wheat per agricultural holding (ha)
Koruza za zrnje				Maize for grains
kmetijska gospodarstva, ki prideluje koruzo	44 826	44 784	42	agricultural holdings which produce maize for grains
površina s koruzo (ha)	48 009	41 946	6 063	area with maize for grains (ha)
površina s koruzo na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,1	0,9	144,4	area with maize for grains per agricultural holding (ha)
Krompir				Potatoes
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo krompir	58 364	58 353	11	agricultural holdings which produce potatoes
površina s krompirjem (ha)	8 952	8 800	152	area with potatoes (ha)
površina s krompirjem na kmetijsko gospodarstvo (ha)	0,2	0,2	13,8	area with potatoes per agricultural holding (ha)
Industrijske rastline				Industrial plants
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo industrijske rastline	14 367	14 336	31	agricultural holdings which produce industrial plants
površina z industrijskimi rastlinami (ha)	11 926	10 030	1 896	area with industrial plants (ha)
površina z industrijskimi rastlinami na kmetijsko gospodarstvo (ha)	0,8	0,7	61,2	area with industrial plants per agricultural holding (ha)
Sladkorna pesa				Sugar beet
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo sladkorno peso	3 772	3 744	28	agricultural holdings which produce sugar beet
površina s sladkorno peso (ha)	8 086	6 500	1 577	area with sugar beet (ha)
površina s sladkorno peso na kmetijsko gospodarstvo (ha)	2,1	1,7	56,3	area with sugar beet per agricultural holding (ha)
Krmne rastline				Fodder plants
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo krmne rastline	39 407	39 380	27	agricultural holdings which produce fodder plants
površina s krmnimi rastlinami (ha)	43 240	41 035	2 205	area with fodder plants (ha)
površina s krmnimi rastlinami na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,1	1,0	81,7	area with fodder plants per agricultural holding (ha)
Silažna koruza				Silage maize
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo silažno koruzo	16 574	16 554	20	agricultural holdings which produce silage maize
površina s silažno koruzo (ha)	26 851	24 893	1 958	area with silage maize (ha)
površina s silažno koruzo na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,6	1,5	97,9	area with silage maize per agricultural holding (ha)
Drugo na njivah				Other arable crops
kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo druge kulture	3 715	3 695	20	agricultural holdings which produce other arable crops
površina z drugimi kulturami (ha)	1 705	1 495	210	area with other arable crops (ha)
površina z drugimi kulturami na kmetijsko gospodarstvo (ha)	0,5	0,4	10,5	area with other arable crops per agricultural holding (ha)

Slika 13: Raba njiv na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Chart 13: Use of arable land on agricultural holdings, Slovenia, 2000

Tako kot za večino držav članic EU je tudi za Slovenijo značilno, da v strukturi rabe njiv na kmetijskih gospodarstvih absolutno prevladujejo površine, namenjene pridelavi žit. Pri družinskih kmetijah zavzemajo žita več kot polovico površine njiv, pri kmetijskih podjetjih pa kar dobre tri četrtine. Značilno je, da se struktura rabe njiv med navedenima organizacijskima oblikama bistveno ne razlikuje. Glede na izrazito usmerjenost slovenskega kmetijstva v živinorejo so druga najpomembnejša skupina poljščin na njivah krmne rastline, tem pa sledijo industrijske rastline. Ostale skupine poljščin so zastopane v manjšem obsegu, za njihovo pridelavo pa je značilno, da je pretežno razdrobljena. To se kaže tako na ravni povprečne velikosti pridelovalnih površin kot tudi na ravni velikostne strukture gospodarstev.

As in most EU Member States, it is characteristic for Slovenia that in the structure of arable land use on agricultural holdings areas intended for production of cereals predominate. On family farms cereals represent more than a half of arable land area, while in agricultural enterprises they represent over three quarters. It is characteristic that the structure of arable land use on the two organisational forms does not differ substantially. Since Slovene agriculture is distinctively oriented at animal production, the second most important group of arable crops is fodder plants, followed by industrial plants. Other groups of arable crops are much rarer and it is characteristic for their production that is it mostly scattered. This shows both at the level of average size of production area as well as at the level of the size structure of holdings.

Struktura posameznih poljščin na njivah kmetijskih gospodarstev v Sloveniji je razmeroma enostavna. Tri vodilne kulture - koruza, pšenica in silažna koruza - zavzemajo kar dve tretjini vseh njivskih površin v Sloveniji.

The structure of individual arable crops on arable land of agricultural holdings in Slovenia is relatively simple. The three leading crops - maize, wheat and silage maize - comprise two thirds of total arable land in Slovenia.

Slika 14: Izbrane poljščine na njivah kmetijskih gospodarstev po skupinah in vrstah, Slovenija, 2000
Chart 14: Selected arable crops and groups of arable crops on agricultural holdings, Slovenia, 2000

1.3.1.1 Strniščni posevki

Za strniščne posevke je v Sloveniji namenjeno 5,4 % vseh njiv. Pridelava, ki se izvaja na 8 500 ha, je omejena izključno na družinske kmetije.

Več kot polovico celotne površine strniščnih posevkov predstavljajo krmne koševine (trave in travne mešanice, detelja, lucerna). Najpogosteje zastopana strniščna krmna okopavina na njivah je repa.

1.3.1.1 Stubble crops

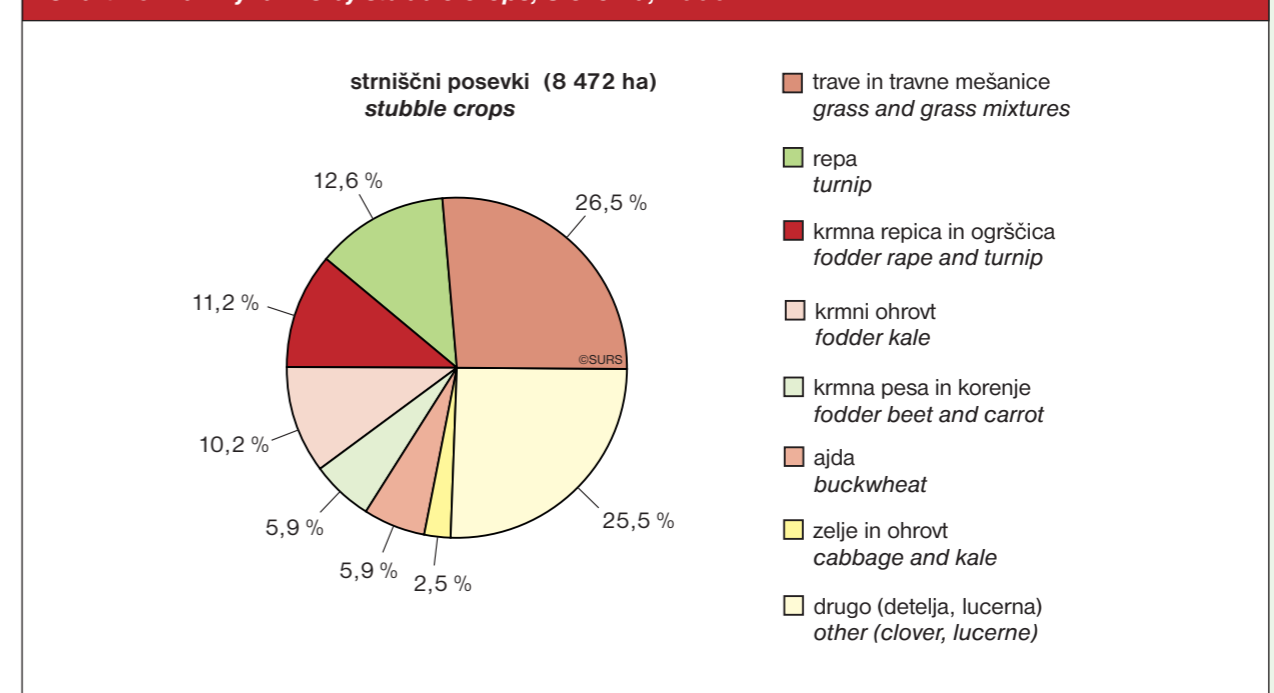
Stubble crops in Slovenia cover 5.4% of total arable land. They are produced on 8,500 hectares. Production is limited to family farms.

More than a half of total area of stubble crops is fodder crops (grasses and grass mixtures, clover and lucerne). The most frequent stubble fodder crop is turnip.

Tabela 6: Strniščni posevki na njivah kmetijskih gospodarstev, Slovenija, 2000
Table 6: Agricultural holdings by stubble crops, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki pridelujejo strniščne posevke Agricultural holdings producing stubble crops	Strniščni posevki Stubble crops			Total Family farms Agricultural enterprises
		skupaj površina total area ha	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding ha	
Skupaj	14 268	8 472	100,0	0,6	
Družinske kmetije	14 268	8 472	100,0	0,6	
Kmetijska podjetja	-	-	-	-	

Slika 15: Strniščni posevki na njivah družinskih kmetij, Slovenija, 2000
Chart 15: Family farms by stubble crops, Slovenia, 2000

1.3.1.2 Gojenje gob

Gojenje gob spada med izrazito specializirane vrste pridelave. Večinoma se pojavlja kot dopolnilna dejavnost osnovni kmetijski pridelavi na manjših in srednje velikih družinskih kmetijah, ki imajo v uporabi do 10 ha kmetijske zemlje.

Kmetije v povprečju gojijo gobe na nekaj več kot 140 m² pridelovalne površine, od tega zavzema več kot polovico površina malih pridelovalcev, to je tistih z do 10 m² površine. Izrazito velikih pridelovalcev, z nad 500 m² pridelovalne površine gob, je v Sloveniji le slabih 7 %.

1.3.1.2 Mushroom production

Mushroom production is a distinctively specialised type of production. It mostly appears as a supplementary activity to the principal activity on smaller and medium-sized family farms, which have up to 10 hectares of utilised agricultural area.

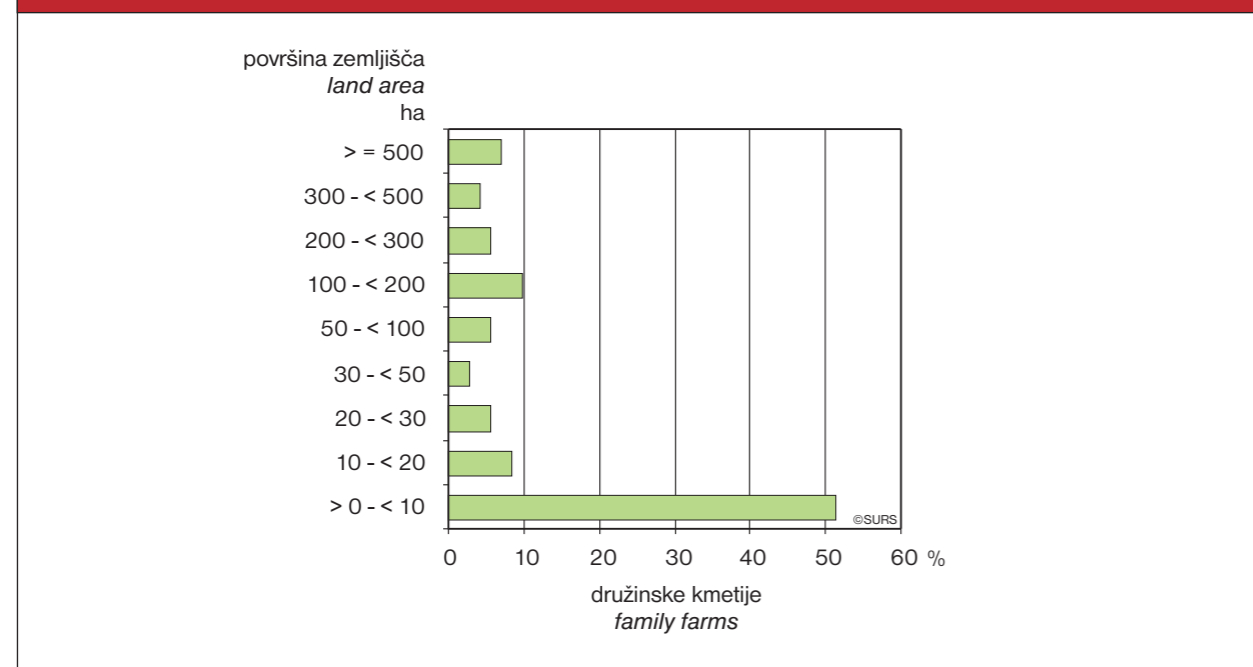
On average, farms produce mushrooms on slightly over 140 square metres of production area. Small producers - i.e. the ones with less than 10 hectares of utilised agricultural area - represent over a half. Only about 7% of producers are large producers of mushrooms with over 500 square metres of production area.

Tabela 7: Gojitev gob na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 7: Agricultural holdings by production of cultivated mushrooms, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki gojijo gobe <i>Agricultural holdings cultivating mushrooms</i>	Gobe <i>Mushrooms</i>			Total <i>Family farms</i> <i>Agricultural enterprises</i>
		skupaj površina total area m ²	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding m ²	
Skupaj	72	10 146	100,0	140,9	
Družinske kmetije	72	10 146	100,0	140,9	
Kmetijska podjetja	-	-	-	-	

Slika 16: Družinske kmetije po gojitveni površini gob, Slovenija, 2000
Chart 16: Family farms by production area of cultivated mushrooms, Slovenia, 2000

1.3.2. Raba sadovnjakov

V okviru popisa kmetijstva v letu 2000 so bili popisani tako intenzivni, v tržno pridelavo sadja usmerjeni plantažni sadovnjaki kot tudi ekstenzivni, pretežno samooskrbni kmečki sadovnjaki.

V Sloveniji se z intenzivnim sadjarstvom ukvarja skoraj 5 000 kmetijskih gospodarstev; ta gojijo različne sorte sadnega drevja, njihovi nasadi pa merijo skupaj nekaj manj kot 5 250 ha. 72,8 % površin intenzivnih sadovnjakov je v obdelavi in oskrbi družinskih kmetij; povprečna površina intenzivnih sadovnjakov na kmetijo je 0,7 ha. Preostalih 23,2 % površin je v obdelavi 25 večjih kmetijskih podjetij; tu je povprečna velikost nasadov 65,6 ha na podjetje.

Medtem ko pri družinskih kmetijah več kot 1/3 gospodarstev goji sadje na zemljiščih, manjših od 0,2 ha, še dodatnih 43 % pa na zemljiščih, velikih od 0,2 do 1,0 ha, pa se pridelava na kmetijskih podjetjih odvija na veliko večjih gospodarstvih. Kar 60 % vseh v sadjarstvo usmerjenih podjetij obdeluje več kot 30 ha intenzivnih sadovnjakov na gospodarstvo.

1.3.2 Use of orchards

Within the 2000 Agricultural Census both orchard plantations, which are market oriented, and extensive orchards, which are predominantly self-sufficient farm orchards, were surveyed.

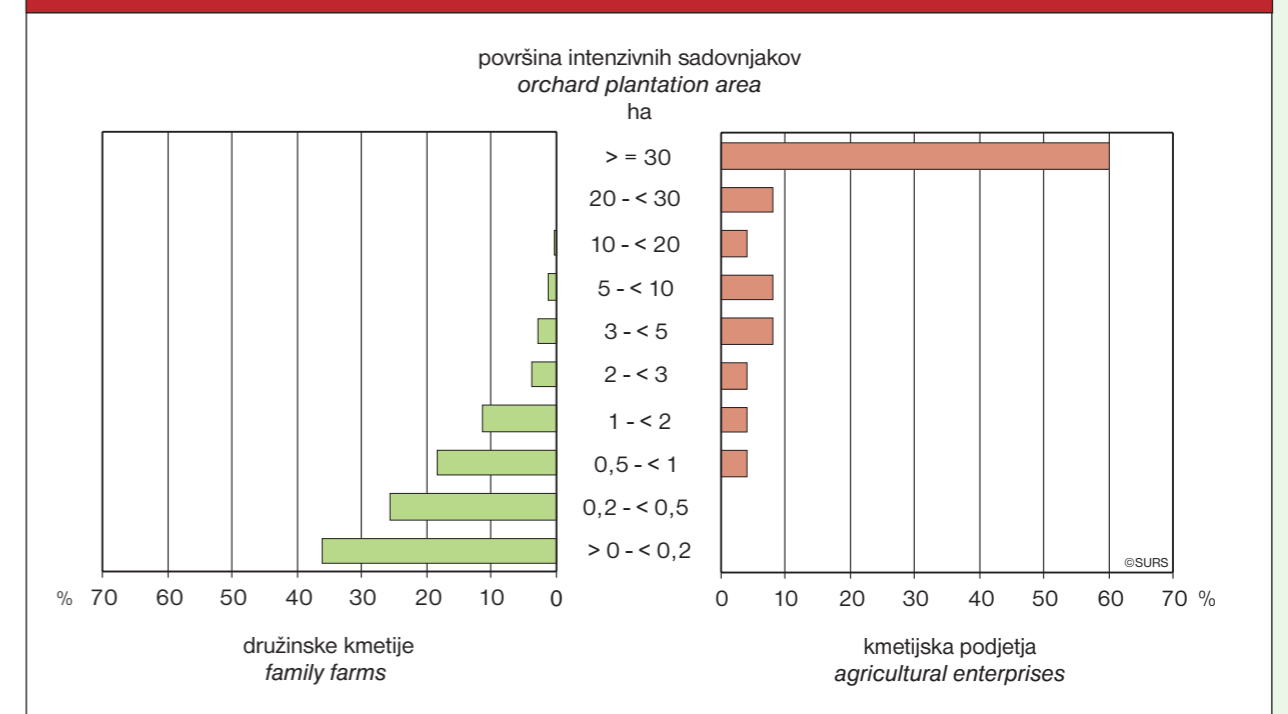
In Slovenia almost 5,000 agricultural holdings are engaged in intensive fruit growing. They grow various varieties of fruit trees on slightly less than 5,250 hectares of land. 72.8% of area of orchard plantations is cultivated and maintained by family farms. The average size of the orchard plantation per farm is 0.7 hectare. The remaining 23.2% of area is cultivated by 25 large agricultural enterprises. The average size of the orchard plantation per agricultural enterprise is 65.6 hectares.

While as regards family farms more than a third of holdings grow fruit on land that is less than 0.2 hectare large, and additional 43% on land that is between 0.2 and 1 hectare large, production in agricultural enterprises takes place on considerably larger holdings. As much as 60% of all fruit producing enterprises cultivate more than 30 hectares of orchard plantations per holding.

Tabela 8: Intenzivni in kmečki sadovnjaki na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 8: Orchard plantations and extensive orchards on agricultural holdings, Slovenia, 2000

	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	
Intenzivni sadovnjaki kmetijska gospodarstva, ki imajo intenzivne sadovnjake	4 981	4 956	25	Orchard plantations <i>agricultural holdings</i> <i>with orchard plantations</i>
površina intenzivnih sadovnjakov (ha)	5 249	3 608	1 641	<i>orchard plantations area (ha)</i>
delež (%)	100,0	68,7	31,3	<i>share (%)</i>
površina intenzivnih sadovnjakov na kmetijsko gospodarstvo (ha)	1,1	0,7	65,6	<i>orchard plantations area per agricultural holding (ha)</i>
Kmečki sadovnjaki kmetijska gospodarstva, ki imajo kmečke sadovnjake	61 131	61 131	-	Extensive orchards <i>agricultural holdings</i> <i>with extensive orchards</i>
površina kmečkih sadovnjakov (ha)	7 813	7 813	-	<i>extensive orchards area (ha)</i>
delež (%)	100,0	100,0	-	<i>share (%)</i>
površina kmečkih sadovnjakov na kmetijsko gospodarstvo (ha)	0,2	0,2	-	<i>extensive orchards area per agricultural holding (ha)</i>

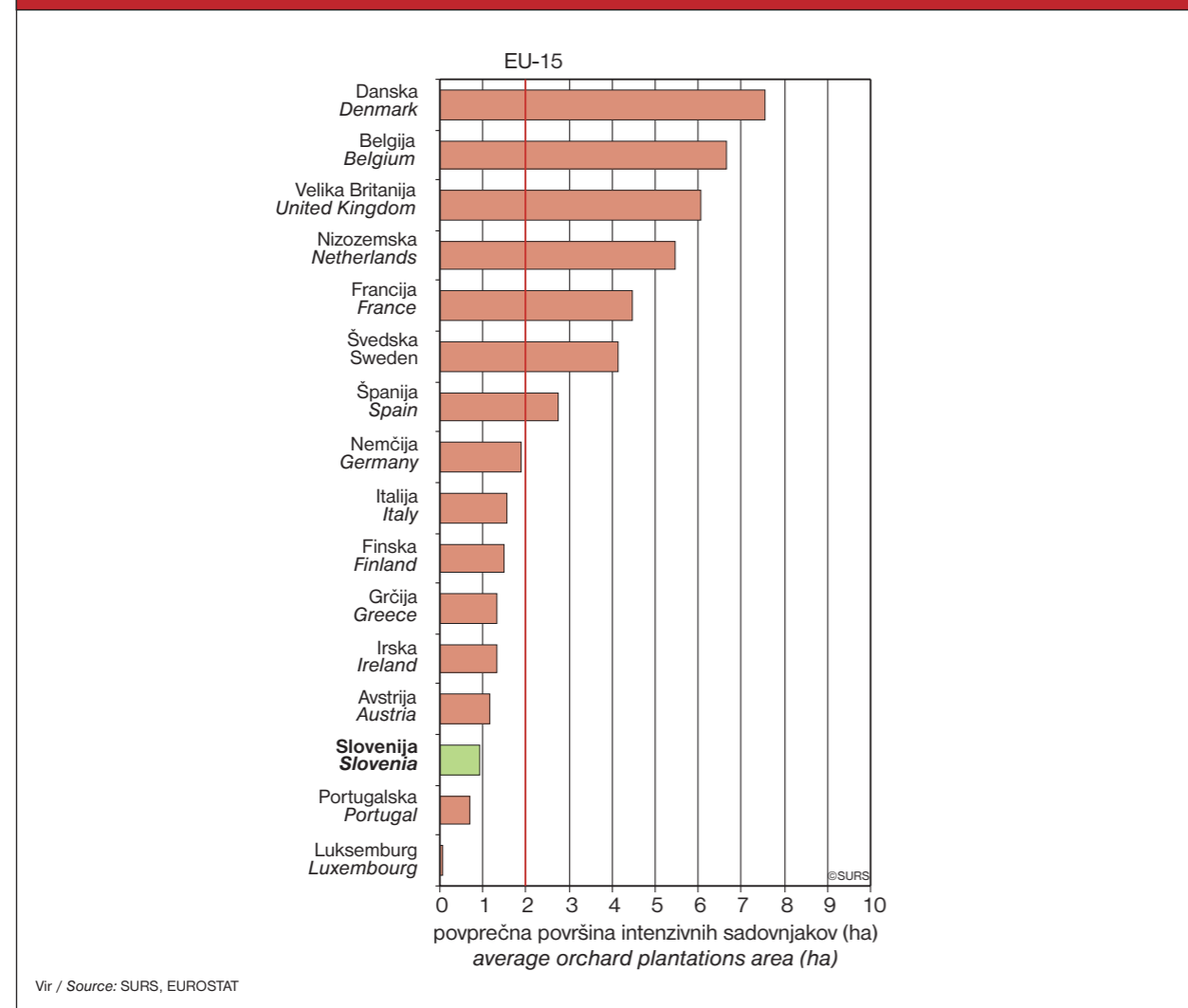
Slika 17: Kmetijska gospodarstva po površini intenzivnih sadovnjakov, Slovenija, 2000
Chart 17: Agricultural holdings by orchard plantations, Slovenia, 2000

Tako povprečna velikost intenzivnih sadovnjakov kot tudi velikostna struktura gospodarstev, ki se v Sloveniji ukvarjajo s tržno pridelavo sadja, sta večinoma neprimerljivi z ravni pridelave v državah članicah EU. Gospodarstva v EU v povprečju pridelujejo sadje na dvakrat večjih površinah. Le dve državi v EU (Luksemburg in Portugalska) imata z vidika velikostne strukture bolj razdrobljeno pridelavo kot Slovenija.

Both the average size of orchard plantations and the size structure of holdings engaged in fruit production are mostly not comparable to production in EU Member States. EU holdings produce fruit on areas that are on average twice as large as in Slovenia. As regards the size structure, only two Member States (Luxembourg and Portugal) have more scattered production than Slovenia.

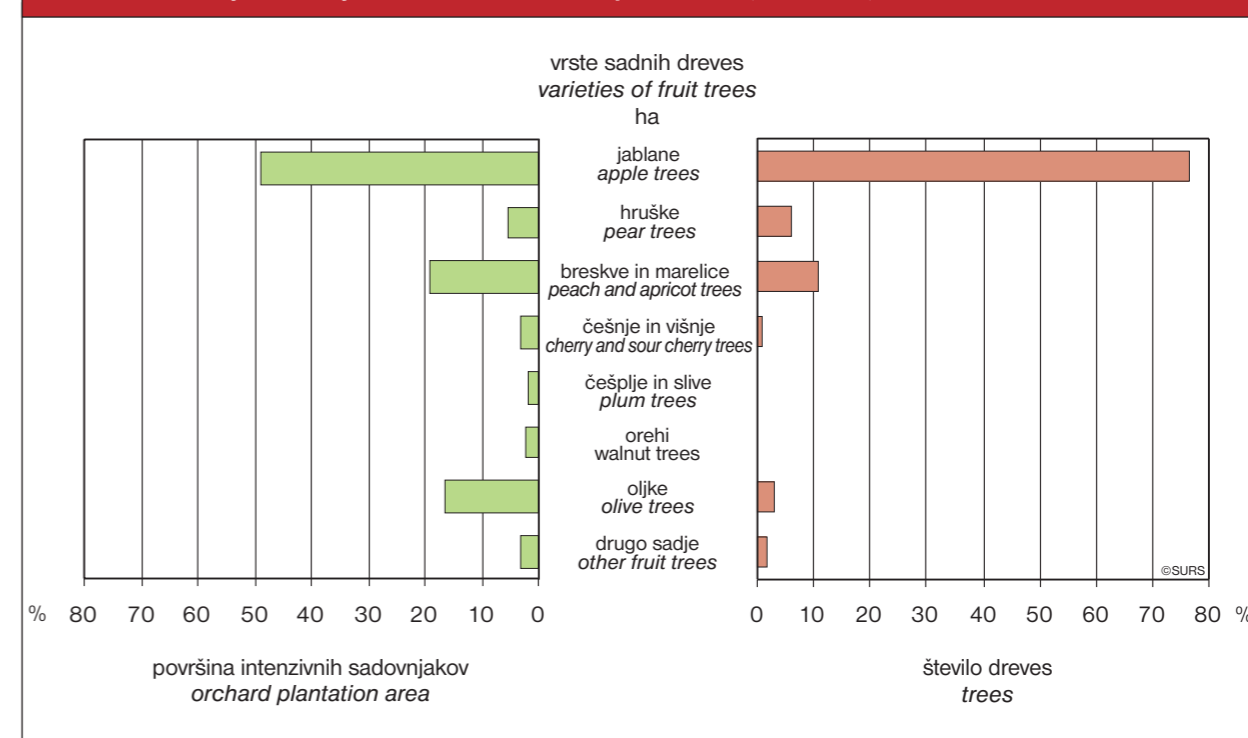
Slika 18: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečni površini intenzivnih sadovnjakov
Chart 18: Agricultural holdings by average orchard plantations area in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

Sestava sadnih vrst v intenzivnih sadovnjakih je v Sloveniji precej enostranska. Z vidika skupne in rodne površine, še bolj pa z vidika skupnih in rodnih dreves absolutno prevladujejo jabolane, sledijo jim breskve, oljke in hruške, delež ostalih sadnih vrst pa je skoraj zanemarljiv. Samo v intenzivnih sadovnjakih družinskih kmetij zavzemajo jabolane kar polovico vse površine in predstavljajo kar 3/4 vseh rodnih dreves.

The structure of fruit varieties in orchard plantations in Slovenia is rather one-sided. As regards total and fertile area, and even more as regards total and fertile trees, apple trees absolutely predominate, followed by peaches, olives and pears, while the shares of other varieties are almost negligible. Only in orchard plantations on family farms apples present a half of all area and three quarters of all fertile trees.

Slika 19: Intenzivni sadovnjaki na družinskih kmetijah po vrstah sadnega drevja, Slovenija, 2000
Chart 19: Family farms by fruit trees in orchard plantations, Slovenia, 2000

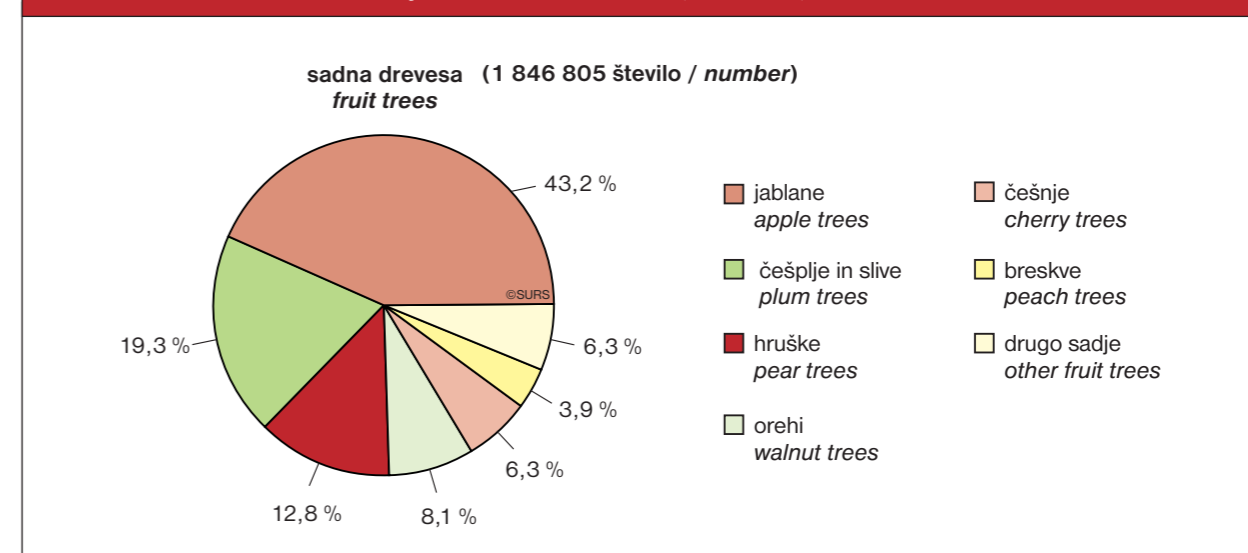
Kmečki sadovnjaki, ki so bili evidentirani na več kot 2/3 vseh družinskih kmetij v Sloveniji, predstavljajo tradicionalno obliko travniško - sadjarske rabe kmetijskih zemljišč na družinskih kmetijah. Ker so bili v popisu kmetijstva zajeti tako strnjeni kmečki sadovnjaki kot tudi posamezna drevesa oziroma skupine dreves, popisana površina, ki znaša nekaj več kot 7 800 ha ali povprečno 0,2 ha na gospodarstvo, ne odraža tudi dejanske površine kmečkih sadovnjakov na kmetijah.

Extensive orchards that were recorded on more than two thirds of all family farms in Slovenia represent a traditional form of fruit growing on family farms. Because the census covered dense extensive orchards as well as individual trees or groups of trees, the total area of extensive orchards is slightly over 7,800 hectares or on average 0.2 hectare per holding and does not reflect the actual area of extensive orchards on family farms.

V strukturi sadnega drevja med več kot 1,8 milijona rodnih dreves prevladujejo jabolane, sledijo jim češplje in slive ter hruške.

In the structure of fruit trees, of over 1.8 million fertile trees apple trees predominate, followed by plum trees and pear trees.

Slika 20: Kmečki sadovnjaki po vrstah sadnega drevja, Slovenija, 2000
Chart 20: Extensive orchards by varieties of fruit trees, Slovenia, 2000

1.3.3 Raba vinogradov

Z vinogradništvom se je v času popisa kmetijstva leta 2000 v Sloveniji ukvarjalo 35 129 kmetijskih gospodarstev. Ta skupno obdelujejo nekaj več kot 16 600 ha vinogradov, od tega 83,0 % družinske kmetije, 17,0 % pa kmetijska podjetja.

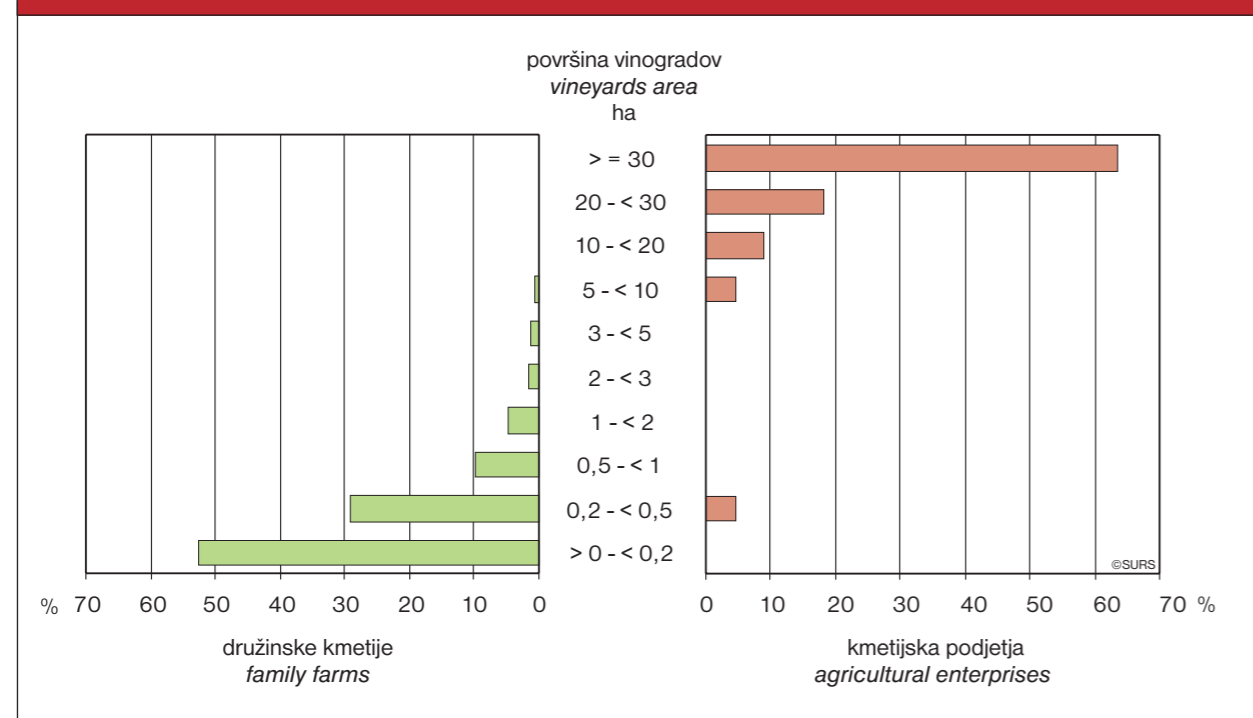
1.3.3 Use of vineyards

At the time of the 2000 Agricultural Census 35,129 agricultural holdings were engaged in wine growing. They cultivate slightly more than 16,600 hectares of vineyards. Of that 83,0% is cultivated by family farms and 17,0% by agricultural enterprises.

Tabela 9: Vinogradi na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 9: Vineyards on agricultural holdings, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki imajo vinograde <i>Agricultural holdings with vineyards</i>	Vinogradi <i>Vineyards</i>			Total
		skupaj površina <i>total area ha</i>	delež <i>share %</i>	na kmetijsko gospodarstvo <i>per agricultural holding ha</i>	
Skupaj	35 129	16 603	100,0	0,5	Total
Družinske kmetije	35 107	13 786	83,0	0,4	<i>Family farms</i>
Kmetijska podjetja	22	2 816	17,0	128,0	<i>Agricultural enterprises</i>

Slika 21: Kmetijska gospodarstva po površini vinogradov, Slovenija, 2000
Chart 21: Agricultural holdings by vineyards area, Slovenia, 2000

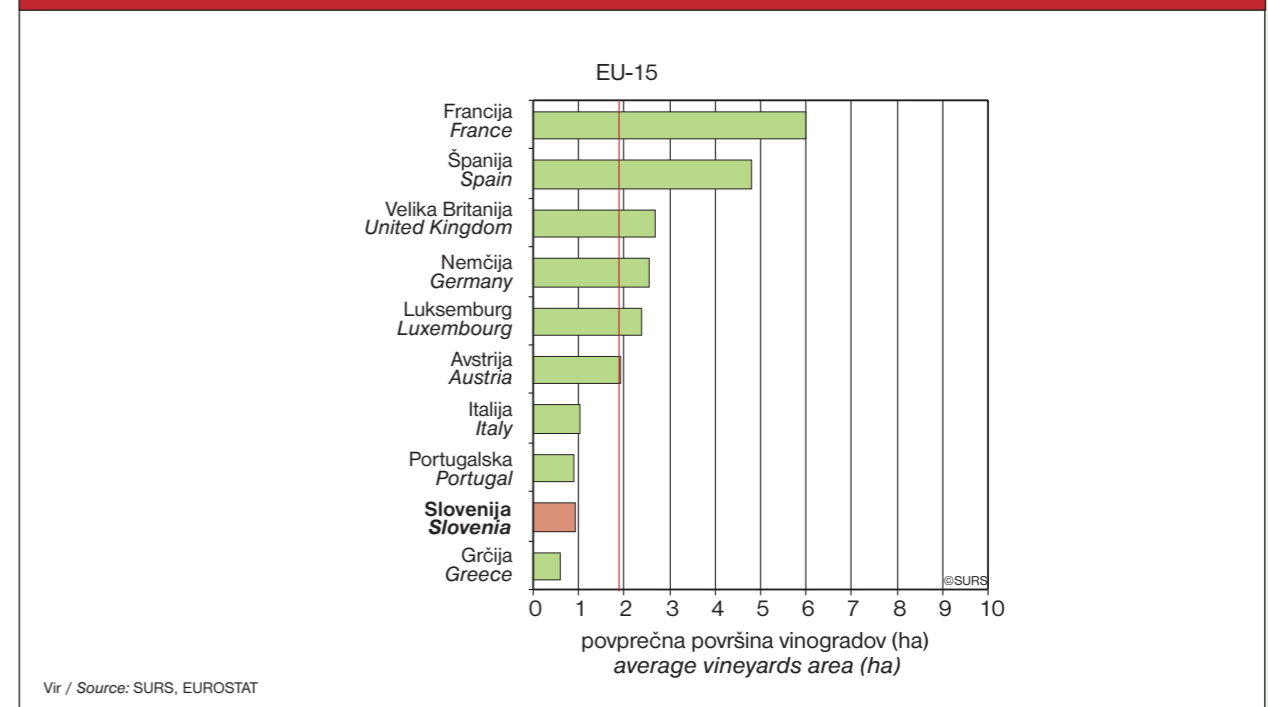
Glede na povprečno velikost gospodarstev sodi vinogradništvo med proizvodne usmeritve z največjo zemljiško razdrobljenostjo. Medtem ko je zemlja z vinogradi v okviru kmetijskih podjetij večinoma združena v večje enote, pa je zemljiška struktura vinogradov v okviru družinskih kmetij izrazito razdrobljena. Kmetije obdelujejo v povprečju 0,4 ha vinogradov na gospodarstvo. Kot je razvidno iz velikostne strukture, ima več kot polovica vseh družinskih kmetij, usmerjenih v vinogradništvo, manj kot 0,2 ha vinogradov in še nadaljnjih 30 % pa ima med 0,2 in 0,5 ha vinogradov.

As regards the average size of holdings, wine growing is one of the activities with the most scattered land. While within agricultural enterprises the land under vineyards is mostly joint into larger units, the structure of vineyards on family farms is distinctly scattered. Family farms cultivate on average 0.4 hectare of vineyards per holding. As can be seen from the size structure, more than a half of all family farms engaged in wine growing have less than 0.2 hectare of vineyards and further 30% have between 0.2 and 0.5 hectare of vineyards.

Podobno velikost gospodarstev, ki se ukvarjajo z vinogradništvom, imajo v EU le še nekatere mediteranske države (Grčija, Italija, Portugalska). Sicer pa v EU pridelujejo grozdje in vino na precej večjih gospodarstvih; povprečno imajo še enkrat toliko vinogradov kot gospodarstva v Sloveniji, v Franciji kot najbolj vinogradniški državi pa več kot šestkrat toliko.

In EU similar size of holdings engaged in wine growing can be found in some Mediterranean countries (Greece, Italy and Portugal). Otherwise, in EU grapes and wine are produced on a lot larger holdings: on average, vineyards are twice as large as in Slovenia, while in France, which is the most developed winegrowing country, vineyards are over six times as large.

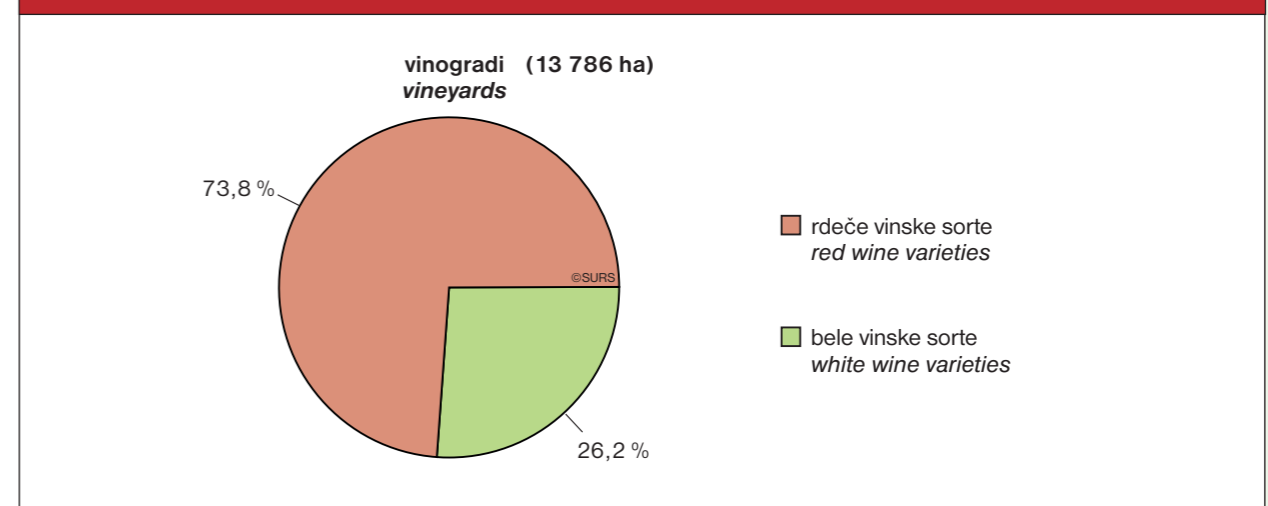
Slika 22: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečni površini vinogradov
Chart 22: Agricultural holdings by average vineyards area in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

Sortna sestava vinogradov je izrazito nesorazmerna. Skoraj 70 % vseh skupnih površin vinogradov predstavljajo bele vinske sorte. Tudi v strukturi trsov se pojavlja podobno razmerje med belimi in rdečimi vinskimi sortami.

The structure of vineyards by varieties is distinctly disproportionate. Almost 70% of total area of vineyards are white varieties. As regards the structure of vines, the ratio between red and white varieties is similar.

Slika 23: Skupna površina vinogradov na družinskih kmetijah po vinskih sortah, Slovenija, 2000
Chart 23: Family farms by total vineyards area and wine varieties, Slovenia, 2000

1.3.4 Raba travnikov in pašnikov

Travniki in pašniki (travinje) s skoraj 60 % predstavljajo največji delež v strukturi rabe kmetijskih zemljišč na popisanih gospodarstvih. S pridelavo krme na travinju se ukvarja 74 230 gospodarstev, kar pomeni skoraj 86 % vseh gospodarstev, ki imajo kmetijsko zemljo v uporabi. Od nekaj več kot 285 400 ha travinja v uporabi ga skoraj 98,4 % obdelujejo družinske kmetije, 1,6 % pa kmetijska podjetja.

Površina travinja na gospodarstvo, ki v povprečju znaša 3,8 ha, se med družinskimi kmetijami in kmetijskimi podjetji precej razlikuje. Kmetijska podjetja v povprečju obdelujejo skoraj tridesetkrat tolikšno površino travinja kot družinske kmetije.

Pridelava krme je še vedno praviloma vezana na manjša in srednje velika gospodarstva. Kar dobrih 93 % vseh družinskih kmetij obdeluje manj kot 10 ha travinja, od tega več kot 40 % manj kot 2 ha. Pri kmetijskih podjetjih je razmerje ravno obratno, saj s skoraj 80 % prevladujejo gospodarstva z več kot 10 ha travinja.

1.3.4 Use of permanent grassland

Meadows and pastures (grassland) represent almost 60% of the utilised agricultural area on agricultural holdings. Production of fodder on grassland is the activity of 74,230 holdings, which is almost 86% of all holdings with utilised agricultural area. Of the slightly over 285,400 hectares of grassland used, almost 98.4% is cultivated by family farms and only 1.6% by agricultural enterprises.

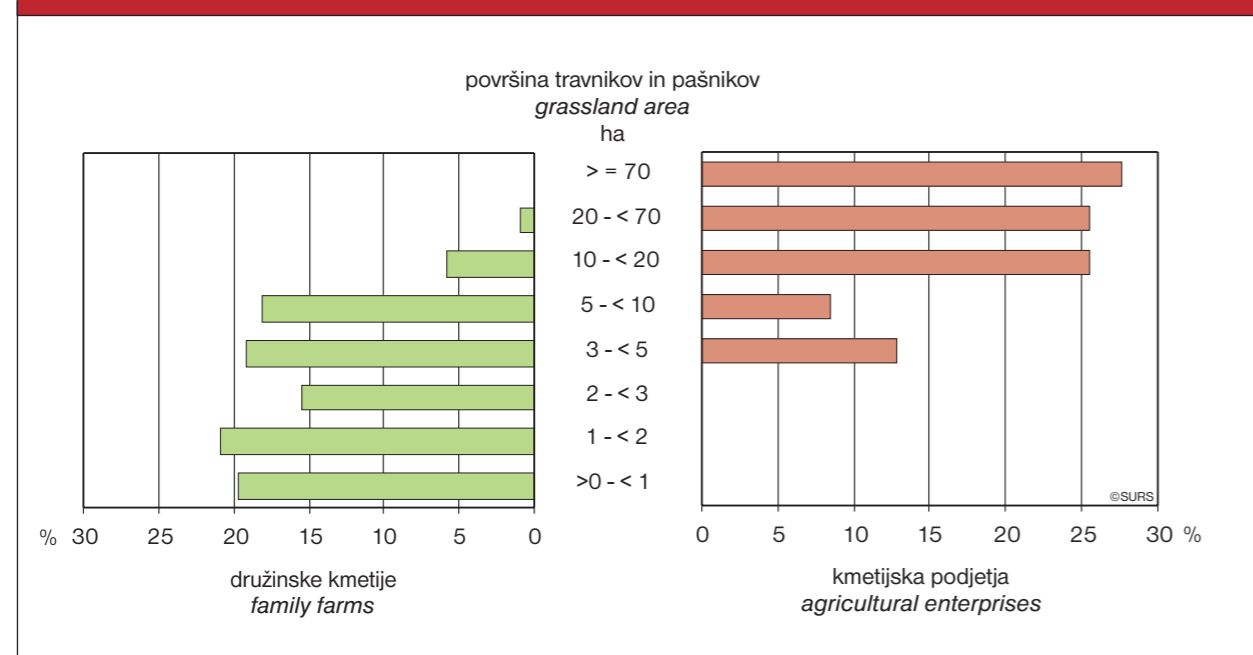
The size of grassland per holding, which is on average 3.8 hectares, differs a lot between family farms and agricultural enterprises. Agricultural enterprises cultivate on average almost ten times greater areas of grassland than family farms.

As a rule, production of fodder is still connected with smaller or medium-sized holdings. Over 93% of all family farms cultivate less than 10 ha of grassland and 40% cultivate less than 2 ha. The situation with agricultural enterprises is exactly the opposite, since almost 80% of them are holdings with over 10 ha of grassland.

Tabela 10: Večletni travniki in pašniki na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 10: Grassland on agricultural holdings, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki imajo večletne travnike in pašnike Agricultural holdings with grassland	Večletni travniki in pašniki Grassland			Total
		skupaj površina total area ha	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding ha	
Skupaj	74 230	285 410	100,0	3,8	Total
Družinske kmetije	74 183	280 829	98,4	3,8	Family farms
Kmetijska podjetja	47	4 581	1,6	97,5	Agricultural enterprises

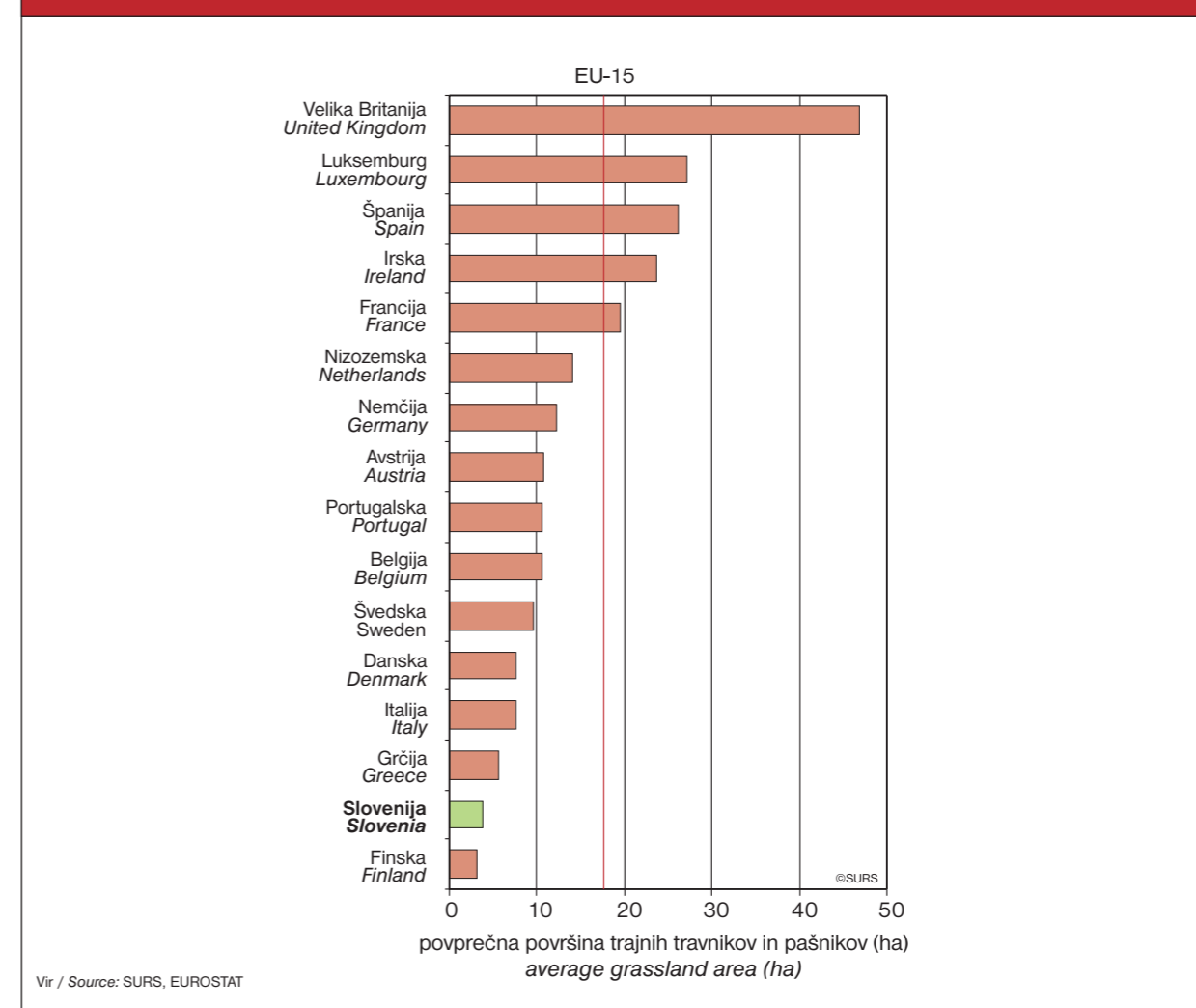
Slika 24: Kmetijska gospodarstva po površini travnikov in pašnikov, Slovenija, 2000
Chart 24: Agricultural holdings by grassland area, Slovenia, 2000

Kljub absolutnemu pomenu, ki ga imajo travniki in pašniki v strukturi rabe kmetijske zemlje v Sloveniji, pa je povprečna površina travinja na gospodarstvo še vedno kar petkrat manjša kot v EU. Od držav članic EU ima le Finska manj travnikov in pašnikov na gospodarstvo kot Slovenija.

Despite the absolute importance of meadows and pastures in the structure of utilised agricultural area in Slovenia, the average size of permanent grassland per holding is still five times smaller than in EU. Of the EU Member States, only Finland has less grassland per holding than Slovenia.

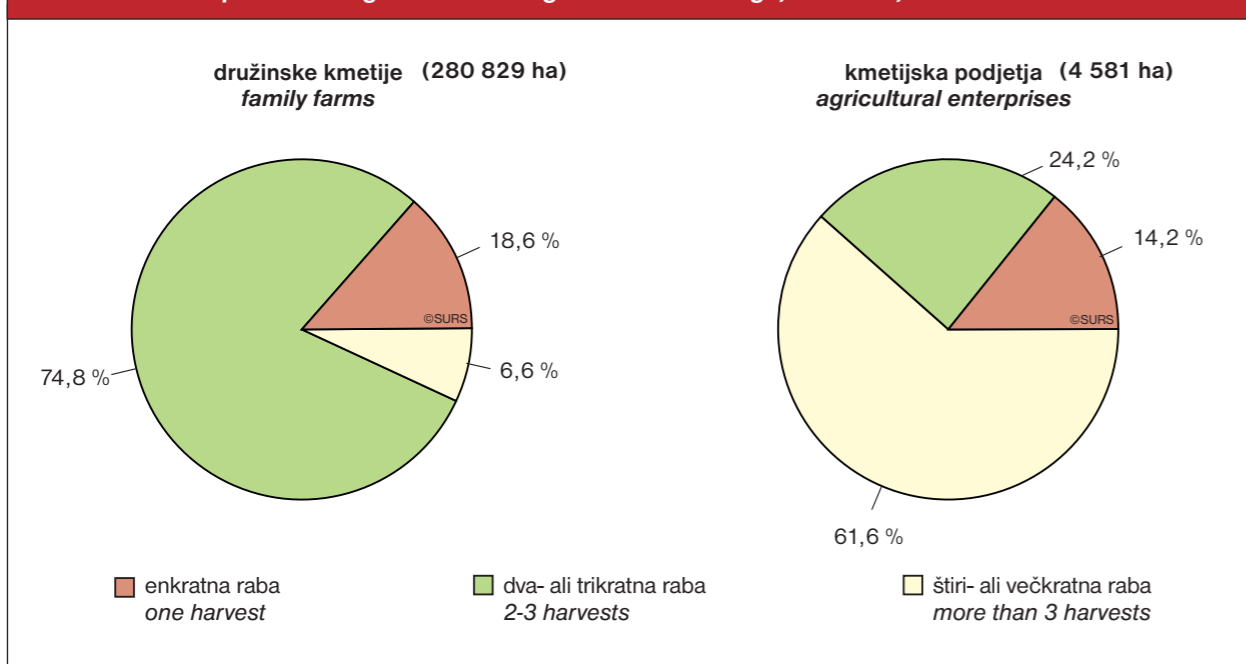
Slika 25: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečni površini trajnih travnikov in pašnikov
Chart 25: Agricultural holdings by average grassland area in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

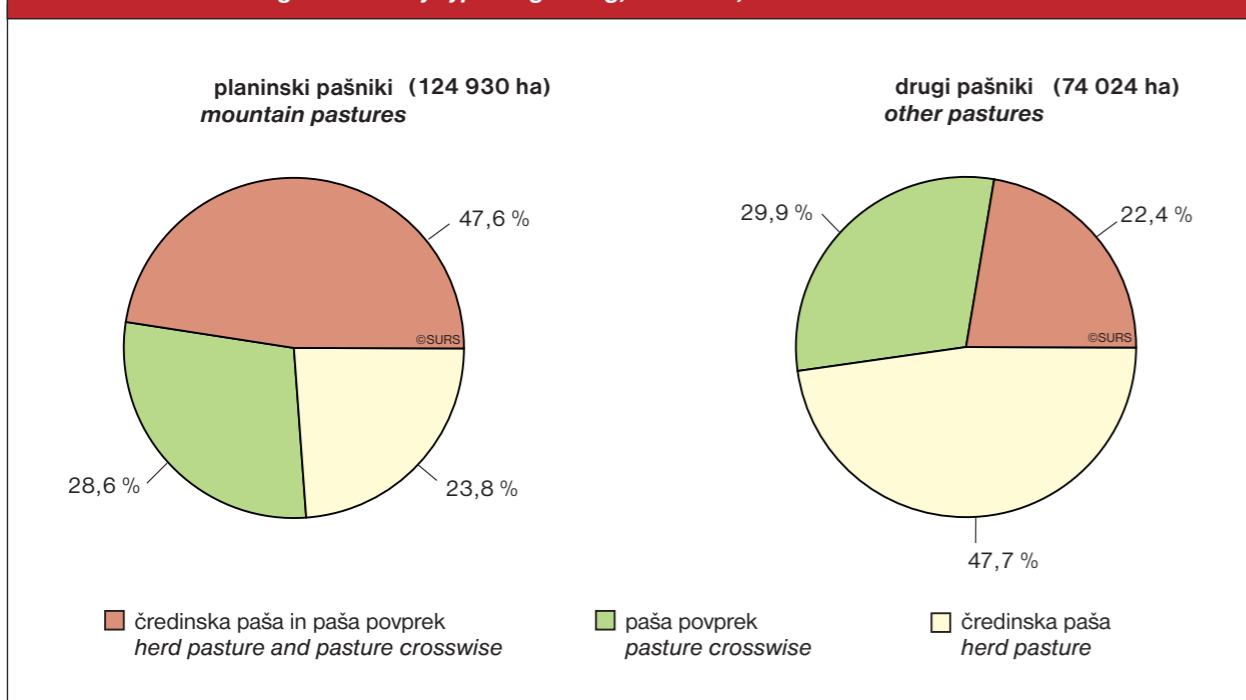
Predvsem za družinske kmetije je značilno, da je pridelovanje krme razmeroma ekstenzivno. To se kaže tako v pogostosti rabe kot tudi v načinih izrabe travnikov in pašnikov. Pri travnikih absolutno prevladujejo dvokosni in trikosni travniki, sledijo jim travniki, kjer je bila opravljena le ena košnja, in le 6,6 % je travnikov z več kot trikratno košnjo. Podobno je pri pašnikih, kjer je intenzivnih čredinskih pašnikov le slaba tretjina. Z vidika tehnoloških rešitev (čredinska paša, paša povprek, kombinacija obeh) obstajajo precejšnje razlike med planinskimi pašniki in drugimi pašniki.

It is characteristic of family farms that production of fodder is relatively extensive. This is shown by the frequency of use as well as by the methods of exploiting grassland. In meadows those that give two or three harvests absolutely predominate, followed by meadows with only one harvest. Only 6.6% of meadows are harvested more than three times. The situation is similar with pastures. Only about a third of pastures are intensive pastures. As regards the technological solutions (herd pasture, pasture crosswise, a combination of both), there are considerable differences between mountain pastures and other pastures.

Slika 26: Raba trajnih travnikov in pašnikov na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Chart 26: Use of permanent grassland on agricultural holdings, Slovenia, 2000

Slika 27: Trajni pašniki po načinu paše, Slovenija, 2000
Chart 27: Permanent grassland by type of grazing, Slovenia, 2000

1.4 UPORABA AGROTEHNIČNIH UKREPOV

1.4 APPLICATION OF AGRO-TECHNICAL MEASURES

Raven intenzivnosti kmetovanja je v veliki meri odvisna od uporabljenih agrotehničnih ukrepov. Pri tem so mišljeni tako ukrepi za izboljšavo tal kot tudi ukrepi za učinkovitejšo nego in zaščito rastlin.

The intensity of farming to a large extent depends on agro-technical measures used. This includes measures for soil improvement as well as measures for efficient care and protection of plants.

V Sloveniji namaka kmetijska zemljišča nekaj manj kot 2 % družinskih kmetij in dobrih 20 % kmetijskih podjetij. Med družinskimi kmetijami se za nabavo opreme za različne oblike namakanja rastlin v glavnem odločajo manjše, večinoma v vrtnarstvo in sadjarstvo usmerjena gospodarstva, pri kmetijskih podjetjih pa praviloma večja gospodarstva.

In Slovenia land is being irrigated by slightly less than 2% of family farms and over 20% of agricultural enterprises. Among family farms, smaller holdings mostly engaged in horticulture and fruit growing decide more often to purchase equipment for plant irrigation. As regards agricultural enterprises, this is true for larger ones.

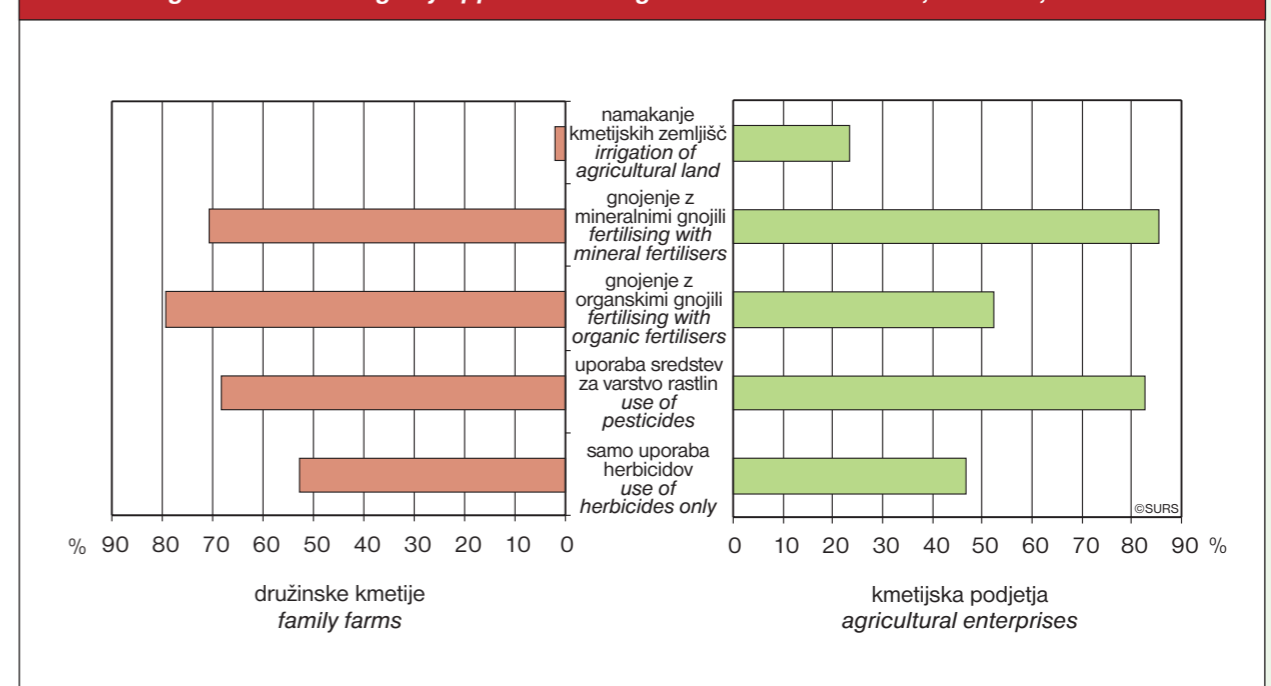
Medtem ko kmetijska podjetja večinoma gnojijo z mineralnimi gnojili in v manjši meri z organskimi gnojili, pa je pri družinskih kmetijah ravno obratno. Tradicionalno gnojenje z hlevskim gnojem, gnojnico oziroma gnojevko je še vedno značilno za skoraj 80 % družinskih kmetij v Sloveniji.

While agricultural enterprises mostly use mineral fertilisers and to a smaller extent organic fertilisers, the situation with family farms is exactly the opposite. Traditional fertilisation with stable manure, liquid manure or dung liquid is still characteristic for almost 80% of family farms in Slovenia.

Sredstva za varstvo rastlin uporabljajo dobri 2/3 družinskih kmetij in dobre 4/5 kmetijskih podjetij, usmerjenih v rastlinsko pridelavo. Samo uporaba herbicidov je na gospodarstvih prisotna v manjši obsegu.

Pesticides are used by over two thirds of family farms and over four fifths of agricultural enterprises engaged in crop production. Use of herbicides only is less frequent on agricultural holdings.

Slika 28: Kmetijska gospodarstva po uporabljenih agrotehničnih ukrepih, Slovenija, 2000
Chart 28: Agricultural holdings by application of agro-technical measures, Slovenia, 2000

1.5 RAZDROBLJENOST ZEMLJIŠČ

1.5 LAND FRAGMENTATION

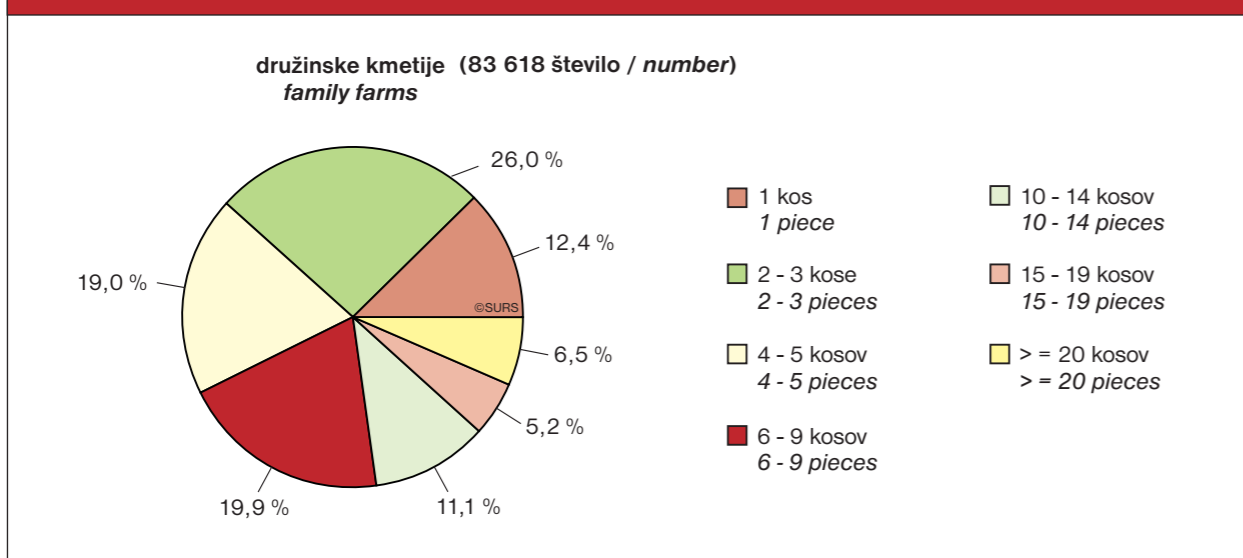
Zemljiška in posestna razdrobljenost je poleg neugodne velikostne strukture eden največjih razvojnih problemov slovenskega kmetijstva. To še posebej velja za družinske kmetije, ki skupno obdelujejo nekaj več kot 600 000 kosov kmetijske zemlje ali povprečno 7,2 kosa na gospodarstvo. Povprečna površina kosa znaša nekaj manj kot 1,4 ha.

In addition to unfavourable size structure, fragmented land is one of the largest problems of Slovene agriculture. This is especially true for family farms, which cultivate slightly more than 600,000 pieces of agricultural land or on average 7.2 pieces per holding. The average size of a piece of land is under 1.4 ha.

Celotno posest v enem kosu ima le ena osmina kmetij v Sloveniji. Te obdelujejo slabih 10 % vse kmetijske zemlje v uporabi. Sicer pa je večina zemlje v obdelavi družinskih kmetij, ki imajo posest v 2 do 10 kosih.

Only one eighth of family farms in Slovenia have land property in one piece. They cultivate less than 10% of total utilised agricultural area. Most land is cultivated by family farms which have between 2 and 10 pieces of land.

Slika 29: Družinske kmetije po številu kosov kmetijske zemlje v uporabi, Slovenija, 2000
Chart 29: Family farms by the number of utilised pieces of agricultural land, Slovenia, 2000

1.6 EKOLOŠKO KMETOVANJE

1.6 ECOLOGICAL FARMING

Tudi v Sloveniji se vse več družinskih kmetij, odloča za ekološki način kmetovanja. Na različnih stopnjah preusmeritve se nahaja 7 206 ali 8,3 % družinskih kmetij. Te obdelujejo skoraj 53 750 ha kmetijskih zemljišč in redijo nekaj več kot 47 650 GVŽ.

In Slovenia too ever more family farms are deciding on ecological farming. 7,206 or 8.3% of family farms are at various levels of transformation. They cultivate almost 53,750 hectares of agricultural area and breed slightly more than 47,650 LSU.

Ekološko torej, prijazno do okolja, z vsemi pridobljenimi certifikati, že kmetuje 333 družinskih kmetij ali 4,6 % vseh, ki so pritrdilno odgovorili na vprašanje o preusmeritvi v ekološko kmetovanje. 11,6 % se jih nahaja v postopku preusmeritve, preostalih 83,8 % pa šele načrtuje dolgoročno preusmeritev.

There are already 333 ecological, i.e. environment friendly, family farms, which is 4.6% of all farms that answered the question about the transformation into ecological farming positively. 11.6% of family farms answered that they are in the process of transformation and the other 83.8% answered that they are still planning the transformation.

Z vidika velikostne strukture se za ekološko kmetovanje odločajo predvsem manjše in srednje velike družinske kmetije. Več kot 70 % družinskih kmetij, ki dejansko že kmetujejo ekološko ali pa se za ta način kmetovanja šele odločajo, je manjših od 10 ha. Večje družinske kmetije, z nad 50 oziroma 100 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, večinoma preusmeritev šele dolgoročno načrtujejo.

From the point of view of the size structure, family farms deciding on ecological farming are mostly small and medium-sized. Over 70% of family farms actually farming ecologically or deciding to start farming in this way are smaller than 10 hectares. Larger family farms with 50 or 100 hectares of utilised agricultural area are mostly planning the transformation in the long run.

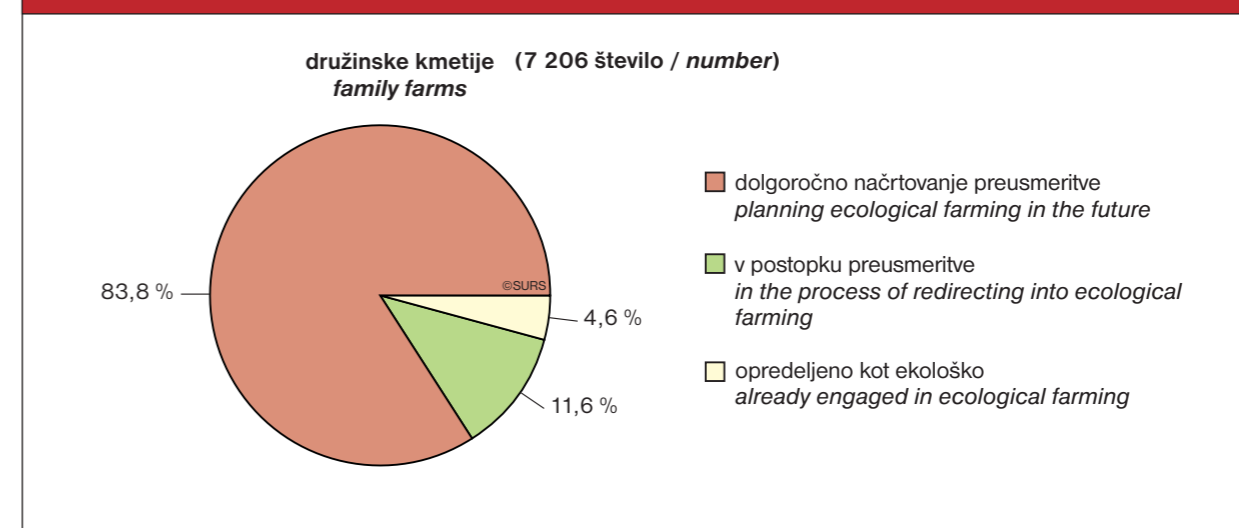
Viri:

Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Sources:

Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Slika 30: Družinske kmetije po stopnji preusmeritve v ekološko kmetovanje, Slovenija, 2000
Chart 30: Family farms by the level of redirecting into ecological farming, Slovenia, 2000

2 ŽIVINOREJA
LIVESTOCK

2.1 ŽIVINA NA KMETIJSKIH GOSPODARSTVIH

Živinoreja je osrednja in najpomembnejša panoga slovenskega kmetijstva. Ob popisu kmetijstva je živino redilo nekaj več kot 77 500 kmetijskih gospodarstev ali skoraj 90 % vseh, ki so se ukvarjali s kmetijsko dejavnostjo.

Po popisnih podatkih so na kmetijskih gospodarstvih redili skupaj skoraj 480 000 glav velike živine (GVŽ); k skupnemu številu kar 92,4 % prispevajo družinske kmetije. Skoraj 77 % vse živine predstavlja govedo, dobrih 12 % prašiči, preostalo pa drugi prežvekovalci (konji, drobnica), kuncji, perutnina in druge živali. Struktura GVŽ po družinskih kmetijah se izrazito razlikuje od sestave pri kmetijskih podjetjih: pri kmetijah z več kot 80 % GVŽ absolutno prevladuje govedo, pri podjetjih pa več kot polovico GVŽ prispevajo prašiči.

2.1 LIVESTOCK ON AGRICULTURAL HOLDINGS

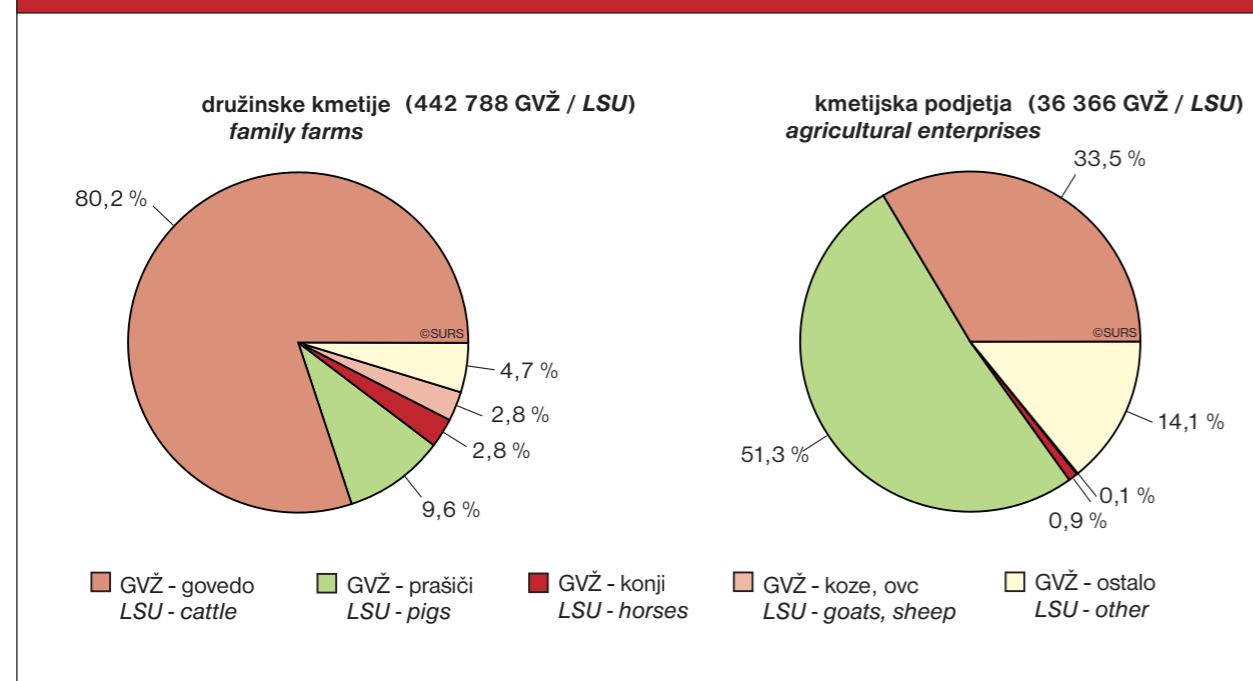
Livestock breeding is the central and the most important agricultural activity in Slovenia. At the 2000 Agricultural Census a little over 77,500 agricultural holdings were breeding livestock, which is 90% of all agricultural holdings.

According to census data, the total number of livestock units (LSU) on agricultural holdings is almost 480,000; 92.4% of that number is bred on family farms. Almost 77% of total livestock is cattle, pigs represent just over 12% and the rest are other ruminants (horses, sheep and goats), rabbits, poultry and other animals. The structure of LSU by type on family farms differs considerably from the structure in agricultural enterprises: on family farms over 80% of LSU is cattle, while in agricultural enterprises over a half are pigs.

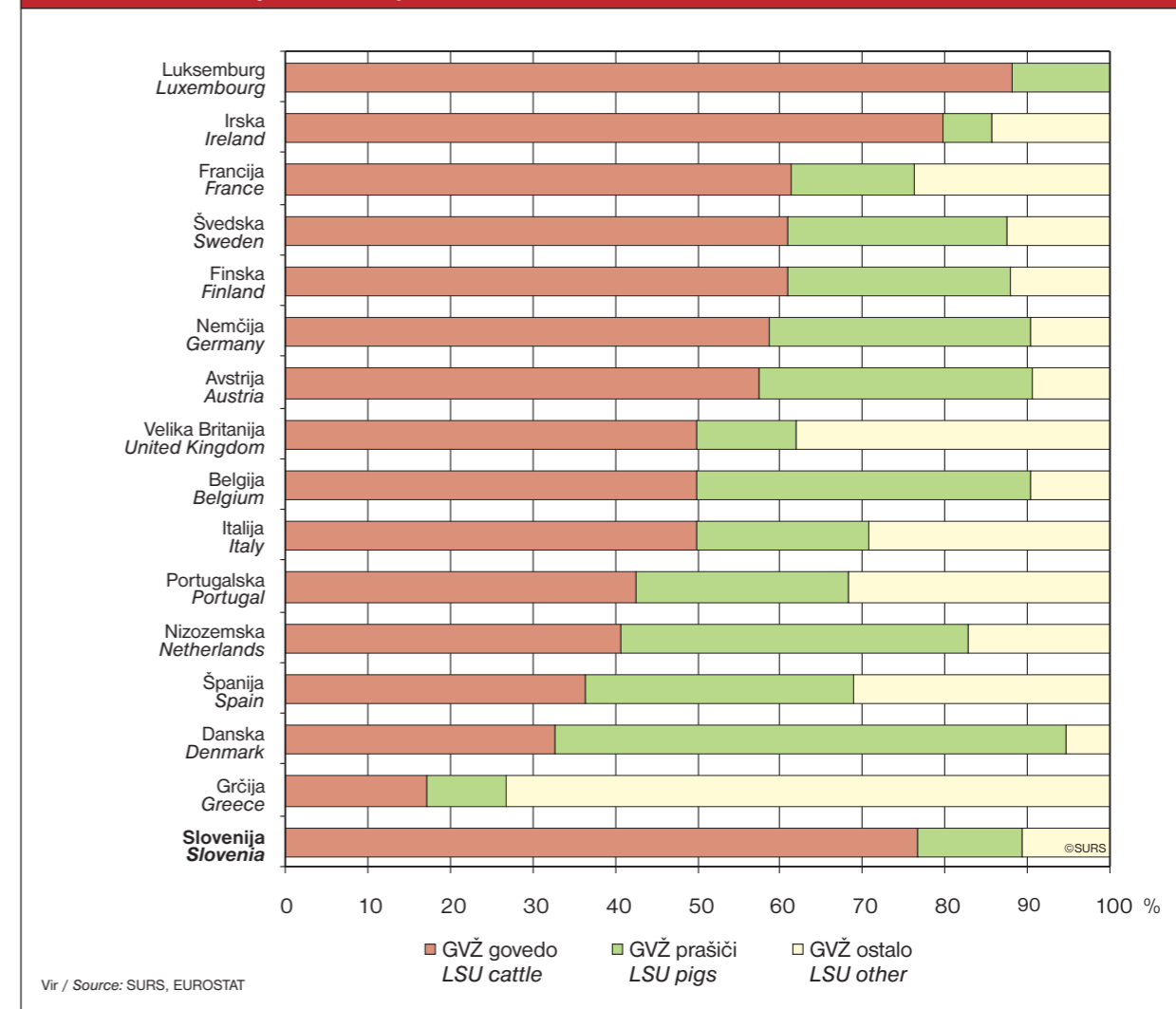
Tabela 11: GVŽ na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 11: Number of LSU on agricultural holdings, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo živino Agricultural holdings breeding livestock	GVŽ LSU		GVŽ LSU		Total
		skupaj total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo, ki redi živino per agricultural holding breeding livestock	na ha kmetijske zemlje v uporabi of utilised agricultural area	
Skupaj	77 501	479 154	100,0	6,2	1,1	Total
Družinske kmetije	77 436	442 788	92,4	5,7	1,0	Family farms
Kmetijska podjetja	65	36 366	7,6	596,2	2,3	Agricultural enterprises

Slika 31: GVŽ na kmetijskih gospodarstvih po vrstah živine, Slovenija, 2000
Chart 31: Number of LSU on agricultural holdings by livestock species, Slovenia, 2000

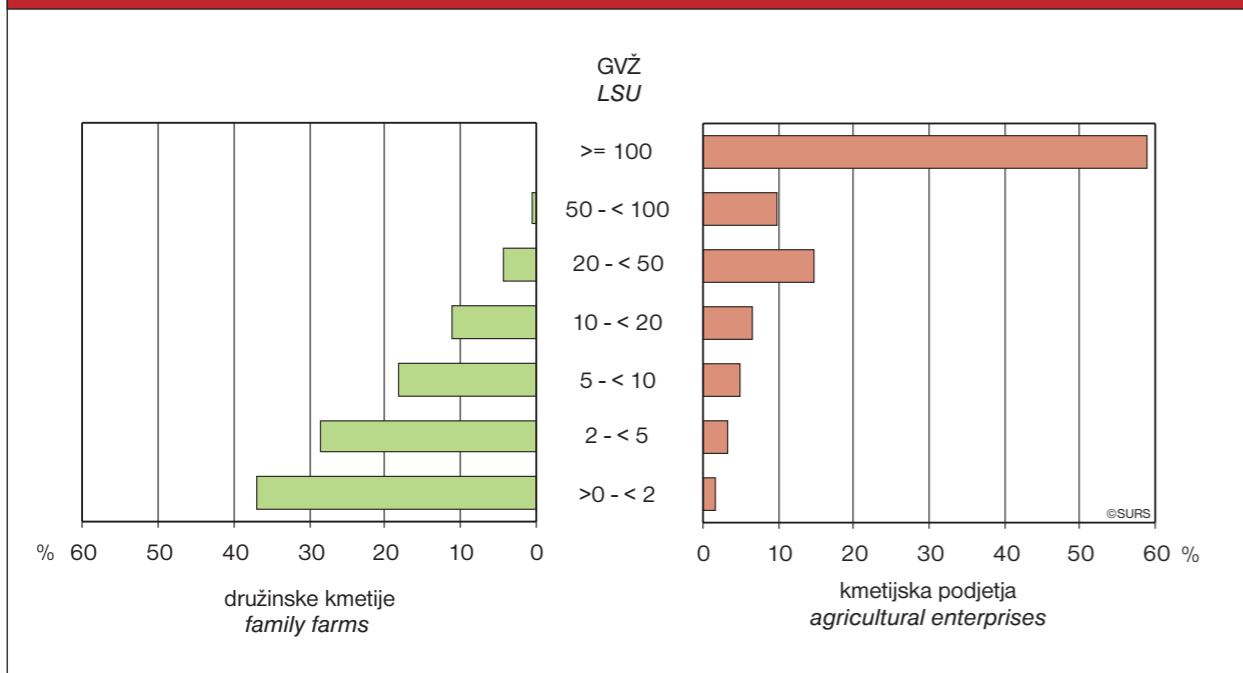
Slika 32: GVŽ na kmetijskih gospodarstvih v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po vrstah živine
Chart 32: Number of LSU on agricultural holdings in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000) by livestock species

Kljub očitnemu nazadovanju števila GVŽ, ki je značilno za zadnja obdobja, ima Slovenija v skupnem številu GVŽ še vedno kar za 15 odstotnih točk več goved, kot znaša povprečen delež v EU. Le Irska in Luksemburg imata v sestavi več goved kot naša država. Obrnjeno razmerje se pojavlja pri prašičih, in zlasti pri drobnici; tu ima namreč Slovenija kljub ugodnim razmeram za rejo v sestavi GVŽ povsem zanemarljiv delež.

Despite the obvious decrease of the number of animals, which has been characteristic recently, Slovenia still has 15 percentage points more cattle in the total number of LSU than the EU average. Only Ireland and Luxembourg have more cattle than Slovenia. The situation is the opposite as regards pigs and especially sheep and goats: despite favourable conditions for production, Slovenia has a negligible share of sheep and goats in the total number of LSU.

Slika 33: Kmetijska gospodarstva, ki redijo živino, po številu GVŽ na gospodarstvo, Slovenija, 2000
Chart 33: Agricultural holdings breeding livestock by the number of LSU per agricultural holding, Slovenia, 2000

Velikostna sestava slovenske živinoreje je še vedno izrazito nesorazmerna in se kaže v velikih razlikah med velikostjo črede na družinskih kmetijah in na kmetijskih podjetjih. Za družinske kmetije je značilna razmeroma majhna in razdrobljena prireja, v povprečju redijo 5,7 GVŽ na družinsko kmetijo. To je več kot desetkrat manj kot na kmetijskih podjetjih. Za te je značilna visoka raven koncentracije živine, ki se kaže v prevladujočem deležu velikih gospodarstev. Medtem ko skoraj 60 % podjetij, usmerjenih v živinorejo, redi več kot 100 GVŽ, še dodatnih 10 pa med 50 in 100, je velikostna sestava pri družinskih kmetijah ravno obrnjena. Skoraj dve tretjini kmetij redita manj kot 5 GVŽ, od tega več kot polovica manj kot 2 GVŽ. Kljub dejstvu, da se število večjih živinorejskih kmetij povečuje, pa je njihov delež v velikostni sestavi še vedno majhen. Kmetij, večjih od 20 GVŽ, je le dobrih 5 %.

The size structure of animal production in Slovenia is still distinctively disproportionate and shows in great difference between the size of the herd on family farms and in agricultural enterprises. It is characteristic of family farms that they have a relatively small and scattered animal production. On average they breed 5.7 LSU per family farm. This is more than ten times less than in agricultural enterprises. It is characteristic of agricultural enterprises that animals are highly concentrated, which shows in the predominant share of large holdings. While almost 60% of enterprises engaged in animal production breed more than 100 LSU, and additional 10% breed between 50 and 100 LSU, the size structure on family farms is exactly the opposite. Almost two thirds of family farms breed less than 5 LSU and over a half breed less than 2 LSU. Despite the fact that the number of large farms engaged in animal production has been growing, their share in the size structure is still low. Only about 5% of farms have over 20 LSU.

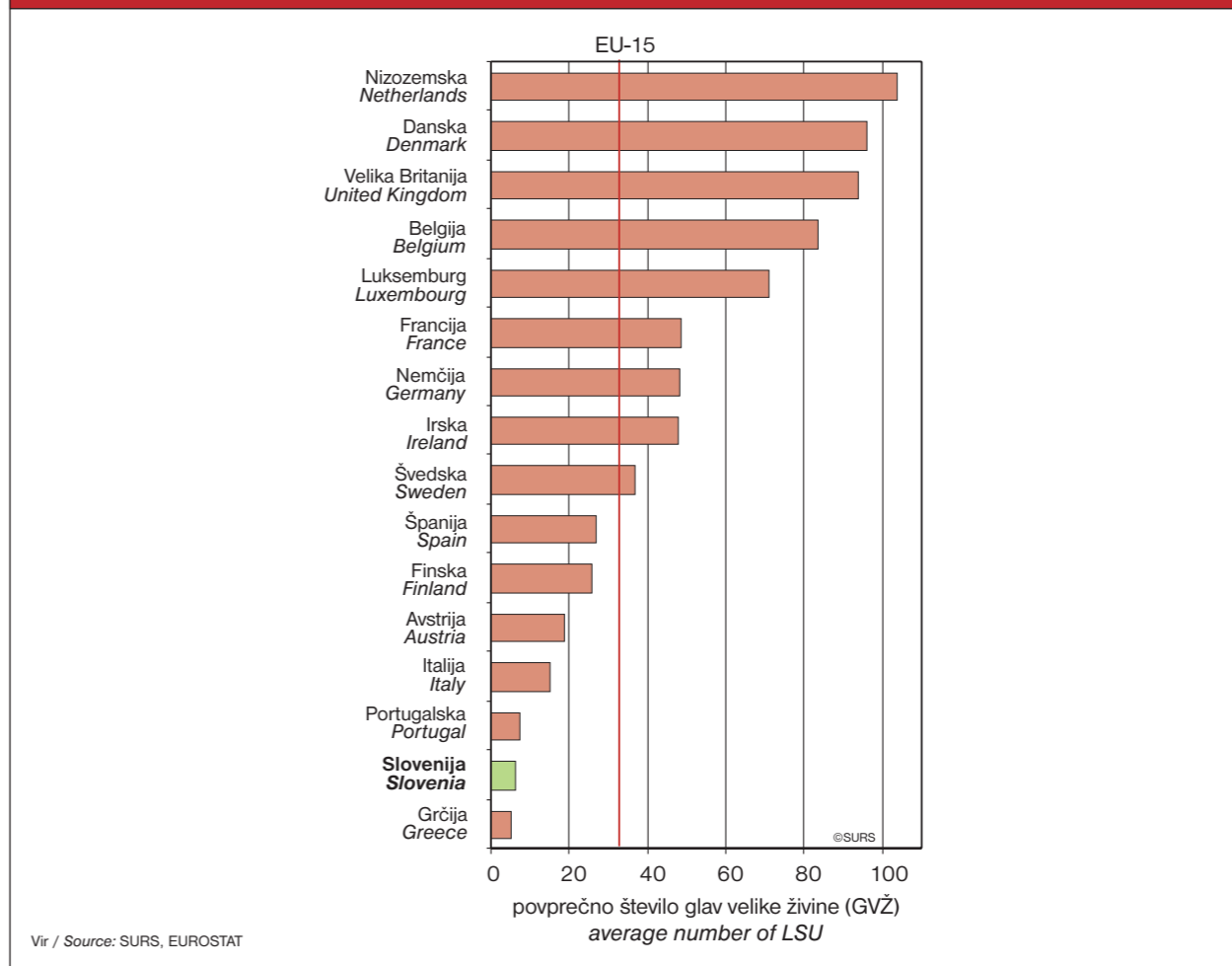
V primerjavi z večino drugih evropskih držav z razvitim kmetijstvom redijo družinske kmetije in kmetijska podjetja v Sloveniji precej manj GVŽ na gospodarstvo. Od sedanjih držav članic EU imajo le kmetijska gospodarstva v Grčiji manjši povprečni obseg črede kot slovenska. Sicer pa se pojavljajo velike razlike v koncentraciji prireje, tako v primerjavi z državami z največjim povprečnim številom GVŽ na gospodarstvo (Nizozemska in Danska) kot tudi v primerjavi s povprečjem EU.

Compared to most other European countries with developed agriculture, in Slovenia family farms and agricultural enterprises breed substantially fewer LSU per holding. Of all the EU Member States, only holdings in Greece have smaller average size of the herd than in Slovenia. There are big differences in concentration of animal production, both compared to the highest average number of LSU per holding (the Netherlands and Denmark) and compared to the EU average.

Kmetijska gospodarstva v Sloveniji v povprečju redijo 1,1 GVŽ na ha kmetijskih zemljišč v uporabi. Izračunana obremenitev, ki je na eni strani lahko merilo intenzivnosti prireje, na drugi strani pa tudi pomembni ekološki kazalec, je na kmetijskih podjetjih dvakrat večja kot na družinskih kmetijah.

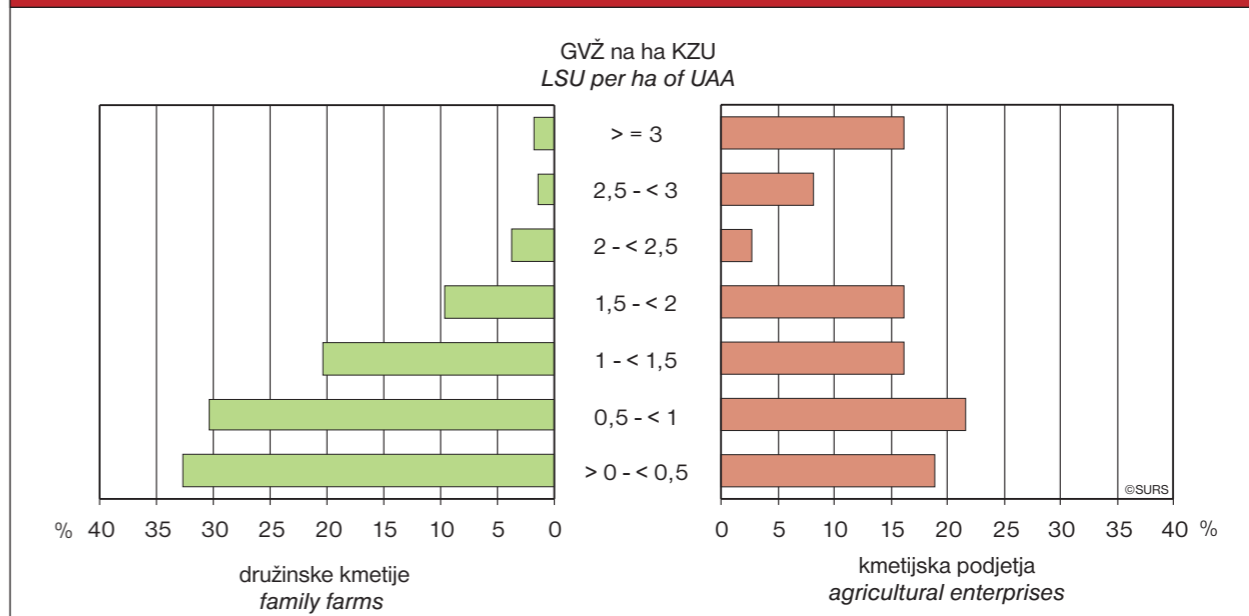
Agricultural holdings in Slovenia breed on average 1.1 LSU per hectare of utilised agricultural area. The calculated burden - which can on one hand be the measure of intensity of animal production and on the other hand also an important ecological indicator - is in agricultural enterprises twice as big as in family farms.

Slika 34: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečnem številu GVŽ
Chart 34: Agricultural holdings by average number of LSU in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

Vir / Source: SURS, EUROSTAT

Slika 35: Kmetijska gospodarstva, ki redijo živino, po številu GVŽ na ha KZU, Slovenija, 2000
Chart 35: Agricultural holdings breeding livestock by the number of LSU per hectare of UAA, Slovenia, 2000

2.2 GOVEDO

Kar 72,4 % vseh, v živinorejo usmerjenih kmetijskih gospodarstev, se je v letu 2000 ukvarjalo z govedorejo. Skupno so redili skoraj 500 000 glav govedi, od tega slabih 97 % družinske kmetije in dobre 3 % kmetijska podjetja.

V strukturi črede zavzema mlado govedo, staro manj kot 1 leto, 27,6 % vseh živali, mlado govedo, staro od 1 do pod 2 leti, 26,0 % in odraslo govedo, staro 2 leti ali več, 43,4 %. Kmetijska podjetja so glede na prevladujoč delež mladega goveda, starega do 2 leti, večinoma usmerjena v pitanje in mesno rejo, družinske kmetije pa v prirejo mleka.

2.2 CATTLE

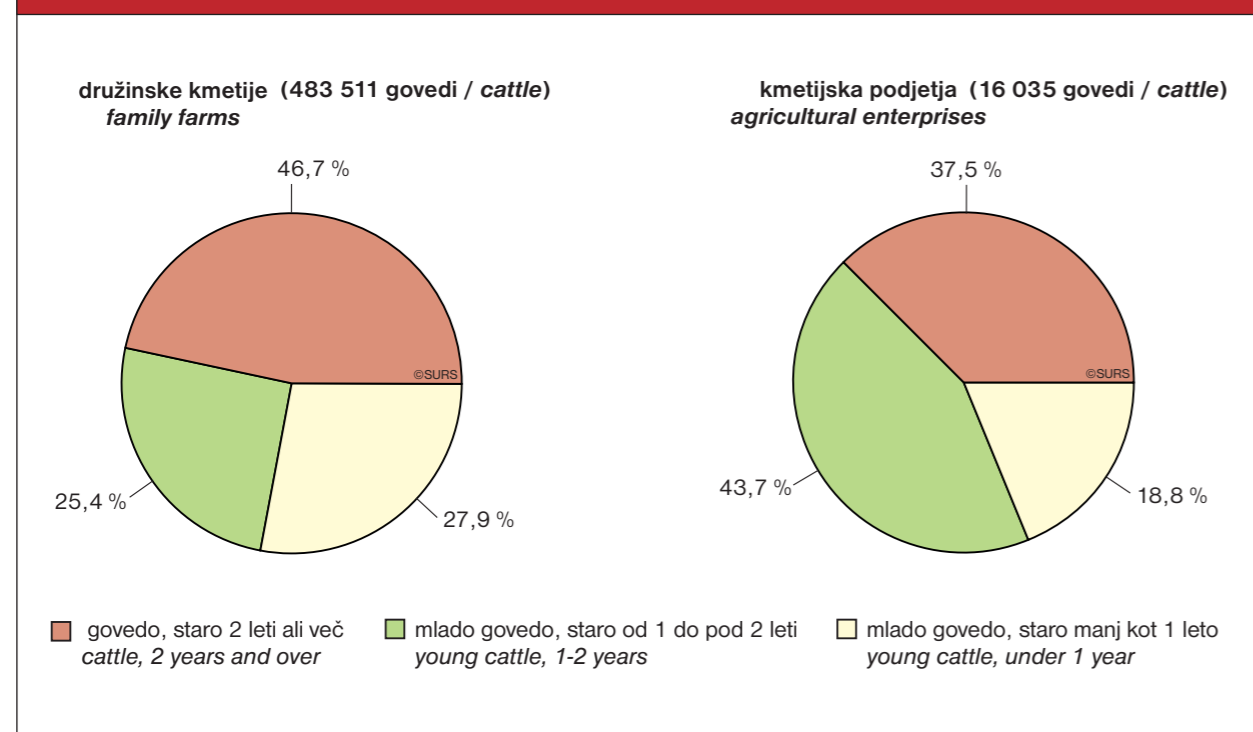
As many as 72.4% all agricultural holdings engaged in animal production were engaged in cattle breeding in 2000. They had almost 500,000 heads of cattle: just under 97% of them were bred on family farms and just over 3% in agricultural holdings.

In the structure of the herd, young cattle under 1 year represents 27.6% of all cattle, young cattle between 1 and 2 years represents 26.0% and cattle 2 years and over represents 43.4% of all cattle. In view of the predominant share of young cattle, agricultural enterprises are mostly engaged in fattening and meat production, while family farms are mostly engaged in milk production.

Tabela 12: Kmetijska gospodarstva, ki redijo govedo, Slovenija, 2000
Table 12: Breeding cattle on agricultural holdings, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo govedo Agricultural holdings breeding cattle	Govedo Cattle			Krave molznice Dairy cows			Total
		skupaj total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	skupaj total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	
Skupaj	56 097	499 546	100,0	8,9	141 574	100,0	5,0	Total
Družinske kmetije	56 070	483 511	96,8	8,6	136 840	96,7	4,8	Family farms
Kmetijska podjetja	27	16 035	3,2	593,9	4 734	3,3	338,1	Agricultural enterprises

Slika 36: Govedo na kmetijskih gospodarstvih po vrsti in starosti, Slovenija, 2000
Chart 36: Cattle on agricultural holdings by species and age, Slovenia, 2000

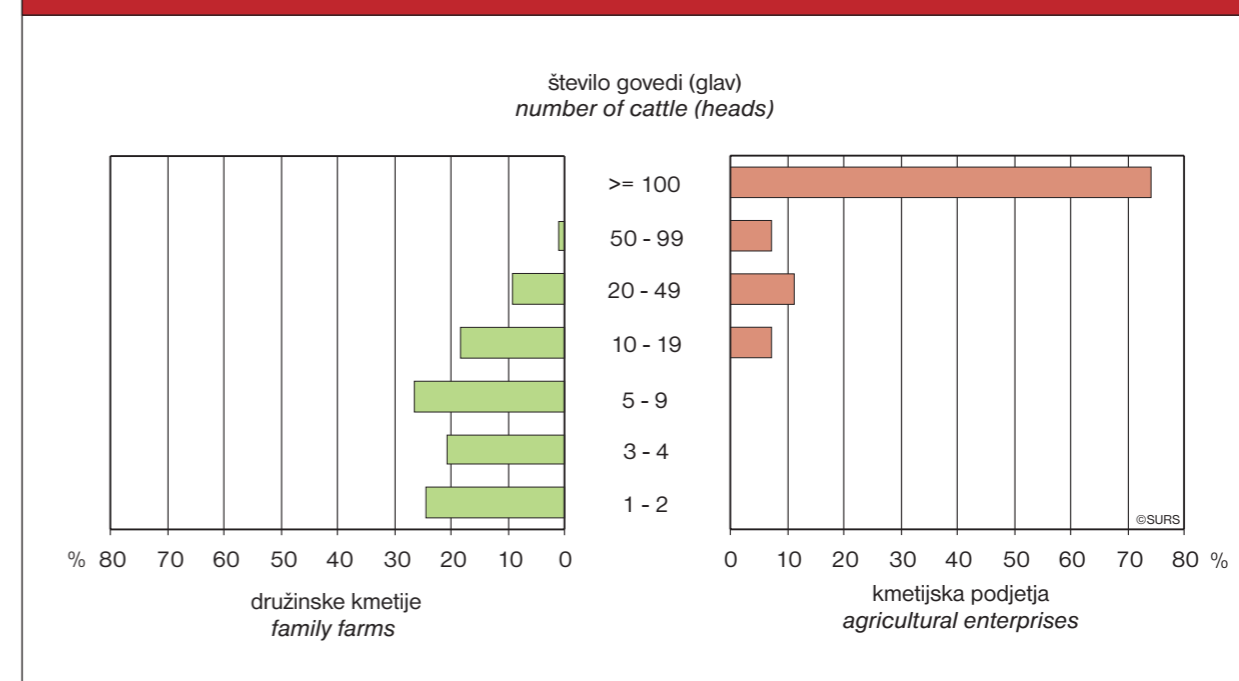
Z govedorejo se že tradicionalno v največji meri ukvarjajo majhne in srednje velike družinske kmetije. Te v povprečju redijo 8,6 glav govedi na gospodarstvo. Več kot 45 % jih redi do 5 glav, od tega dobra polovica le eno do dve glavi. Več kot deset glav govedi redi 28,5 % družinskih kmetij, od tega slab odstotek več kot 50 glav.

V govedorejo usmerjena kmetijska podjetja so mnogo večja, saj v povprečju redijo skoraj 600 glav na gospodarstvo. V velikostni strukturi prevladujejo podjetja z več kot 100 glavami govedi.

Traditionally, cattle breeding has mostly been the domain of small and medium-sized family farms. They breed on average 8.6 heads of cattle per holding. Over 45% of them have up to 5 heads of cattle and over a half of them only one or two heads of cattle. More than ten heads of cattle are bred by 28.5% of family farms, of those less than 1% have over 50 heads of cattle.

Agricultural enterprises engaged in cattle breeding are a lot larger, since on average they breed almost 600 heads of cattle per holding. In the size structure agricultural enterprises with over 100 heads of cattle predominate.

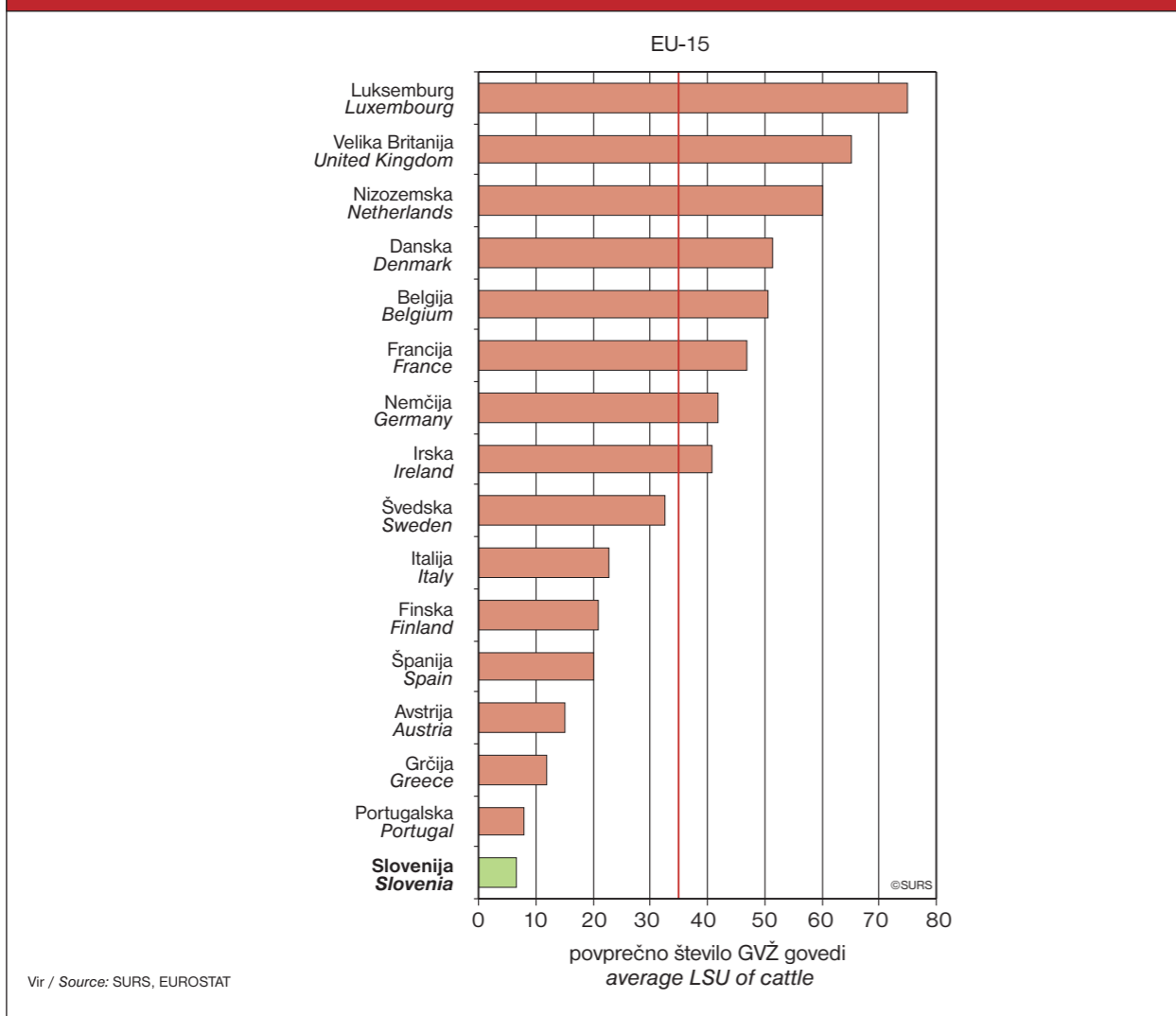
Slika 37: Kmetijska gospodarstva, ki redijo govedo, po številu glav govedi, Slovenija, 2000
Chart 37: Agricultural holdings breeding cattle by the number of cattle heads, Slovenia, 2000

Velike razlike med Slovenijo in drugimi državami, članicami EU, ki se kažejo v koncentraciji prireje pri celotni živinoreji, se intenzivneje odražajo pri govedoreji. Merjeno v GVŽ govedi redijo slovenska kmetijska gospodarstva kar 5,5 - krat manj govedi kot povprečno gospodarstvo v EU. Med državami članicami ni države, ki bi imela manjše število govedi na gospodarstvo kot Slovenija.

Large differences between Slovenia and EU Member States, which are shown in the concentration of breeding in total animal production, are even clearer in cattle breeding. Measured in cattle LSU, agricultural holdings in Slovenia breed 5.5 times less cattle than average EU holdings. There is no EU Member State that would have fewer cattle per holding than Slovenia.

Slika 38: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečnem številu GVŽ govedi
Chart 38: Agricultural holdings by average number of LSU of cattle in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

2.2.1 Krave

Reja krav je v Sloveniji povečini razširjena na družinskih kmetijah. S to panogo se ukvarjata več kot dve tretjini vseh v govedorejo usmerjenih gospodarstev. Med proizvodnimi usmeritvami prevladuje prireja mleka, v zadnjem obdobju pa se zelo hitro povečuje tudi delež kmetij, usmerjenih v rejo krav dojlj in rejnic. V času popisa kmetijstva v letu 2000 je bilo delno ali pa v celoti v to vrsto reje usmerjenih skoraj 20 000 družinskih kmetij.

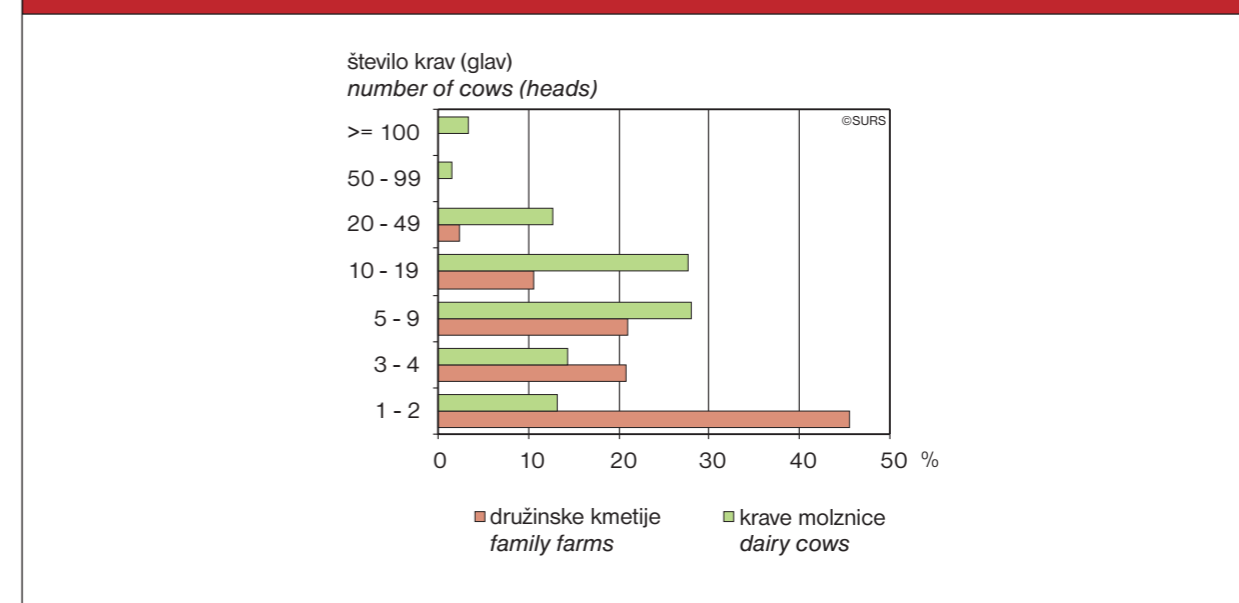
Za velikostno sestavo družinskih kmetij po številu krav molznic je značilen velik delež izjemno majhnih rejcev. Kar 45,4 % kmetij redi le 1 do 2 kravi. Delež rejcev z večanjem črede razmeroma hitro pada. Samo na 13 % kmetij redi več kot 10 krav molznic na gospodarstvo.

2.2.1 Cows

Breeding of cows in Slovenia mostly takes place on family farms. More than two thirds of all cattle breeding holdings breed cows. Milk production predominates. Recently the share of farms engaged in breeding suckling cows has also been increasing very rapidly. During the 2000 Agricultural Census almost 20,000 family farms were entirely or partly engaged in this type of breeding.

Characteristic for the size structure of family farms by the number of dairy cows is a large share of extremely small breeders. As many as 45.5% of farms breed only one to two cows. The share of breeders rapidly decreases with larger herds. Only 13% of farms breed over 10 dairy cows per holding.

Slika 39: Družinske kmetije po številu krav molznic, Slovenija, 2000
Chart 39: Family farms by the number of dairy cows, Slovenia, 2000

2.3 PRAŠIČI

Praščereja je druga najpomembnejša živinorejska usmeritev v naši državi. V letu 2000 se je v Sloveniji z rejo prašičev ukvarjalo nekaj več kot 44 600 družinskih kmetij in 17 kmetijskih podjetij.

Gospodarstva skupno redijo okoli 600 000 prašičev. V sestavi črede zavzemajo več kot polovico sesni pujski in mladi prašiči do 50 kg, nekaj več kot 36 % prašiči v pitanju in slabih 11 % plemenski prašiči. Razmerje med posameznimi kategorijami živali se med družinskimi kmetijami in kmetijskimi podjetji bistveno ne razlikuje.

2.3 PIGS

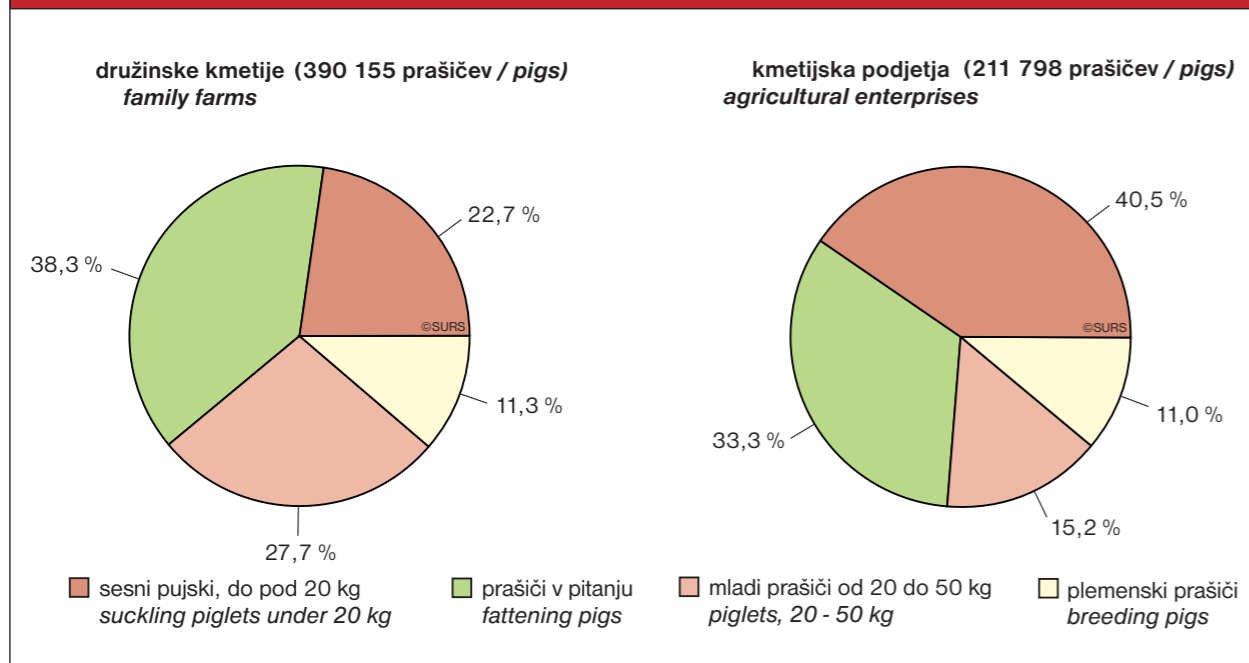
Pig production is the second most important animal production in our country. In 2000 slightly over 44,600 family farms and 17 agricultural enterprises were engaged in producing pigs in Slovenia.

Holdings have about 600,000 pigs. In the structure of the herd more than a half are suckling piglets and piglets between 20 and 50 kg, fattening pigs represent slightly more than 36% while breeding pigs represent almost 11%. The shares of individual categories of animals do not differ much between family farms and agricultural enterprises.

Tabela 13: Kmetijska gospodarstva, ki redijo prašiče, Slovenija, 2000
Table 13: Agricultural holdings by breeding pigs, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo prašiče Agricultural holdings breeding pigs	Prašiči Pigs			Plemenske svinje in breje mladice Sows and gilts mated			Total Family farms Agricultural enterprises
		skupaj število total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	skupaj število total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	
Skupaj	44 623	601 953	100,0	13,5	58 524	100,0	6,8	
Družinske kmetije	44 606	390 155	64,8	8,8	38 059	65,0	4,4	
Kmetijska podjetja	17	211 798	35,2	12 458,7	20 465	35,0	1 705,4	

Slika 40: Prašiči na kmetijskih gospodarstvih po vrsti in starosti, Slovenija, 2000
Chart 40: Pigs on agricultural holdings by species and age, Slovenia, 2000

Kljub dejstvu, da se s prašičerejo ukvarja le majhno število kmetijskih podjetij, pa ta prispevajo več kot tretjino obsega celotne prireje v Sloveniji. Proizvodnja je visoko specializirana in koncentrirana. Povprečno kmetijsko podjetje, usmerjeno v rejo prašičev, redi več kot 12 000 prašičev in skoraj 1 500 plemenskih svinj.

Despite the fact that only a small number of agricultural enterprises are engaged in pig production, they represent more than a third of the total pig production in Slovenia. Production is highly specialised and concentrated. On average, an agricultural enterprise engaged in pig production breeds over 12,000 pigs and almost 1,500 breeding sows.

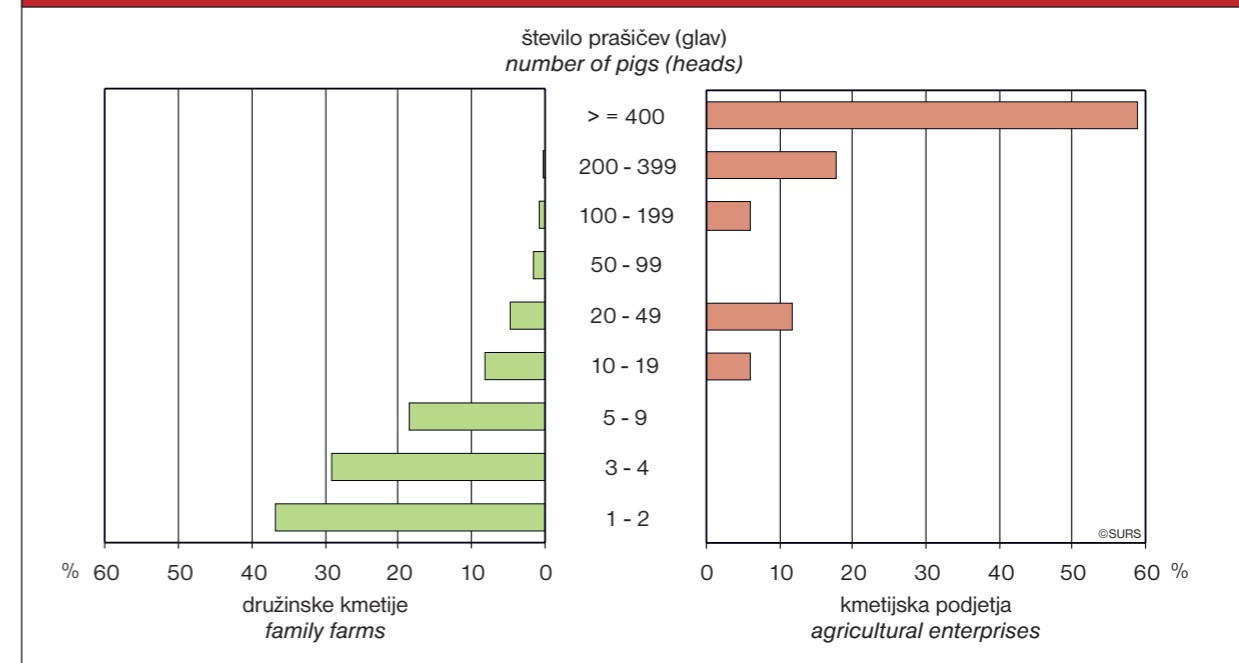
Na družinskih kmetijah je razširjena tako tržno usmerjena proizvodnja s 100 ali več pitanci kot tudi tradicionalna, ekstenzivna in na večinoma doma pridelani krmi zasnovana prašičereja. Na več kot tretjini kmetij še vedno redijo samo enega ali dva prašiča. Le kmetije, usmerjene tudi v rejo plemenskih svinj, imajo številčnejšo čredo.

Some family farms produce pigs for the market and have over 100 pigs on the holding, while others have traditional, extensive production, which is mostly based on home-produced fodder. Over a third of farms still breed only one or two pigs. Only farms engaged in production of breeding sows have more numerous herds.

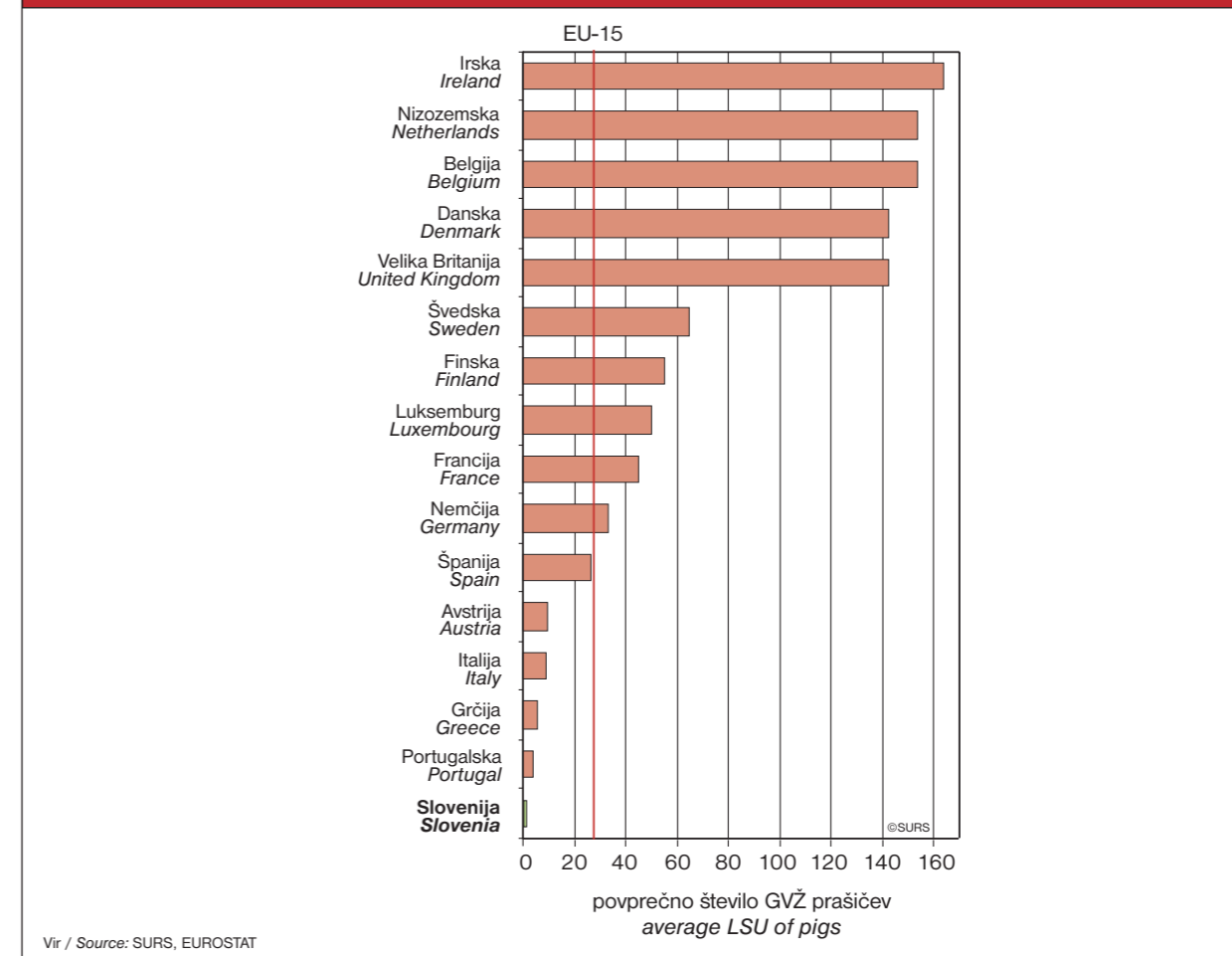
V Sloveniji ima reja prašičev vsaj v okviru družinskih kmetij še vedno pretežno samooskrbni značaj, na kmetijskih gospodarstvih v državah članicah EU pa je to večinoma visoko intenzivna in koncentrirana prireja. Povprečna evropska prašičerejska kmetija redi kar 27,7 GVŽ prašičev, kar je v primerjavi s povprečno slovensko prašičerejsko kmetijo, ki redi 1,4 GVŽ prašiča, praktično neprimerljivo. Z velikimi gospodarstvi v prašičerejsko visoko razvitih državah (Irska, Nizozemska, Belgija, Danska, V. Britanija), ki redijo čez 150 GVŽ prašičev na gospodarstvo, se lahko primerjajo le obrati v upravljanju kmetijskih podjetij in večje specializirane družinske kmetije.

In Slovenia pig production on family farms has a predominantly self-supply character, while on agricultural holdings in EU Member States production is mostly highly intensive and concentrated. The average pig farm in Europe has 27.7 LSU of pigs, which is practically incomparable to the average pig farm in Slovenia breeding 1.4 LSU of pigs. In Slovenia only agricultural enterprises and larger specialised family farms can compare with large holdings in highly developed pig producing countries such as Ireland, the Netherlands, Belgium, Denmark, the United Kingdom, which breed over 150 LSU of pigs per holding.

Slika 41: Kmetijska gospodarstva, ki redijo prašiče, po številu prašičev, Slovenija, 2000
Chart 41: Agricultural holdings breeding pigs by the number of pigs, Slovenia, 2000

Slika 42: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečnem številu GVŽ prašičev
Chart 42: Agricultural holdings by average number of LSU of pigs in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

Vir / Source: SURS, EUROSTAT

2.4 PERUTNINA

Z vidika specializacije in koncentracije reje sodi perutninarstvo med najbolj raznolike živinorejske panoge v Sloveniji. Z različnimi oblikami reje, od ekstenzivne reje perutnine za domačo porabo do tehnološko in organizacijsko zahtevne reje industrijskega tipa, se je ob popisu kmetijstva leta 2000 ukvarjalo 58 900 kmetijskih gospodarstev, od tega 29 večjih kmetijskih podjetij.

V skupni jati perutnine, ki obsega skoraj 6,8 milijona kljunov, prevladujejo pitovni piščanci in kokoši (nesnice in druge kokoši), predvsem v zadnjem obdobju pa se je povečal tudi delež reje puric in puranov.

2.4 POULTRY

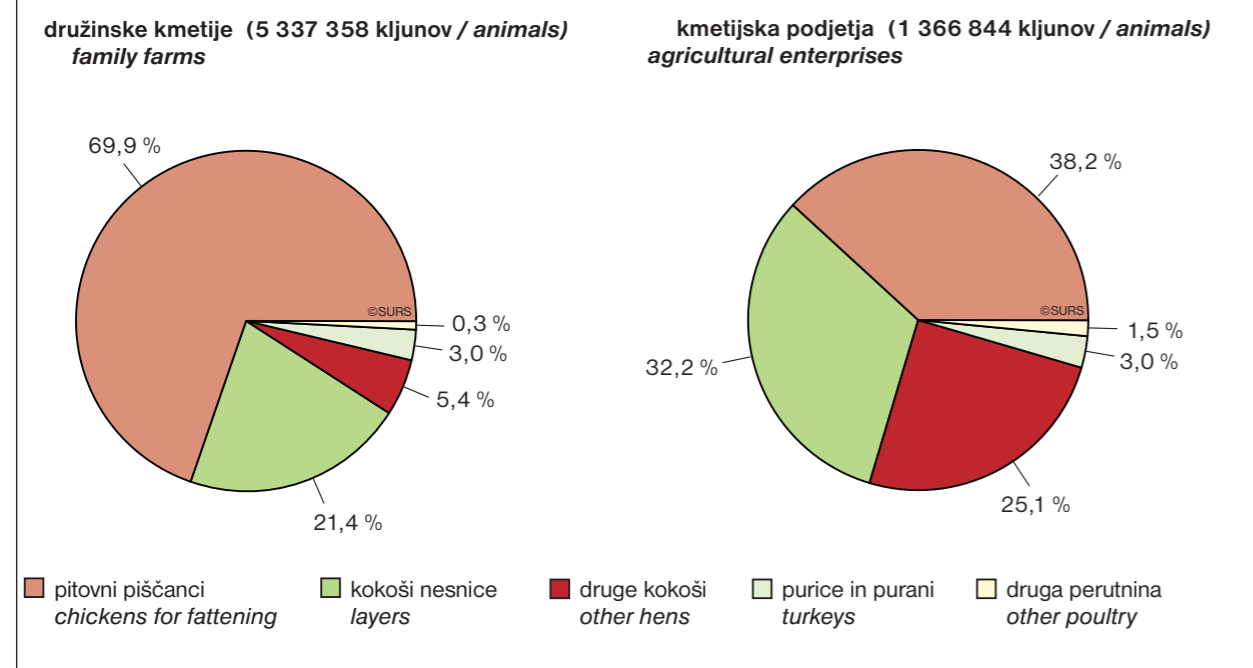
As regards specialisation and concentration, poultry breeding is one of the most diverse animal production activities in Slovenia. At the 2000 Agricultural Census 58,900 agricultural holdings - of that 29 large agricultural enterprises - were engaged in various forms of breeding from extensive poultry breeding for home use to technologically and organisationally demanding industrial breeding.

In the total flock of poultry, which comprises almost 6.8 million animals, chickens for fattening, and layers and other hens predominate. Especially recently the share of turkeys of both sexes increased.

Tabela 14: Kmetijska gospodarstva, ki redijo perutnino, po številu perutnine, Slovenija, 2000
Table 14: Agricultural holdings by breeding poultry by the number of poultry, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo perutnino Agricultural holdings breeding poultry	Kokoši nesnice Layers			Pitovni piščanci Chickens for fattening			Total Family farms Agricultural enterprises
		skupaj število total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	skupaj število total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	
Skupaj	58 912	1 581 388	100,0	28,4	4 253 811	100,0	668,5	
Družinske kmetije	58 883	1 141 314	72,2	20,5	3 731 920	87,7	586,9	
Kmetijska podjetja	29	440 074	27,8	27 505	521 891	12,3	130 472	

Slika 43: Perutnina na kmetijskih gospodarstvih po vrsti, Slovenija, 2000
Chart 43: Poultry on agricultural holdings by species, Slovenia, 2000

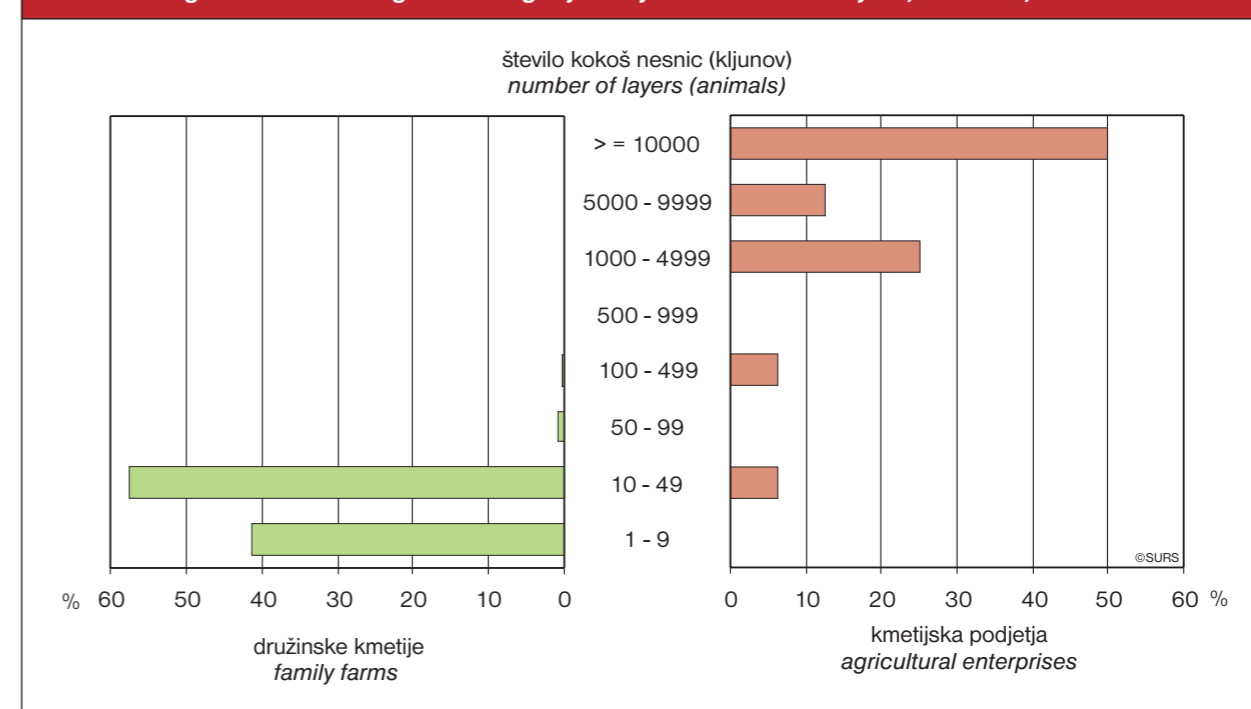
Medtem ko je za kmetijska podjetja, ki se ukvarjajo z rejo perutnine, značilna izrazito visoka stopnja koncentracije, saj povprečna velikost obrata dosega več kot 27 000 kljunov pri kokoših nesnicah in več kot 130 000 pri pitovnih piščancih, pa je za rejo perutnine na družinskih kmetijah tipična dvotirna reja perutnine. Prvi del

While it is characteristic of agricultural enterprises engaged in poultry breeding that production is highly concentrated, since the average size of the holding is over 27,000 animals for layers and over 130,000 for chickens for fattening, poultry production on family farms is of two types: the first one is extensive home

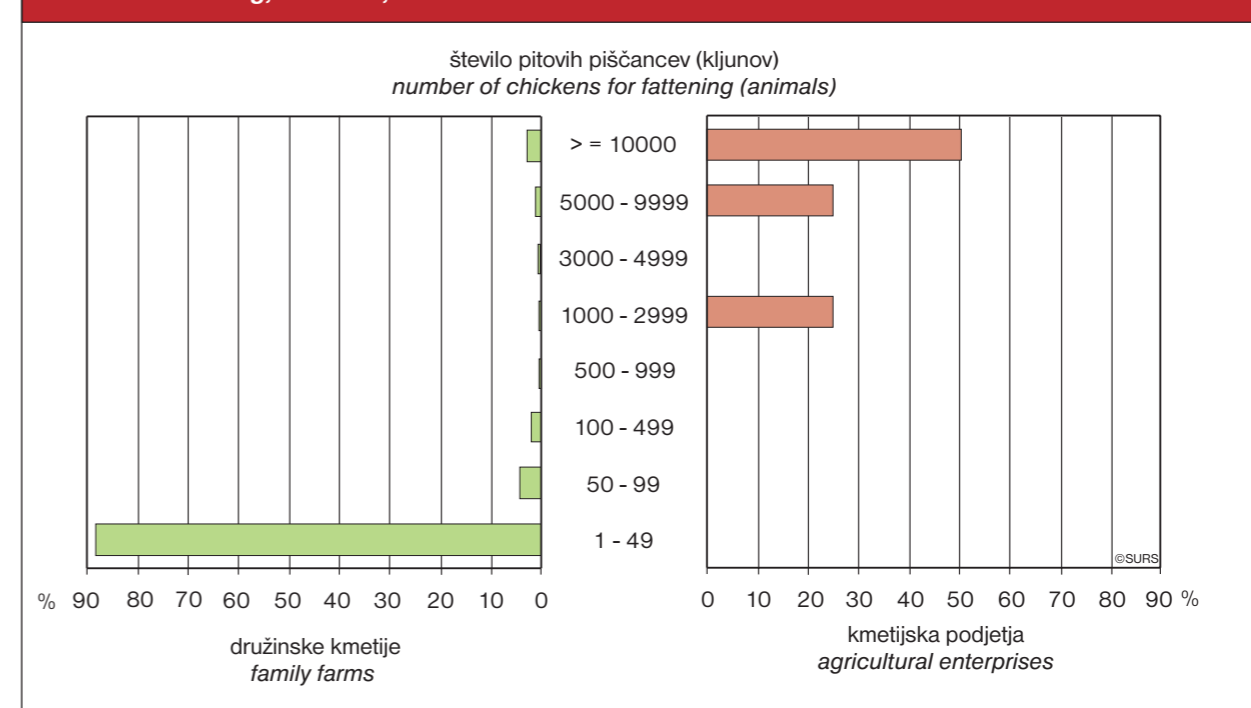
poteka v okviru ekstenzivne, domače reje; tu je v jatah povprečno do 50 kokoši nesnic ali pitovnih piščancev na gospodarstvo. Ta del reje obsega nekaj več kot polovico kokoši nesnic in dobra 2 % vseh pitovnih piščancev. Drugi del reje perutnine pa poteka v okviru kooperacijske industrijske reje; ta zajema 40 % celotne jate kokoši nesnic in skoraj celotno rejo pitovnih piščancev.

breeding with slightly more than a half of layers and about 2% of all chickens for fattening, while the second one takes place within co-operative industrial breeding with 40% of the total flock of layers and almost entire flock of chickens for fattening.

Slika 44: Kmetijska gospodarstva, ki redijo kokoši nesnice, po številu kokoši nesnic, Slovenija, 2000
Chart 44: Agricultural holdings breeding layers by the number of layers, Slovenia, 2000

Slika 45: Kmetijska gospodarstva, ki redijo pitovne piščance, po številu pitovnih piščancev, Slovenija, 2000
Chart 45: Agricultural holdings breeding chickens for fattening by the number of chickens for fattening, Slovenia, 2000

2.5 KONJI

Reja konj spada med živinorejske usmeritve, ki se v zadnjem obdobju v Sloveniji čedalje bolj uveljavlja in postajajo čedalje pomembnejša. V letu 2000 se je s konjerejo ukvarjalo 4 628 družinskih kmetij in 6 kmetijskih podjetij.

V reji je skupno 14 407 konj ali povprečno 3,1 na gospodarstvo. V strukturi črede prevladujejo plemenske kobile in žrebice, ki zavzemajo kar 45 % glav, z nekaj več kot 20 % jim sledijo žrebeta do enega leta ter mladi konji s 14,5 %.

Reja konj na družinskih kmetijah, ki obsega več kot 98 % celotne črede, je še vedno razmeroma razdrobljena. Skoraj dve tretjini vseh kmetij redita enega do dva konja. Večjih rejcev, takih z nad 20 konji, je malo, le 4 %.

2.5 HORSES

Breeding of horses is one of the types of animal production that has recently been gaining importance in Slovenia. In 2000, 4,628 family farms and 6 agricultural enterprises were engaged in breeding horses.

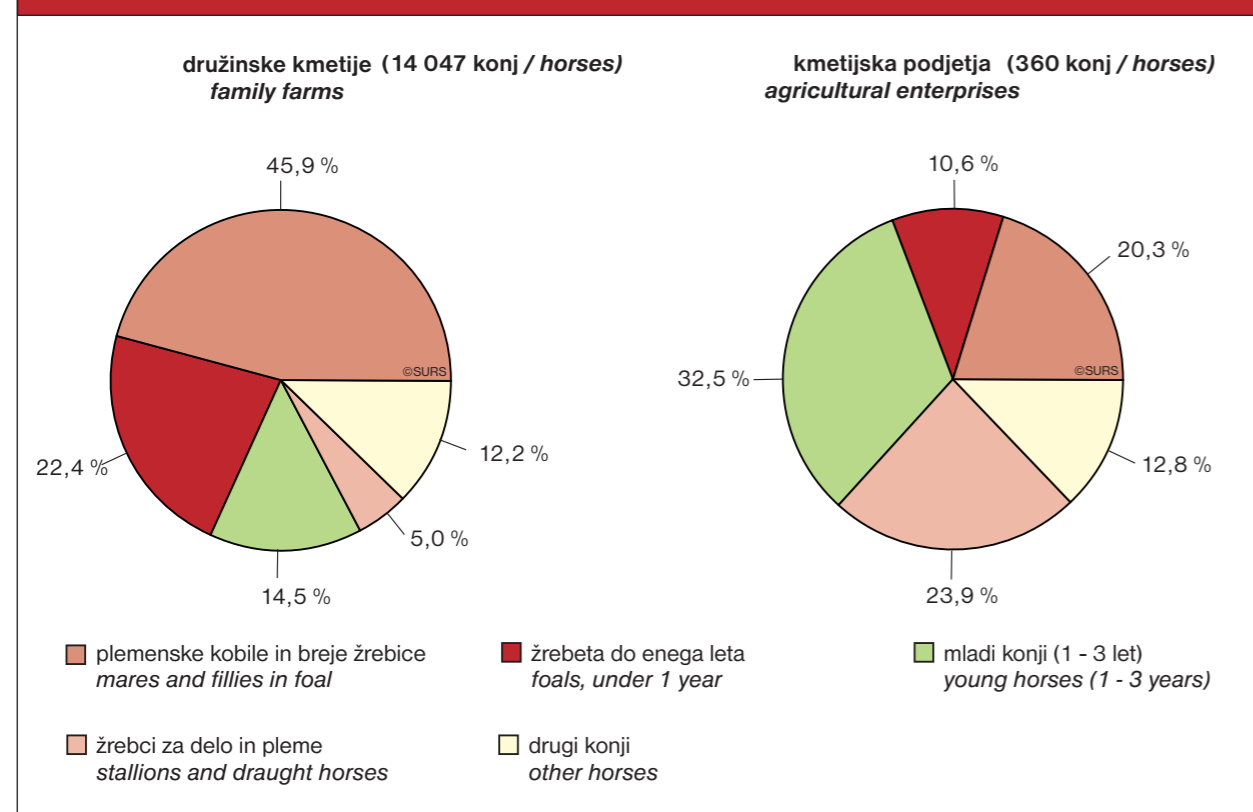
There are 14,407 horses or on average 3.1 per holding being bred. In the structure of the herd mares and fillies predominate with 45%, followed by foals under one year with 20% and young horses with 14.5%.

Horse breeding on family farms, which represents over 98% of the total herd, is still relatively scattered. Almost two thirds of all farms breed one or two horses. Only 4% of breeders have over 20 horses.

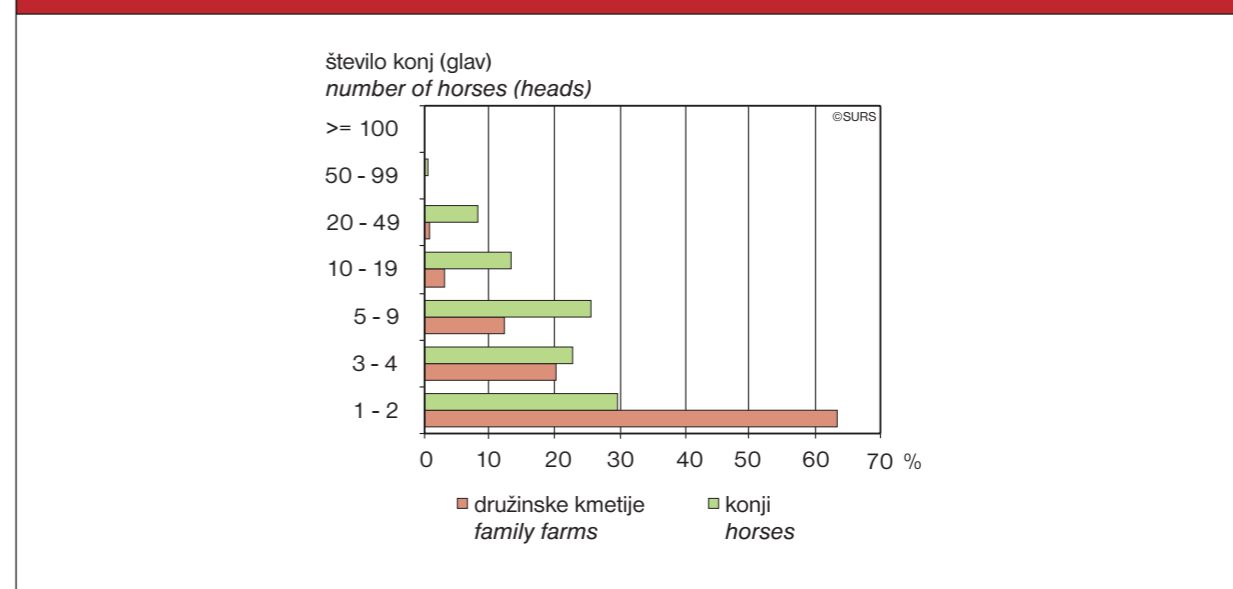
Tabela 15: Kmetijska gospodarstva, ki redijo konje, po številu konj, Slovenija, 2000
Table 15: Agricultural holdings by breeding horses by the number of horses, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo konje Agricultural holdings breeding horses	Konji Horses			Total
		skupaj število total	delež share %	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	
Skupaj	4 634	14 407	100,0	3,1	
Družinske kmetije	4 628	14 047	97,5	3,0	Family farms
Kmetijska podjetja	6	360	2,5	60,0	Agricultural enterprises

Slika 46: Konji na kmetijskih gospodarstvih po vrsti in starosti, Slovenija, 2000
Chart 46: Horses on agricultural holdings by species and age, Slovenia, 2000

Slika 47: Družinske kmetije po številu konj, Slovenija, 2000
Chart 47: Family farms by the number of horses, Slovenia, 2000

2.6 OVCE IN KOZE

Reji drobnice (ovc in koz) namenja slovensko kmetijstvo vse večjo pozornost. Povečuje se tako število živali kot tudi število rejcev te vrste prežvekovalcev. Ob popisu kmetijstva se je z ovčerejo ukvarjalo 4 330, s kozjerejo pa nekaj več kot 4 770 kmetijskih gospodarstev.

Družinske kmetije, ki so glavni nosilec reje drobnice, redijo nekaj več kot 95 000 ovc in nekaj več kot 29 000 koz. Povprečna kmetija redi 22 ovc na gospodarstvo in skoraj trikrat manj toliko koz. Tako v strukturi ovčje kot tudi v strukturi kozje črede prevladujejo plemenske živali.

2.6 SHEEP AND GOATS

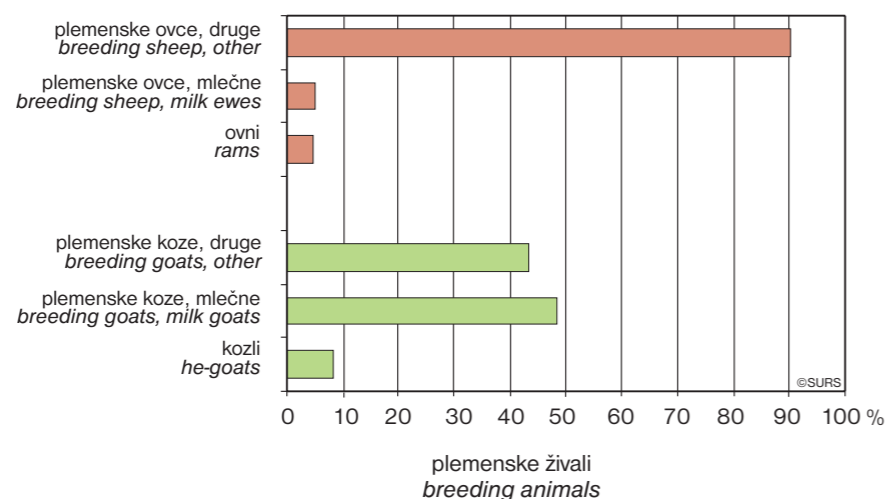
Breeding of sheep and goats is gaining importance in Slovenia. Both the number of animals and the number of producers have been growing. At the Agricultural Census 4,330 agricultural holdings were engaged in sheep breeding and 4,770 in goat breeding.

Family farms, which are the main producers of sheep and goats, breed slightly more than 95,000 sheep and slightly more than 29,000 goats. An average farm breeds 22 sheep and almost three times fewer goats. Breeding animals predominate both in the structure of sheep and goat flock.

Tabela 16: Kmetijska gospodarstva po številu ovc in koz, Slovenija, 2000
Table 16: Agricultural holdings by the number of sheep and goats, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo ovce Agricultural holdings breeding sheep	Število ovc Sheep			Kmetijska gospodarstva, ki redijo koze Agricultural holdings breeding goats	Število koz Goats			
		skupaj total	družinske kmetije family farms	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding		skupaj total	družinske kmetije family farms	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	
Vse živali	4 330	96 027	95 239	22,2	4 775	29 385	29 371	6,1	All animals
Plemenske ženske živali	3 983	65 683	65 351	16,5	4 122	16 599	16 592	4,0	Breeding female animals

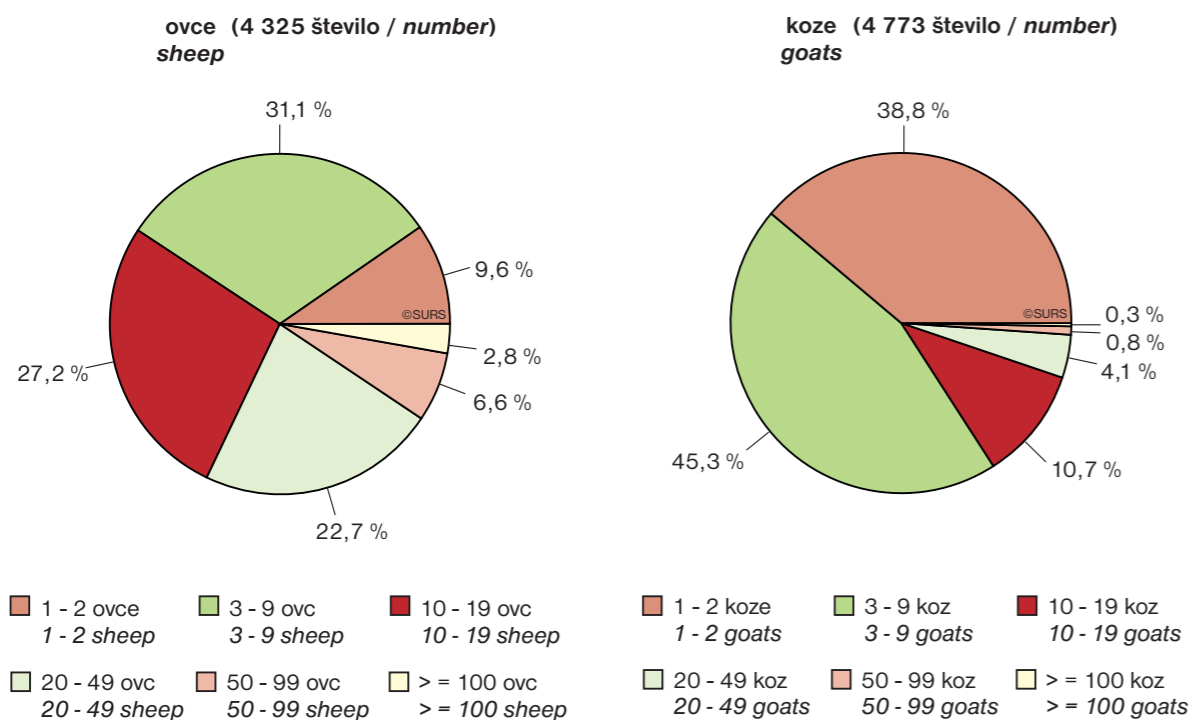
Slika 48: Plemenske ovce in koze na družinskih kmetijah po namenu reje, Slovenija, 2000
Chart 48: Family farms by breeding sheep and goats by purpose of breeding, Slovenia, 2000

Velikostna sestava kmetij, ki redijo ovce, se precej razlikuje od velikostne sestave kmetij, ki redijo koze. Medtem ko le dobrih 40 % ovčerejskih kmetij redi manj kot 10 živali na gospodarstvo, je takih kmetij pri kozjereji bistveno več – dobrih 84 %. In medtem ko več kot 50 ovc na gospodarstvo redi skoraj 10 % družinskih kmetij, redi več kot 10 koz le dober odstotek.

The size structure of farms breeding sheep differs a lot from the size structure of farms breeding goats. While only about 40% of sheep breeding farms breed fewer than 10 animals per holding, in goat breeding the share of such farms is 84%. On the other hand, while almost 10% of sheep breeding farms have 50 or more sheep, in goat breeding the share of farms with 10 or more goats is only about 1%.

Slika 49: Družinske kmetije po številu ovc in koz, Slovenija, 2000
Chart 49: Family farms by the number of sheep and goats, Slovenia, 2000

2.7 DRUGE ŽIVALI

2.7 OTHER ANIMALS

Reja kuncev, jelenjadi, nojev in drugih, predvsem manjših živali obsega v Sloveniji razmeroma zanemarljiv delež v skupni priraji živali. Večinoma poteka v okviru posameznih rejskih društev. Po številu rejcev kot tudi po obsegu priraje pa izstopa predvsem kuncereja.

Breeding of rabbits, deer, ostriches and other, especially smaller, animals in Slovenia represents a rather negligible share in the total animal production. It mostly takes place within individual breeding societies. As regards the number of breeders and the extent of breeding, rabbit breeding predominates.

Z rejo kuncev se je ob popisu kmetijstva v Sloveniji ukvarjalo 12 681 kmetijskih gospodarstev. Skupaj so redili nekaj več kot 180 000 kuncev. Razširjena je zlasti majhna in razdrobljena reja za samooskrbo, na 2,5 % kmetijah pa tudi intenzivna reja z več kot 50 kuncu na gospodarstvo.

At the Agricultural Census 12,681 agricultural holdings in Slovenia were engaged in rabbit breeding. They were breeding slightly more than 180,000 rabbits. Small and scattered breeding for self-supply is the most common. 2.5% of farms have intensive breeding with more than 50 rabbits per holding.

Viri:

Farm structure: Historical results – Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

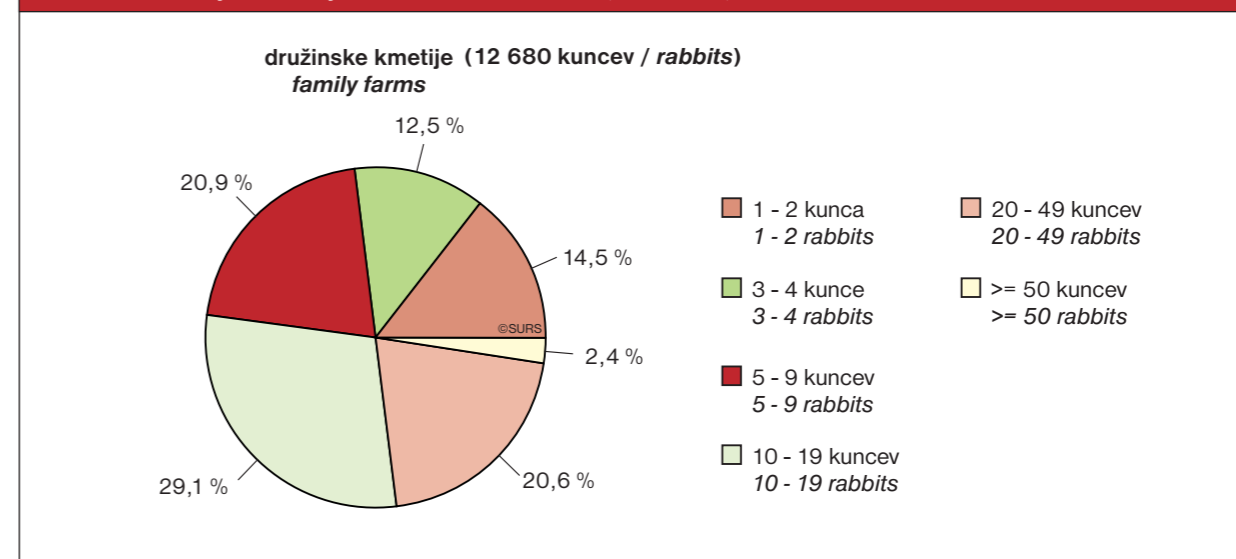
Sources:

Farm structure: Historical results – Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Tabela 17: Kmetijska gospodarstva z drugimi domačimi živalmi, Slovenija, 2000
Table 17: Agricultural holdings by other livestock, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva, ki redijo živali Agricultural holdings breeding other livestock	Število živali Number of livestock			
		skupaj total	družinske kmetije family farms	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	
Kunci	12 680	180 274	174 439	14,2	Rabbits
Jelenjad	190	4 189	4 189	22,0	Deer
Noji	76	1 086	1 086	14,3	Ostriches

Slika 50: Družinske kmetije po številu kuncev, Slovenija, 2000
Chart 50: Family farms by the number of rabbits, Slovenia, 2000

3

KMETIJSKI STROJI IN MEHANIZACIJA
AGRICULTURAL MACHINERY

3.1 TRAKTORJI

V letu 2000 so imela kmetijska gospodarstva v Sloveniji v lasti 108 166 traktorjev, od tega 107 148 ali 99,1 % v lasti družinskih kmetij in 1 018 ali 0,9 % v lasti kmetijskih podjetij, družb oziroma zadrug. Za opravljanje del je traktor uporabljalo skupaj 74 158 ali 88,8 % kmetijskih gospodarstev. Medtem ko imajo kmetijska podjetja traktorje le v svoji lasti, pa je med družinskimi kmetijami tudi 777 takih, ki imajo traktor v skupni lasti.

Raven opremljenosti gospodarstev s traktorji je zelo različna; to je razvidno tako iz povprečnega števila traktorjev na gospodarstvo kot tudi iz povprečnega števila traktorjev na 100 ha kmetijske zemlje v uporabi.

3.1 TRACTORS

In 2000 agricultural holdings in Slovenia owned 108,166 tractors, of that 107,148 or 99.1% were owned by family farms and 1,018 by agricultural enterprises, companies and co-operatives. 74,158 or 88.8% of agricultural holdings used tractors for performing agricultural activity. While agricultural enterprises own their tractors, there are also 777 family farms that share the tractors.

The level of equipment of holdings with tractors is very different, which is evident from the average number of tractors per holding as well as from the average number of tractors per 100 hectares of utilised agricultural area.

Tabela 18: Kmetijska gospodarstva po številu in lastništvu traktorjev, Slovenija, 2000
Table 18: Agricultural holdings by the number of tractors and type of ownership, Slovenia, 2000

	Traktorji Tractors	Kmetijska gospodarstva, ki imajo Agricultural holdings by		Traktorji v lasti Tractors owned		Total
		traktor v svoji lasti tractors owned	traktor v skupni lasti tractors shared	na kmetijsko gospodarstvo per agricultural holding	na 100 ha kmetijske zemlje v uporabi per 100 ha of utilised agricultural area	
Skupaj	108 166	74 158	777	1,5	23,5	
Družinske kmetije	107 148	74 047	777	1,4	24,8	Family farms
Kmetijska podjetja	1 018	111	-	9,2	3,4	Agricultural enterprises

3.1.1 Moč traktorjev

Na kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji prevladujejo traktorji v velikostnih razredih med 19 in 60 kW. Čeprav se je v zadnjih dvajsetih letih povprečna moč traktorjev povečala za več kot 2,5 - krat, še vedno sodi v omenjeni razred kar 86,5 % vseh traktorjev.

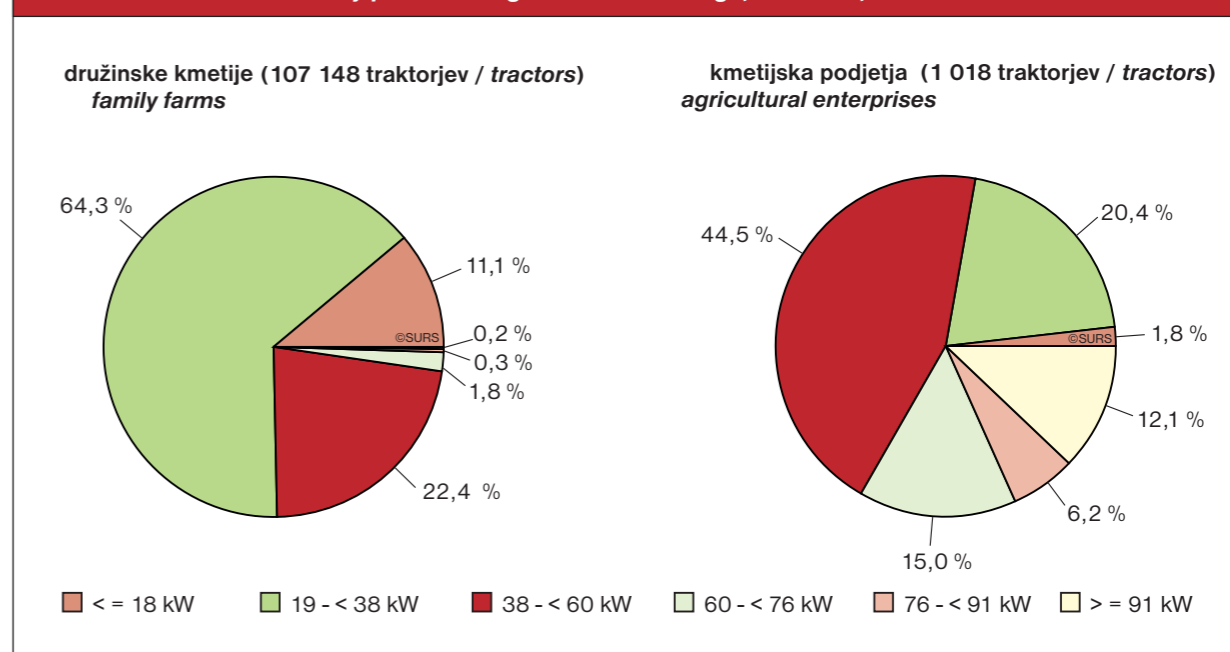
Močnejši traktorji so razporejeni večinoma po večjih gospodarstvih. Skoraj polovica traktorjev, močnejših od 75 kW pogonske moči, se nahaja na družinskih kmetijah z več kot 20 ha kmetijskih zemljišč v uporabi.

3.1.1 Power of tractors

Agricultural holdings in Slovenia mostly have tractors that have between 19 and 60 kW of power. Although in the last 20 years the total power of tractors increased by more than 2.5 times, 86.5% of all tractors still belong into the mentioned class.

More powerful tractors are mostly employed on larger holdings. Almost a half of tractors that have over 75 kW of propelling power are employed on family farms with over 20 hectares of utilised agricultural area.

Slika 51: Traktorji v lasti po pogonski moči na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Chart 51: Tractors owned by power on agricultural holdings, Slovenia, 2000

3.1.2 Gospodarstva po številu traktorjev

Kar dve tretjini vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji ima v svoji lasti en traktor, dobra četrtina gospodarstev pa ima v svoji lasti dva traktorja. 4 traktorje ali več ima v lasti 1 075 gospodarstev, od tega 999 družinskih kmetij.

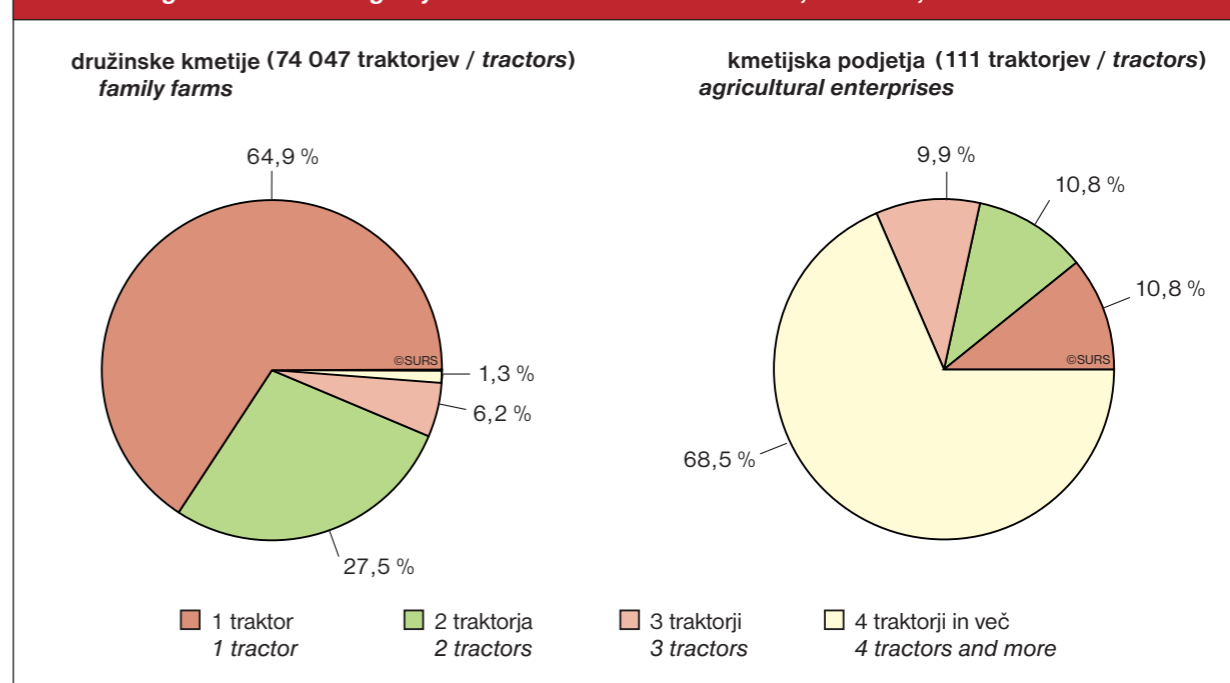
Med družinske kmetije z enim traktorjem se večinoma uvrščajo manjše kmetije (z do 5 ha kmetijske zemlje v uporabi) in te imajo v svoji lasti skoraj tretjino vseh traktorjev.

3.1.2 Holdings by the number of tractors

As much as two thirds of all agricultural holdings in Slovenia own one tractor and just over a quarter own two tractors. 1,075 holdings own four or more tractors, of those 999 family farms.

Family farms with one tractor are mostly smaller family farms (with up to 5 hectares of utilised agricultural area). They own almost a third of all tractors.

Slika 52: Kmetijska gospodarstva po številu traktorjev v svoji lasti, Slovenija, 2000
Chart 52: Agricultural holdings by the number of tractors owned, Slovenia, 2000

3.2 DRUGA MEHANIZACIJA

3.2 OTHER MACHINERY

3.2.1 Mehanizacija za pripravo tal, sajenje in setev, gnojenje in nego rastlin

3.2.1 Machines for cultivating ground, sowing and planting, fertilising and protecting plants

Mehanizacija za pripravo tal, setev, nego in zaščito rastlin spada med najpogosteje zastopano mehanizacijo na kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji. To še posebej velja za stroje za osnovno obdelavo tal (pluge, brane); te stroje ima 73,8 oziroma 64,1 % vseh gospodarstev.

Machinery for cultivating ground, sowing and planting, and fertilising and protecting plants is the most widespread machinery on agricultural holdings in Slovenia. This is especially true for machines for basic cultivation (ploughs and harrows); 73.8% and 64.1% of all holdings respectively have these machines.

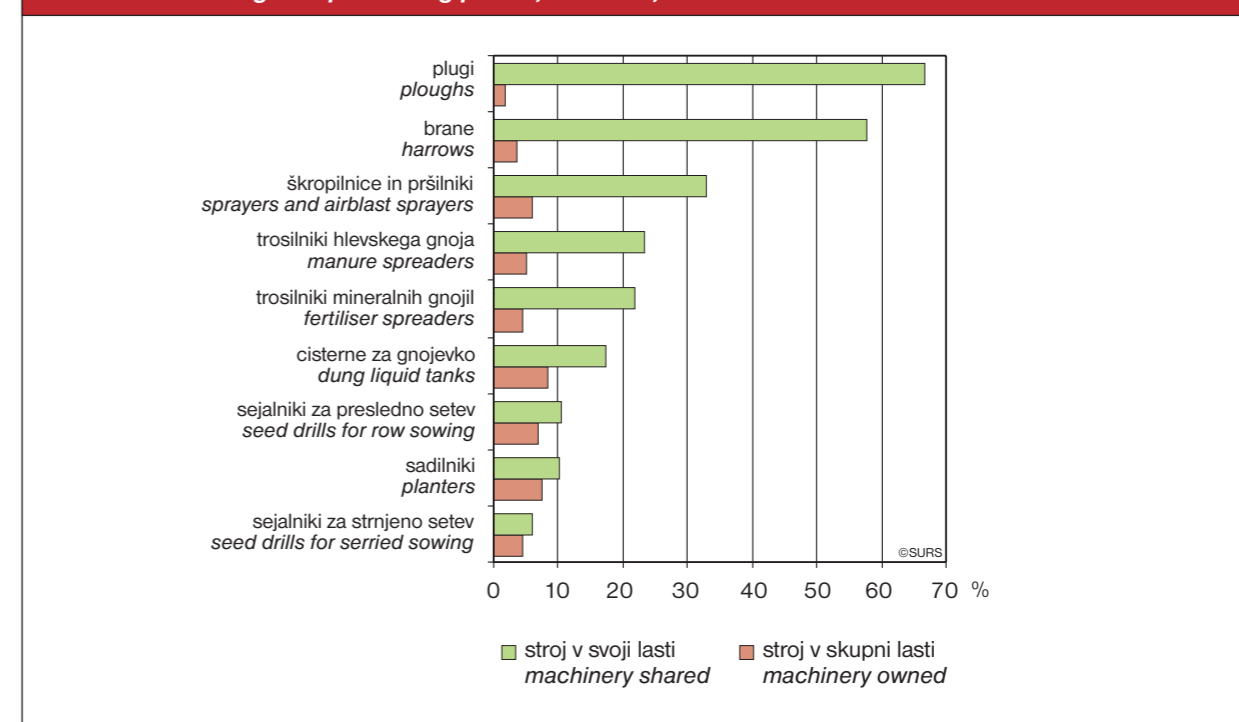
Večino strojev iz te skupine uporabljajo na družinskih kmetijah, zastopani pa so enakomerno v vseh velikostnih razredih kmetijskih gospodarstev. Razmeroma velik delež omenjene mehanizacije je v skupni lasti; to je še posebej značilno za stroje, ki se uporabljajo le nekajkrat letno (sejalniki, sadilniki, cisterne za gnojevko).

Most machines from this group are used by family farms. They are represented evenly in all size classes of agricultural holdings. The share of co-owned machinery is rather large; this is especially characteristic for machines that are used only a few times per year (seed drills and planters, dung liquid tanks).

Tabela 19: Mehanizacija za pripravo tal, sajenje in setev, gnojenje in nego rastlin, Slovenija, 2000
Table 19: Machinery for cultivating ground, sowing and planting, and fertilising and protecting plants, Slovenia, 2000

Vrsta stroja	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	Type of machinery
Traktorski plugi (obračalni, krajniki)	66 966	66 578	388	Ploughs
Traktorske brane	59 920	59 589	331	Harrows
Traktorski trosilniki mineralnih gnojil	21 110	20 835	275	Fertiliser spreaders
Traktorski trosilniki hlevskega gnoja	22 360	22 238	122	Manure spreaders
Traktorske cisterne za gnojevko	16 820	16 711	109	Dung liquid tanks
Traktorski sejalniki za strnjeno setev	5 663	5 584	79	Seed drills for serried sowing
Traktorski sejalniki za presledno setev	10 088	9 970	118	Seed drills for row sowing
Traktorski sadilniki	9 778	9 755	23	Planters
Traktorske škropilnice in pršilniki	32 606	32 169	437	Sprayers and airblast sprayers

Slika 53: Družinske kmetije po lastništvu mehanizacije za pripravo tal, sajenje in setev, gnojenje in nego rastlin, Slovenija, 2000
Chart 53: Family farms by ownership of machinery for cultivating ground, sowing and planting, and fertilising and protecting plants, Slovenia, 2000

3.2.2 Mehanizacija za spravilo poljščin

3.2.2 Machines for harvesting crops

S kmetijsko mehanizacijo za spravilo poljščin razpolaga zelo majhen delež kmetijskih gospodarstev.

Only a very small share of agricultural holdings has agricultural machinery for harvesting crops.

Skoraj 3,0 % od vseh družinskih kmetij v Sloveniji imajo vsaj en stroj iz te skupine v skupni lasti z drugimi družinskimi kmetijami. Sicer pa imajo dražje stroje, predvsem samohodne kombajne, večinoma na družinskih kmetijah, večjih od 10 ha; te imajo tako v lasti več kot polovico samohodnih kombajnov za strna žita in koruzo.

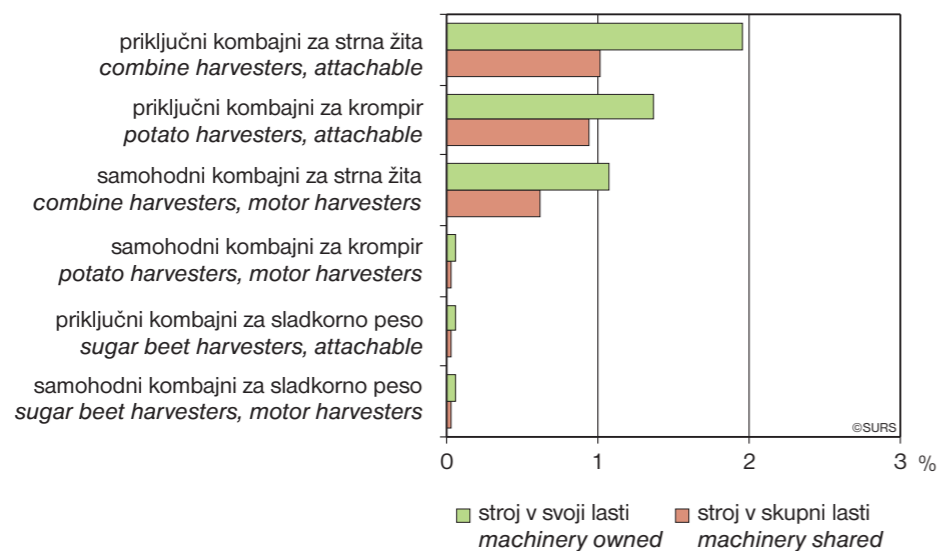
Almost 3.0% of family farms in Slovenia have at least one machine from this group in joint ownership with other family farms. More expensive machines, especially motor harvesters, are owned by family farms that have more than 10 hectares. They own more than a half of all combine motor harvesters.

Tabela 20: Mehanizacija za spravilo poljščin na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 20: Machinery for harvesting crops on agricultural holdings, Slovenia, 2000

Vrsta stroja	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	Type of machinery
Priključni kombajni za strna žita in koruzo	1 966	1 958	8	Combine harvesters, attachable
Samohodni kombajni za strna žita in koruzo	1 153	1 106	47	Combine harvesters, motor harvesters
Kombajni za krompir, priključni	1 309	1 306	3	Potato harvesters, attachable
Kombajni za krompir, samohodni	59	54	5	Potato harvesters, motor harvesters
Kombajni za sladkorno peso, priključni	87	87	0	Sugar beet harvesters, attachable
Kombajni za sladkorno peso, samohodni	106	96	10	Sugar beet harvesters, motor harvesters

Slika 54: Družinske kmetije po lastništvu mehanizacije za spravilo pridelkov, Slovenija, 2000
Chart 54: Family farms by ownership of machinery for harvesting crops, Slovenia, 2000

3.2.3 Mehanizacija za spravilo krme

Kmetijska mehanizacija za spravilo krme je na kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji poleg mehanizacije za osnovno obdelavo tal najbolj razširjena, in to enekomerno v vseh velikostnih razredih gospodarstev.

Večina strojev za spravilo krme je v lasti družinskih kmetij. Izjema so le kombajni za siliranje trave in koruze; ti so v skupni lasti nekaj manj kot 6 000 družinskih kmetij.

3.2.3 Machines for harvesting fodder

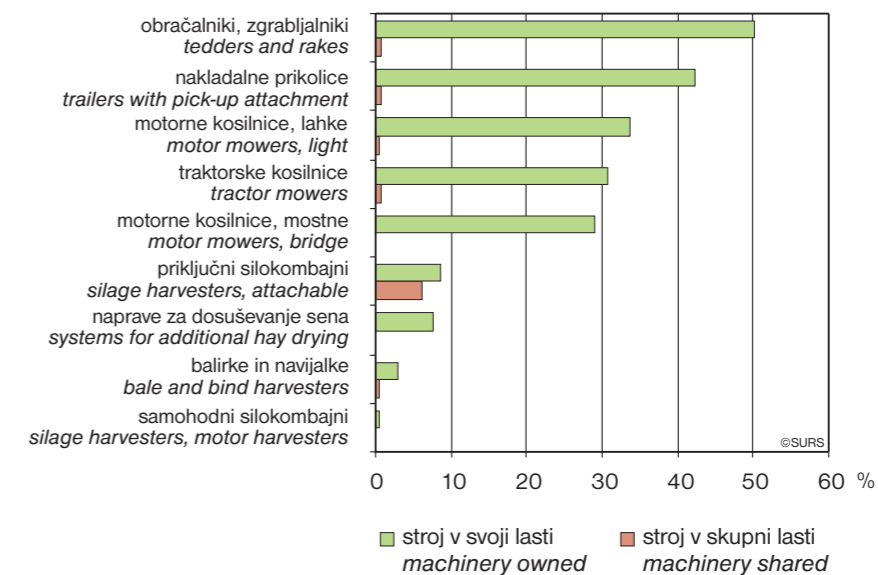
In addition to machines for basic cultivation, machines for harvesting fodder are the most used machines on agricultural holdings in Slovenia. These machines are used evenly by all size classes of holdings.

Most machines for harvesting fodder are owned by family farms. The exception is harvesters for ensilage of grass and maize, which are co-owned by slightly less than 6,000 family farms.

Tabela 21: Mehanizacija za spravilo krme na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2000
Table 21: Mechanisation for harvesting fodder on agricultural holdings, Slovenia, 2000

Vrsta stroja	Skupaj Total	Družinske kmetije Family farms	Kmetijska podjetja Agricultural enterprises	Type of machinery
Motorne kosilnice, lahke	31 636	31 572	64	Motor mowers, light
Motorne kosilnice, mostne	27 607	27 590	17	Motor mowers, bridge
Traktorske kosilnice	30 179	30 045	134	Tractor mowers
Traktorski obračalniki in zgrabljalniki	57 148	57 039	109	Tedders and rakes
Nakladalne prikolice	40 660	40 559	101	Trailers with pick-up attachment
Naprave za dosuševanje sena	7 519	7 502	17	Systems for additional hay drying
Balirke in navijalke	3 175	3 162	13	Bale and bind harvesters
Silokombajni, priključni	8 421	8 405	16	Silage harvesters, attachable
Silokombajni, samohodni	427	409	18	Silage harvesters, motor harvesters

Slika 55: Družinske kmetije po lastništvu mehanizacije za spravilo krme, Slovenija, 2000
Chart 55: Family farms by ownership of machinery for harvesting fodder, Slovenia, 2000

3.2.4 Splošna mehanizacija

Poleg plugov in bran so traktorske prikolice najpogostejši priključek na kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji. Samo družinske kmetije imajo v lasti 48 208 prikolic.

3.2.4 General machinery

In addition to ploughs and harrows, the most frequent attachment on agricultural holdings are tractor trailers. Family farms alone own 48,208 trailers.

3.3 DRUGA OPREMA

3.3 OTHER EQUIPMENT

3.3.1 Oprema za skladiščenje gnoja in gnojevke

V letu 2000 je skladiščila v urejene jame gnojevko in gnojnico skoraj polovica, gnoj na urejena gnojišča pa nekaj več kot 60 % vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji. Skupna prostornina jam meri okoli 2,3 milijona m³, površina gnojišč pa 1,5 milijona m². Večina zmogljivosti se nahaja na družinskih kmetijah.

3.1.1 Equipment for storage of manure and dung liquid

In 2000, almost a half of all agricultural holdings in Slovenia kept dung liquid and liquid manure in pits and slightly more than 60% of agricultural holdings stored manure in middens. The total capacity of pits was 2.3 million m³ and the capacity of middens 1.5 million m². Most of it is located on family farms.

3.3.2 Oprema, za namakanje zemljišč

Iz velikostne strukture gospodarstev, na katerih je bila popisana oprema za namakanje zemljišč, je razvidno, da z njo pretežno razpolagajo gospodarstva, usmerjena v specializirano pridelavo (vrtnarstvo, sadjarstvo). Skupno je bilo evidentiranih nekaj več kot 1 600 kompletov opreme za namakanje zemljišč.

3.3.2 Equipment for land irrigation

It is evident from the size structure of holdings on which equipment for land irrigation was listed that such equipment is mostly used by holdings that are engaged in specialised production (gardening, fruit growing). In total just over 1,600 pieces of equipment for land irrigation were listed.

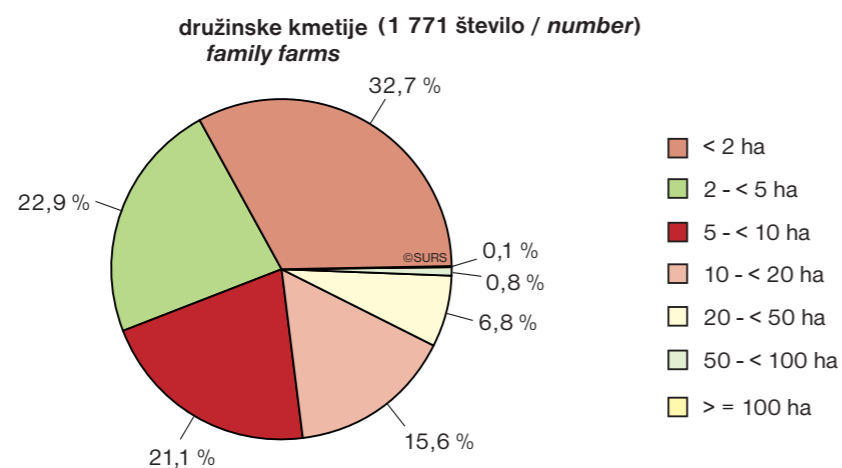
3.3.3 Oprema za vodenje kmetijskega gospodarstva

Z računalnikom za vodenje gospodarstva je opremljenih le nekaj več kot 800 družinskih kmetij ali slab odstotek vseh popisanih. Ta vrsta sodobne tehnologije je značilna predvsem za večje, modernizirane kmetije.

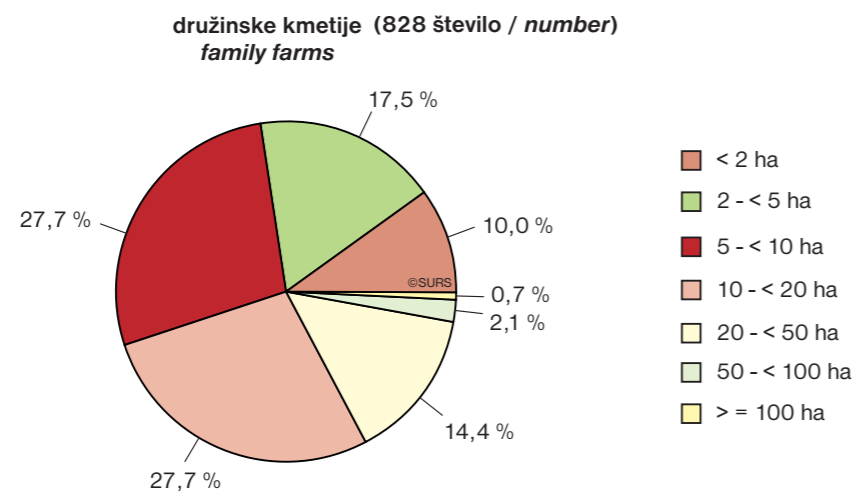
3.3.3 Equipment for managing the agricultural holding

Only slightly more than 800 family farms use computers for managing the agricultural holding, which is about 1% of all family farms covered by the census. This type of modern technology is characteristic mostly for larger, modernised farms.

Slika 56: Družinske kmetije, ki uporabljajo opremo za namakanje zemljišč, po površini kmetijske zemlje v uporabi, Slovenija, 2000
Chart 56: Family farms using equipment for land irrigation by utilised agricultural area, Slovenia, 2000

Slika 57: Družinske kmetije, ki uporabljajo računalnik za vodenje kmetijskega gospodarstva, po površini kmetijske zemlje v uporabi, Slovenija, 2000
Chart 57: Family farms using personal computers for managing the agricultural holding by utilised agricultural area, Slovenia, 2000

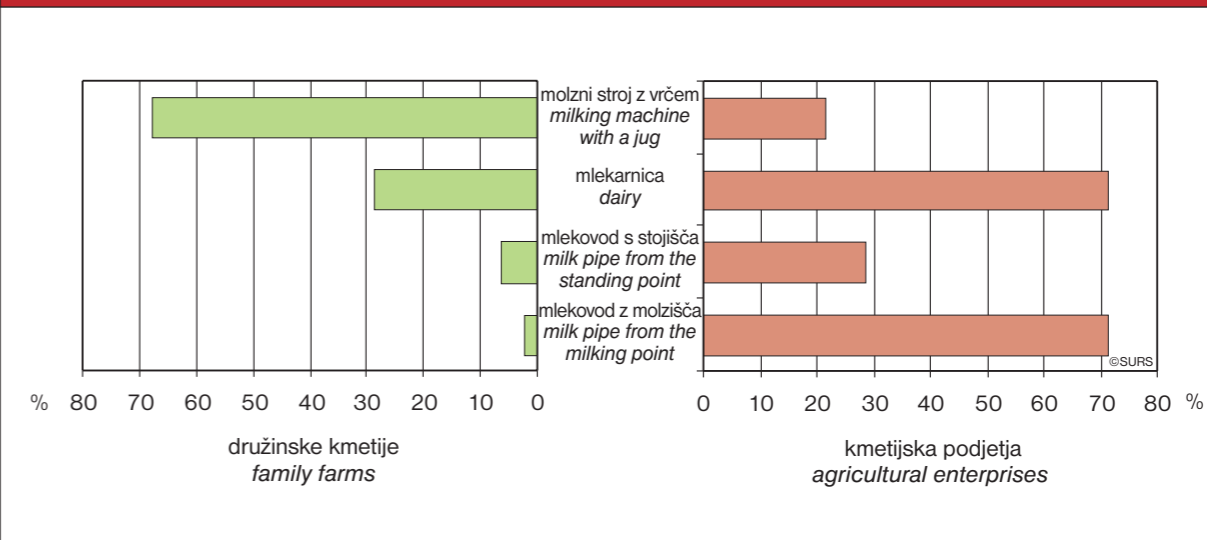
3.3.4 Oprema za prirajo mleka

Raven tehnološke opremljenosti pri prirajo mleka je zelo različna. Pri družinskih kmetijah še vedno prevladuje molža z molznim strojem z vrčem, kmetijska podjetja pa so večinoma opremljena z mlekovodi z molžišča. Z mlekarnico razpolaga nekaj manj kot 30 % družinskih kmetij, usmerjenih v prirajo mleka, in nekaj več kot 70 % kmetijskih podjetij.

3.3.4 Equipment for the production of milk

The level of technological equipment in milk production is very heterogeneous. For milking cows, family farms still mostly use milking machines with a jug, while agricultural enterprises are mostly equipped with milk pipes from the milking point. Less than 30% of family farms have a dairy, while the share in agricultural enterprises exceeds 70%.

Slika 58: Kmetijska gospodarstva usmerjena v prirajo mleka, po opremi za prirajo mleka, Slovenija, 2000
Chart 58: Agricultural holdings producing milk by equipment for production of milk, Slovenia, 2000

3.3.5 Oprema za predelavo grozdja in dodelavo vina

Oprema za predelavo grozdja in dodelavo vina je bila popisana le na družinskih kmetijah. Standardni del opreme za predelavo grozdja še vedno predstavljajo navadne, mehanske stiskalnice, s katerimi razpolaga več kot 70 % vseh kmetij. Z modernejšo opremo - pnevmatskimi stiskalnicami, pa polnilnimi linijami - se praviloma opremljajo večji pridelovalci. Za dodelavo in nego vina kmetje vinogradniki še vedno večinoma uporabljajo leseno vinsko posodo.

3.3.5 Equipment for grape processing and after-treatment of wine

Equipment for grape processing and after-treatment of wine was listed only on family farms. The standard for this type of equipment is still ordinary, mechanic presses, which are owned by over 70% of all farms. More modern equipment - pneumatic presses and especially filling lines - is owned by larger producers. For after-treatment of wine, wine-producing farmers still mostly use wooden wine containers.

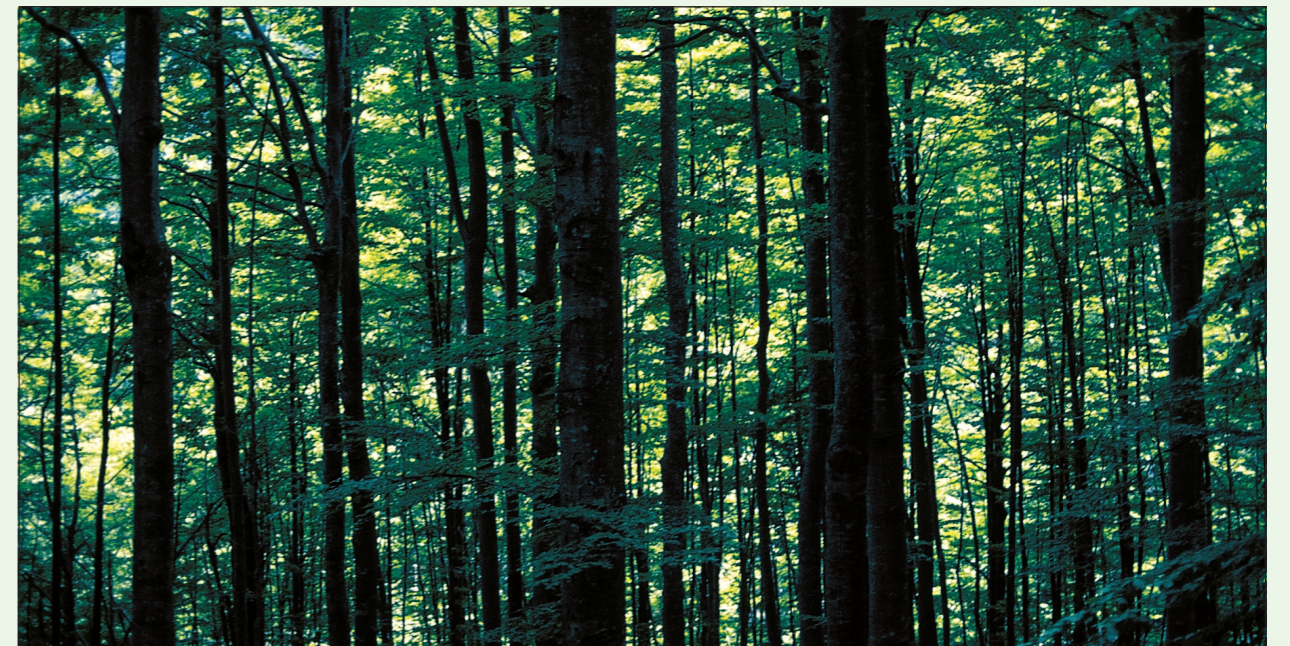
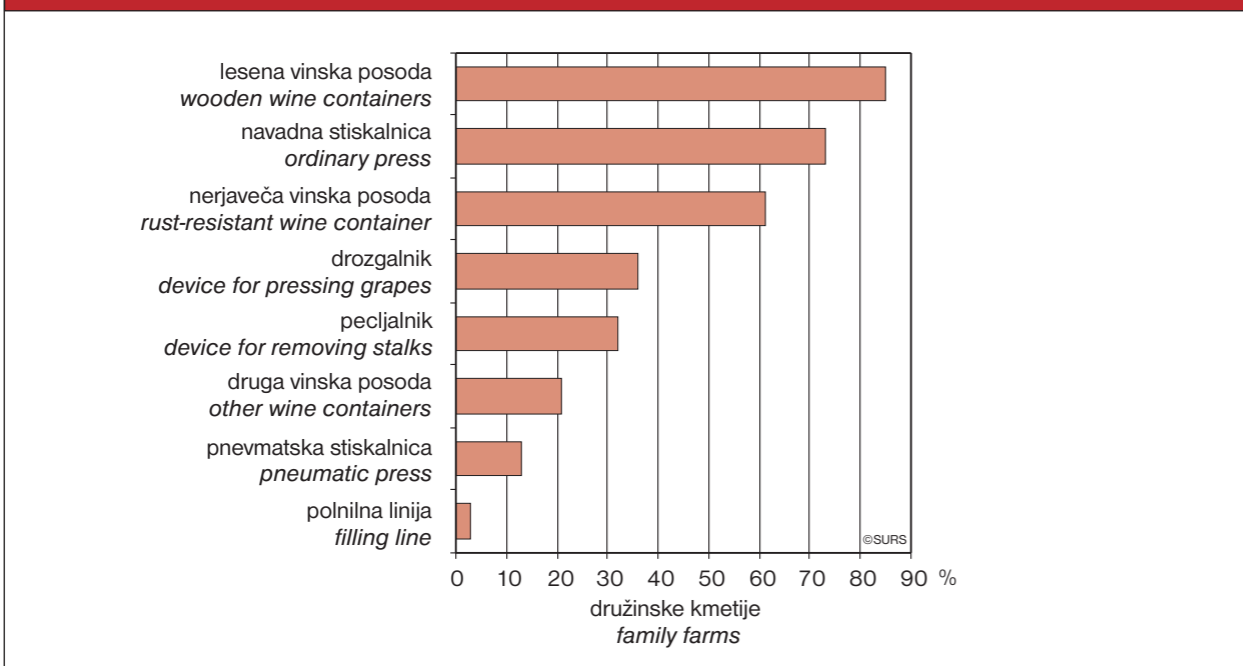
Viri:

Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Sources:

Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Slika 59: Družinske kmetije, ki pridelujejo grozdje, po opreми za predelavo grozdja in dodelavo vina, Slovenija, 2000
Chart 59: Family farms producing grapes by equipment for grape processing and after-treatment of wine, Slovenia, 2000

4 GOZDARSTVO FORESTRY

4.1 GOZD NA KMETIJSKIH GOSPODARSTVIH

V letu 2000 je z gozdom gospodarilo 76 670 kmetijskih gospodarstev, ki so skupno izkoriščala dobrih 394 700 ha gozda.

Gozdna zemljišča na kmetijskih gospodarstvih v povprečju obsegajo 44,5 % vseh zemljišč v uporabi. Za gozdna zemljišča je značilno, da so majhna in razdrobljena. To še posebej velja za družinske kmetije, kjer absolutno prevladujejo gospodarstva za do 5 ha gozda.

4.1 FOREST ON AGRICULTURAL HOLDINGS

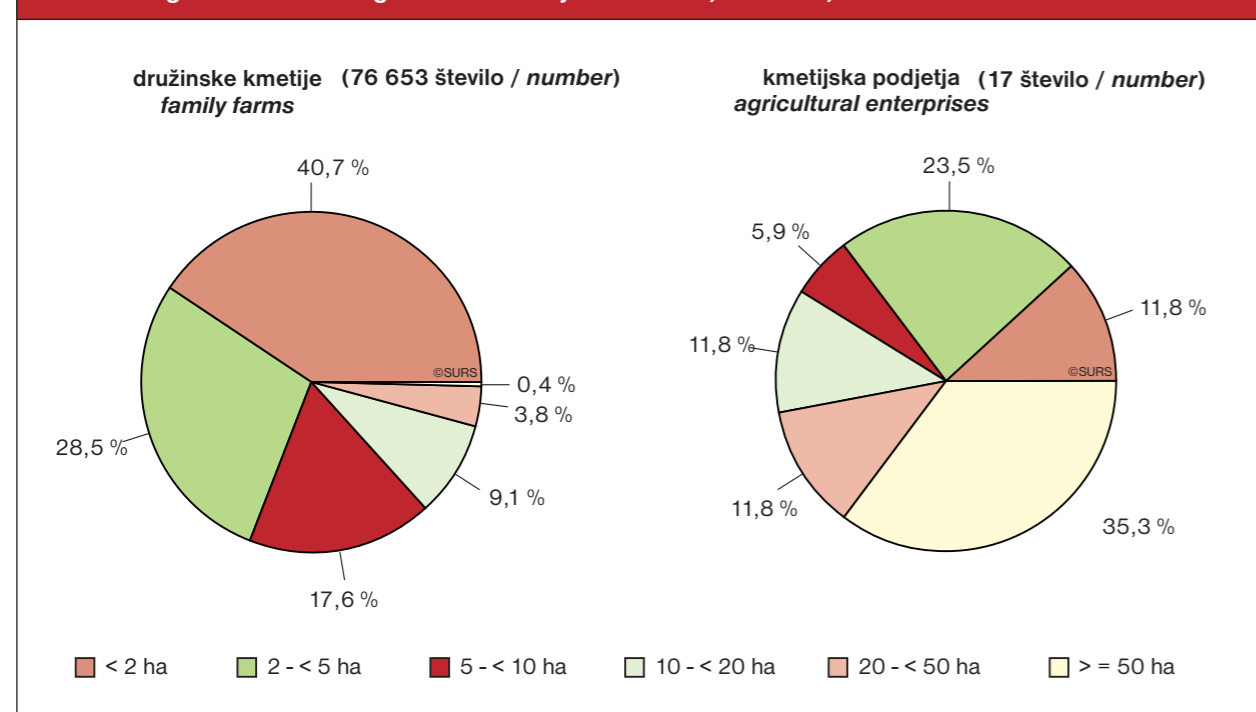
In 2000, 76,670 agricultural holdings were engaged in forestry. They were using over 394,700 hectares of forest.

Forest areas on agricultural holdings comprise on average 44.5% of total utilised area. It is characteristic that these areas are small and scattered, which is especially true for family farms, where holdings with up to 5 hectares of forest predominate.

Tabela 22: Kmetijska gospodarstva po površini gozda, Slovenija, 2000
Table 22: Agricultural holdings by forest area, Slovenia, 2000

	Kmetijska gospodarstva z gozdom Agricultural holdings with forest	Površina gozda Forest area		Površina gozda na gospodarstvo Forest area per agricultural holding ha	
		ha	delež share %		
Skupaj	76 670	394 701	100,0	5,2	Total
Družinske kmetije	76 653	393 370	99,7	5,1	Family farms
Kmetijska podjetja	17	1 331	0,3	78,3	Agricultural enterprises

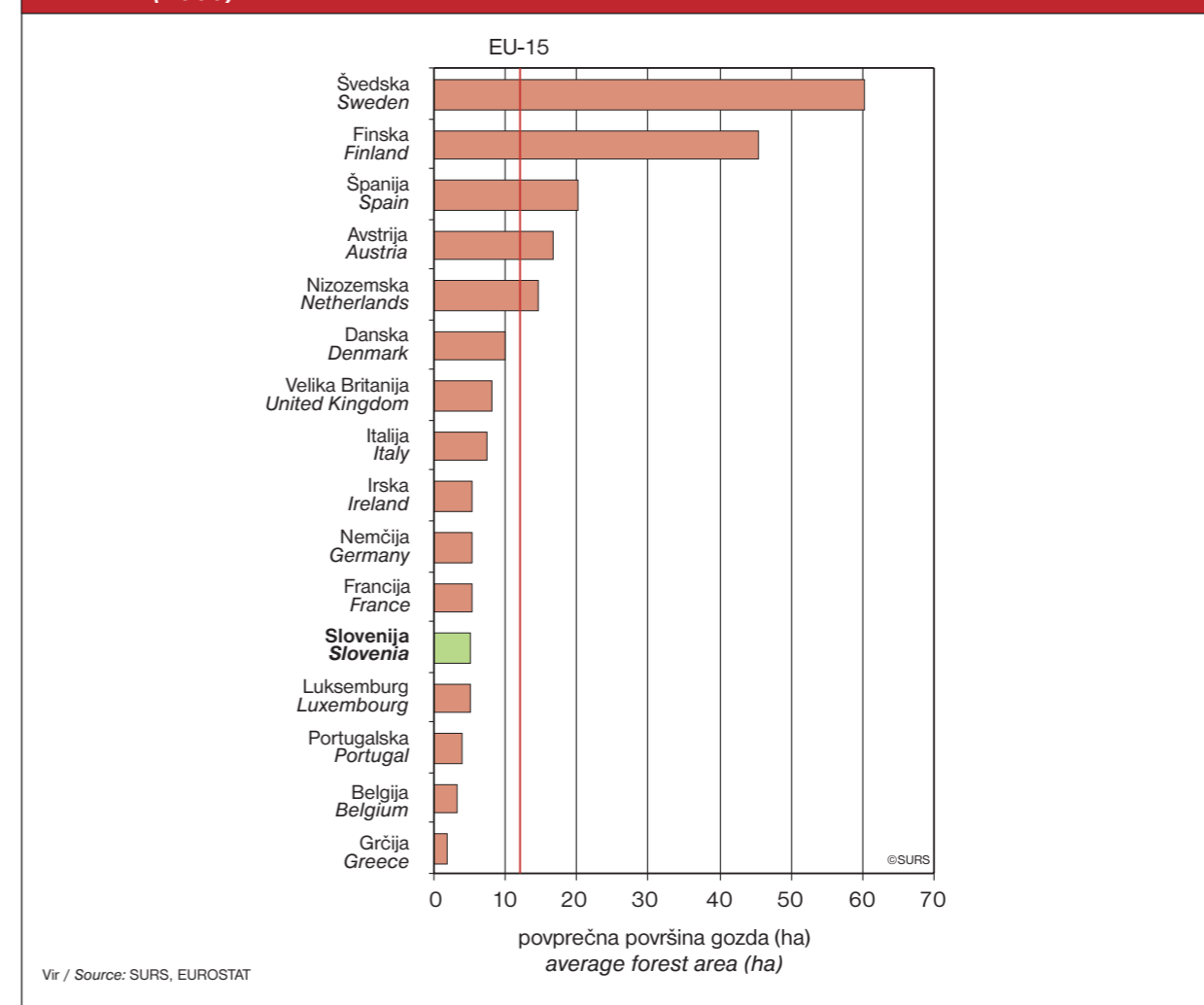
Slika 60: Kmetijska gospodarstva, ki imajo gozd, po površini gozda, Slovenija, 2000
Chart 60: Agricultural holdings with forest by forest area, Slovenia, 2000

Navkljub več kot 60-odstotni splošni gozdnatosti pa imajo v Sloveniji kmetijska gospodarstva v povprečju več kot dvakrat manj gozda kot kmetijska gospodarstva v EU. S 5,2 ha gozda na gospodarstvo se uvrščajo le pred kmetijska gospodarstva v Grčiji, Belgiji, Luksemburgu in na Portugalskem, v povprečju pa imajo toliko gozda kot gospodarstva v Franciji, Nemčiji in na Irskem in skoraj 12-krat manj gozda kot gospodarstva na Švedskem. Ta imajo v EU v povprečju največjo posest gozda (60,2 ha).

Despite more than 60% general woodiness of the country, agricultural holdings in Slovenia on average own more than twice less forest than agricultural holdings in the EU. 5.2 hectares of forest per holding is more than in Greece, Belgium, Luxembourg and Portugal, as much as in France, Germany and Ireland, and almost 12 times less than in Sweden. Holdings in Sweden have on average 60.2 hectares of forest, which is the most of all EU Member States.

Slika 61: Kmetijska gospodarstva v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000) po povprečni površini gozda
Chart 61: Agricultural holdings by average forest area in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

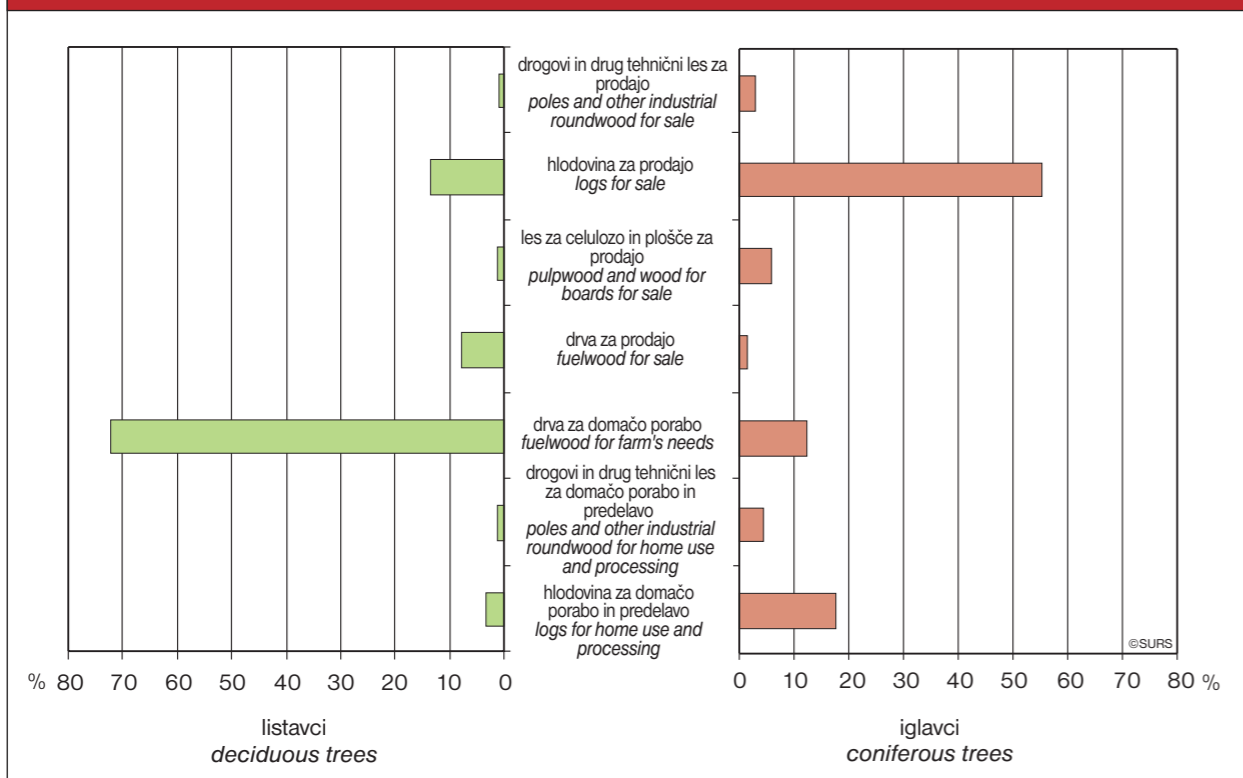
4.2 POSEK LESA

Družinske kmetije so v popisanem referenčnem obdobju skupaj posekale okoli 1 280 000 m³ lesa, od tega 35,3 % iglavcev in 64,7 % listavcev. Sestava poseka lesa po namenu porabe je zelo raznolika: pri iglavcih prevladuje posek hlodovine za prodajo, pri listavci pa je najpomembnejši posek drv za domačo porabo.

4.2 REMOVALS

In the census reference period, family farms removed about 1,280,000 m³ of wood: coniferous trees represent 35.3% and deciduous trees 64.7% of the total removal. The structure of removal is very heterogeneous: as regards coniferous trees production of logs for sale predominates, while as regards deciduous trees production of fuelwood for home use predominates.

Slika 62: Posek lesa na družinskih kmetijah po namenu uporabe, Slovenija, 2000
Chart 62: Removals on family farms by use of wood, Slovenia, 2000

4.3 GOZDARSKA MEHANIZACIJA IN OPREMA

Mehanizacija in oprema za spravilo ter predelavo različnih gozdnih sortimentov sta na družinskih kmetijah v Sloveniji razmeroma slabo zastopani. Daleč najboljša je opremljenost z motornimi žagami; z njimi namreč razpolaga več kot 80 % kmetij, ki gospodarijo z gozdom. Med pomembnejšo standardno mehanizacijo lahko uvrstimo še priključne gozdne vitle in cepilne stroje za prostorninski les, drugi stroji in oprema pa so zastopani le na kmetijah, kjer gozd predstavlja pomembnejšo dopolnilno dejavnost.

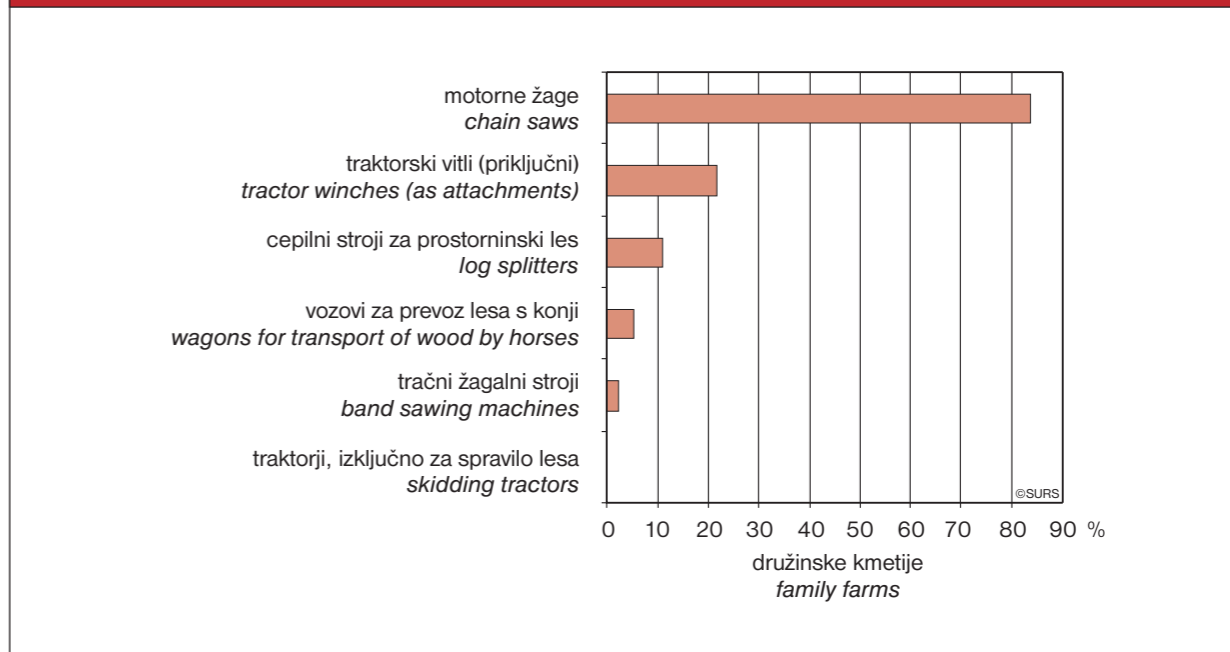
4.3 FORESTRY MACHINERY AND EQUIPMENT

Machinery and equipment for removing and treating various raw wood categories is scarce on family farms in Slovenia. Chain saws are by far the most common forestry tool, since over 80% of farms have them. Among important standard machinery we can count attachable winches and log splitters, while other machinery and equipment is only found on farms where forestry is an important supplementary activity.

Viri:
Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Sources:
Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Slika 63: Družinske kmetije, ki gospodarijo z gozdom, po lastništvu pomembnejše gozdarske mehanizacije in opreme, Slovenija, 2000
Chart 63: Family farms managing forest by ownership of machinery and equipment for forestry, Slovenia, 2000

5

**SOCIOEKONOMSKE ZNAČILNOSTI
IN DELO NA KMETIJSKIH GOSPODARSTVIH
*SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS AND
LABOUR INPUT ON AGRICULTURAL HOLDINGS***

5.1 SPLOŠNE DEMOGRAFSKE IN SOCIOEKONOMSKE ZNAČILNOSTI

5.1.1 Demografska sestava gospodinjstev na družinskih kmetijah

Gospodinjstva na družinskih kmetijah v Sloveniji štejejo po podatkih popisa kmetijstva 2000 322 981 družinskih članov oziroma 3,8 člana na posamezno gospodinjstvo.

Tabela 23: Družinski člani na družinskih kmetijah po starostnih skupinah, popisa prebivalstva 1981, 1991, Slovenija, 2000
Table 23: Age groups of family members on family farms, 1981 and 1991 Census of Population, Slovenia, 2000

Starostne skupine	1981 ¹⁾		1991		2000		Age groups
	osebe members	delež share %	osebe members	delež share %	osebe members	delež share %	
Skupaj	599 440	100,1	430 423	100,0	322 981	100,0	Total
do 14	116 777	19,5	74 438	17,3	44 842	13,9	under 14
15-24	105 769	17,6	69 708	16,2	46 373	14,4	15-24
25-34	73 722	12,3	57 116	13,3	45 085	14,0	25-34
35-44	63 660	10,6	51 140	11,9	43 513	13,5	35-44
45-54	84 818	14,2	50 509	11,7	42 561	13,2	45-54
55-64	63 876	10,7	61 424	14,3	40 223	12,5	55-64
65-74	56 322	9,4	37 519	8,7	39 950	12,4	65-74
nad 74	34 496	5,8	28 569	6,6	20 434	6,3	over 74
Indeks staranja	78		85		135		Ageing index

¹⁾ Prag zajetja v popisu 1981 ni primerljiv s popisoma 1991 in 2000.
The threshold at the 1981 census is not comparable with the 1991 census and the year 2000.

Kot je razvidno iz tabele 23, je za starostno sestavo gospodinjstev na družinskih kmetijah značilna visoka zastopanost starejših družinskih članov. Osebe, starejše od 55 let, v sestavi gospodinjstev zavzemajo skoraj tretjino. Indeks staranja v gospodinjstvih znaša 135. Iz primerjave z obdelavo podatkov prejšnjih dveh popisov (Kovačič, 1995) lahko ugotovimo, da se je starostna struktura gospodinjstev na družinskih kmetijah izrazito poslabšala.

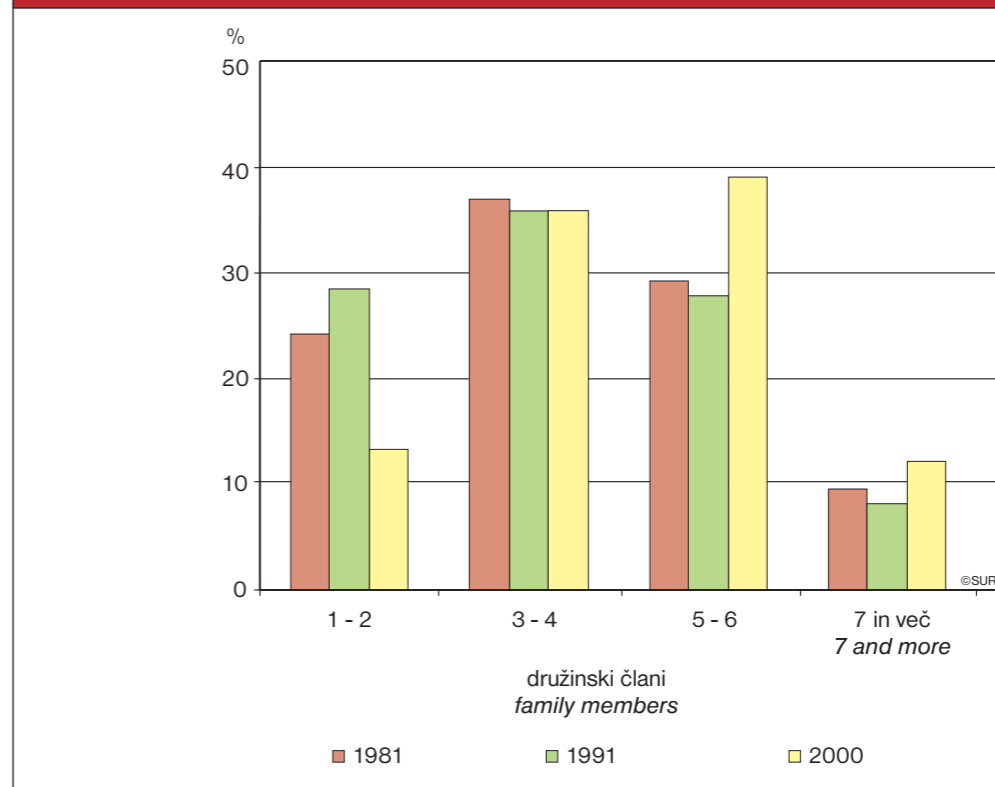
5.1 GENERAL DEMOGRAPHIC AND SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS

5.1.1 Demographic structure of households on family farms

According to 2000 Agricultural Census data, households on family farms in Slovenia have 322,981 family members or 3.8 members per household.

As shown by Table 23, the age structure of households on family farms is characterised by high shares of older family members. In the structure of households, people over 55 years of age represent almost a third. The ageing index in households is 135. Comparison of data collected with the previous two censuses (Kovačič, 1995) shows that the age structure of households on family farms deteriorated considerably.

Slika 64: Število družinskih članov na družinskih kmetijah, Slovenija, 2000
Chart 64: Family farms by the number of family members, Slovenia 2000

Na podlagi rezultatov, prikazanih na sliki 64, lahko ugotovimo, da se je v obdobju od zadnjega popisa spremenila tudi velikostna sestava gospodinjstev na družinskih kmetijah. Značilno je zlasti zmanjšanje deleža gospodinjstev z dvema članoma ali manj. Bistveno se je povečal delež gospodinjstev z več kot petimi člani. Iz tega lahko sklepamo, da so postala številčnejša zlasti večgeneracijska gospodinjstva.

V delo na družinskih kmetijah je vključenih 252 528 družinskih članov. Glede na opisno opredelitev družinskih članov, ki so vključeni v delo na družinskih kmetijah, je za 72 % teh oseb delo v kmetijstvu stranska dejavnost ali zgolj občasno pomagajo pri delu na družinski kmetiji. Vložek njihovega dela na kmetijskih gospodarstvih je ocenjen na 49 % skupnih PDM.

5.1.2 Gospodarji na družinskih kmetijah in njihovi nasledniki

Kar 46 % gospodarjev na družinskih kmetijah je izjavilo, da jim kmetovanje pomeni edino ali glavno dejavnost, 51 % gospodarjev je izjavilo, da jim delo na družinski kmetiji pomeni zgolj stransko dejavnost ali pa na družinski kmetiji le občasno pomagajo, 3 % gospodarjev pa je izjavilo, da ne delajo na družinski kmetiji. Med slednjimi (s 87-odstotnim deležem) prevladujejo gospodarji, starejši od 55 let.

Zaposlitveni status kmeta ali kmetijskega podjetnika ima 23 % gospodarjev, zaposlenih zunaj družinske kmetije jih je 25 %, 43 % pa je upokojenih.

On the basis of the results shown in Chart 64, we can infer a change in the size structure of farm households in the period since the last census. There were marked differences between various size groups; the share of households with two members or less decreased. The share of households with more than five members increased substantially. We can infer that multigenerational households became more numerous.

Work on family farms is performed by 252,528 family members. With regard to the descriptive assessment by family members doing work on family farms, for 72% of them agricultural work means only a supplementary activity or they help out occasionally. Their labour input on agricultural holdings was estimated as 49% of the total AWU (annual work unit).

5.1.2 Holders of family farms and their successors

As many as 46% of holders of family farms declared that for them farming is the only or principal activity, for 51% holders farming is a supplementary activity or they only help out occasionally and 3% declared that they do not work on the family farm. Of the latter, most are holders aged 55 and more (87%).

As regards the employment status, 23% of holders are farmers or agricultural entrepreneurs, 25% of holders are employed outside the family farm and 43% of holders are retired.

Gospodarji kot nosilci odločanja na družinskih kmetijah predstavljajo tudi pomemben vir delovne sile. Vložek dela gospodarjev, ocenjen z ekvivalentom PDM, znaša 42 % vsega opravljenega dela na družinskih kmetijah.

Besides their decision-making role on family farms, holders also represent an important source of labour force. Their labour input on family farms, estimated by the annual work unit (AWU) coefficient, is 42% of total work performed on family farms.

Tabela 24: Starost gospodarjev na družinskih kmetijah po velikosti družinskih kmetij, Slovenija, 2000
Table 24: Age of holders of family farms by size of family farms, Slovenia, 2000

Starost gospodarjev (leta)	Skupaj Total		Družinske kmetije po velikostnih razredih (ha KZU) Family farms by size classes (ha of UAA)										Age of holders (years)
			0-<2		2-<5		5-<10		10-<20		≥20		
	število number	delež share %	število number	delež share %	število number	delež share %	število number	delež share %	število number	delež share %	število number	delež share %	
Skupaj	86 336	100	23 013	100	30 380	100	22 053	100	9 158	100	1 732	100	Total
pod 45	17 709	21	3 594	16	5 592	18	5 154	23	2 700	29	669	39	under 45
45-54	19 979	23	5 084	22	6 905	23	5 194	24	2 324	25	472	27	45-54
55+	48 648	56	14 335	62	17 883	59	11 705	53	4 134	45	591	34	55+

V starostni sestavi gospodarjev na družinskih kmetijah prevladujejo starejši gospodarji. Delež gospodarjev, mlajših od 35 let, je nizek (5 %). Delež starejših gospodarjev sicer upada z velikostjo družinske kmetije, vendar razmeroma počasi, tako da gospodarji, starejši od 55 let, prevladujejo na družinskih kmetijah do velikosti 20 ha KZU. Šele na kmetijah, večjih od 20 ha KZU, delež gospodarjev mlajših od 45 let preseže delež gospodarjev, starih 55 let in več.

As regards the age structure of holders of family farms, older holders predominate. The share of holders who are younger than 35 is low (5%). The share of older holders decreases with the size of the family farm, but very slowly, so that holders aged over 55 predominate on family farms up to the size of 20 hectares of utilised agricultural area. Only on family farms over 20 hectares, the share of holders younger than 45, surpasses, the share of holder older than 55 years.

Glede na spol prevladujejo gospodarji moškega spola (73 %).

As regards gender structure, male holders predominate with 73%.

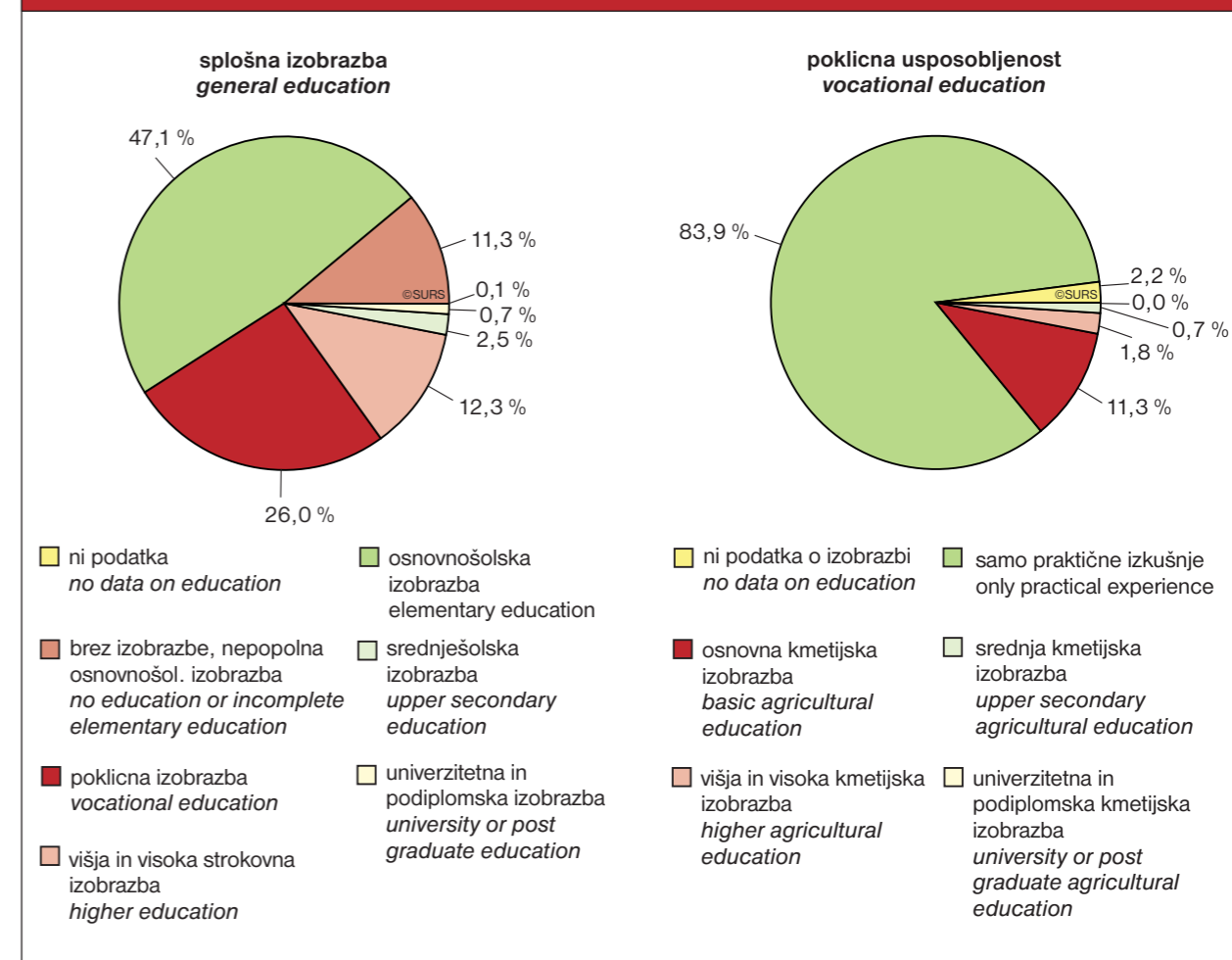
V pregledu izobrazbene sestave se osredotočamo na gospodarje, ki so nosilci odločanja na družinskih kmetijah ter na njihove naslednike kot nosilce prihodnjega razvoja družinskih kmetij; ti zadnji predstavljajo le manjši del (7 %) delovne sile na družinskih kmetijah, izražene v koeficientih PDM.

The overview of educational structure focuses on holders as decision-makers on family farms, and their successors, i.e. people who will be responsible for the future development of the family farms. The latter represent only a small part (7%) of labour force on family farms (expressed in AWU).

Gospodarji na družinskih kmetijah se glede na doseženo raven šolske izobrazbe močno razlikujejo od povprečja aktivnega prebivalstva v Sloveniji. Po podatkih Ankete o delovni sili ima 21,4 % delovno aktivnega prebivalstva v Sloveniji končano osnovno šolo ali je brez formalne izobrazbe, 61,8 % pa ima poklicno ali srednješolsko izobrazbo (SURS, 2001). Dosežena izobrazbena raven gospodarjev na družinskih kmetijah je precej nižja od tega povprečja: 38 % gospodarjev ima končano le poklicno ali srednješolsko izobrazbo, 59 % pa ima končano le osnovno šolo ali je brez formalne izobrazbe.

As regards the level of school education, holders of family farms differ considerably from the average of the labour force in Slovenia. According to the Labour Force Survey data, 21.4% of the persons in employment in Slovenia have elementary education or are without formal education and 61.8% have vocational or upper secondary education (SURS, 2001). On the other hand, 38% of holders of family farms have vocational or upper secondary education and 59% have elementary education or are without formal education.

Slika 65: Šolska izobrazba in poklicna usposobljenost gospodarjev, Slovenija, 2000
Chart 65: School education and vocational education of holders, Slovenia, 2000

Stanje glede poklicne usposobljenosti gospodarjev je, izhajajoč iz meril dosežene formalne kmetijske izobrazbe, še manj ugodno. Le 15 % gospodarjev je končalo vsaj enega od programov kmetijskega izobraževanja.

Deriving from the criterion of formal agricultural education achieved, the situation as regards professional qualification of holders is even less favourable. Only 15% of them finished at least one of the programmes of agricultural education.

Med različnimi starostnimi skupinami obstajajo izrazite razlike v izobrazbeni strukturi gospodarjev in stopnji njihove poklicne usposobljenosti. Med gospodarji, starejšimi od 65 let, jih je 20 % brez formalne šolske izobrazbe ali z nedokončano šolsko izobrazbo, 58 % jih ima končano osnovno šolo in 21 % poklicno ali srednjo šolo. Za primerjavo navajamo podatke o šolski izobrazbi gospodarjev, mlajših od 35 let: med temi sta 2 % brez formalne izobrazbe, 31 % jih ima zaključeno osnovno šolo in 63 % jih ima zaključeno poklicno ali srednjo šolo.

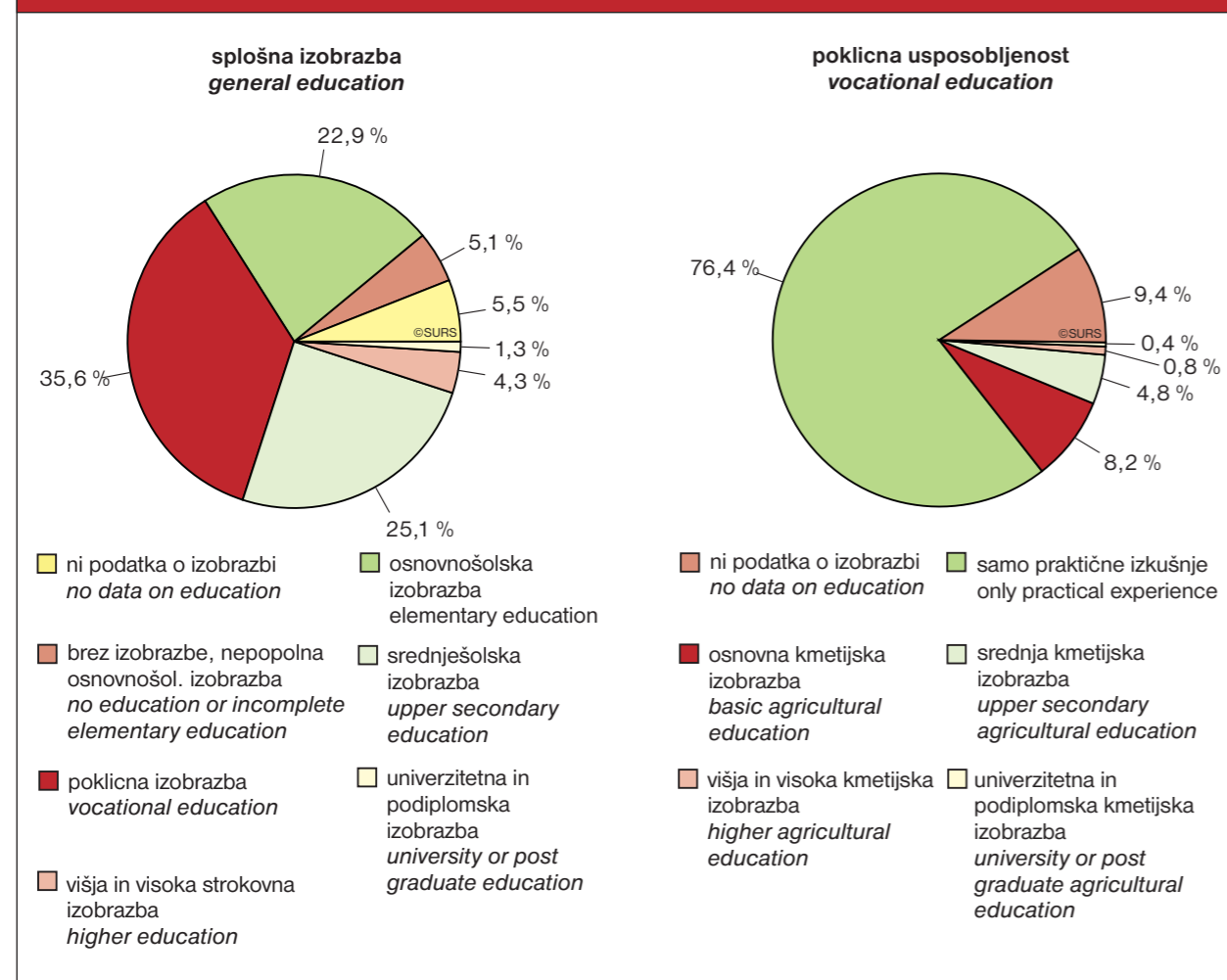
There are large differences in the educational structure of holders and the level of their professional qualification between various age groups. Among holders over 65, 20% have no formal school education or unfinished elementary school, 58% finished elementary school and 21% have vocational or upper secondary education. As regards holders younger than 35, 2% have no formal school education, 31% finished elementary school and 63% have vocational or upper secondary education.

Manj izrazit, vendar podoben je položaj pri poklicni usposobljenosti gospodarjev za delo v kmetijstvu. V tem primeru imata v starostni skupini nad 65 let 2 % gospodarjev zaključeno vsaj poklicno kmetijsko izobrazbo, medtem ko je v starostni skupini pod 35 let takih okrog 17 % gospodarjev.

The situation is similar, although not so distinctive, as regards the professional qualification of holders for work in agriculture. In this case in the age group over 65 only 2% of holders have professional agricultural education, while in the age group under 35 the share is about 17%.

Slika 66: Šolska izobrazba in poklicna usposobljenost naslednikov, Slovenija, 2000
Chart 66: School education and vocational education of successors, Slovenia, 2000

Podatki o izobrazbeni strukturi in poklicni usposobljenosti naslednikov niso popolni, ker je vsaj del naslednikov še v izobraževalnem procesu. Zaradi tega so pridobljene vrednosti verjetno nekoliko podcenjene.

Kljub temu je iz popisnih podatkov razvidno, da je splošna izobrazbena raven naslednikov v povprečju boljša kot pri gospodarjih. Prevladujejo nasledniki s končano poklicno ali srednješolsko izobrazbo (65 %).

Na področju poklicne usposobljenosti pa med gospodarji in njihovimi nasledniki ni izrazitih razlik z gospodarji.

Prevladujejo nasledniki, katerih edini vir usposobljenosti za delo v kmetijstvu so praktične izkušnje. Delež naslednikov s srednjo kmetijsko izobrazbo je nekaj višji kot pri gospodarjih. Naslednika ima izbranega 23 % kmetij.

Data on educational structure and professional qualification of successors are incomplete, because at least a part of them is still studying. Therefore, the collected values are probably slightly underestimated.

Despite that, census data reveal that the general educational level of successors is on average better than that of holders. Successors with vocational or upper secondary education predominate (65%).

In the field of professional qualification there are no large differences between holders and their successors.

Successors whose only source of agricultural qualification is practical experience predominate. The share of successors with upper secondary agricultural education is slightly higher than that for holders. 23% of farms have chosen the successor.

5.2 ZNAČILNOSTI DELOVNE SILE NA KMETIJSKIH GOSPODARSTVIH

5.2 CHARACTERISTICS OF THE LABOUR FORCE ON AGRICULTURAL HOLDINGS

5.2.1 Splošne značilnosti delovne sile

5.2.1 General characteristics of the labour force

Povzemajoč pregled delovne sile v kmetijstvu je predstavljen v tabeli 25. Kjer so izvorni podatki dopuščali, je predstavljeno število oseb, ki delajo na kmetijskih gospodarstvih, vložek celotnega dela, opravljenega na družinskih kmetijah in v kmetijskih podjetjih, pa je izražen v ekvivalentih PDM.

A short overview of the labour force in agriculture is presented in Table 25. Original data permitting, the number of people working on agricultural holdings is presented, while input of work on family farms and in agricultural enterprises is shown in AWU.

Tabela 25: Vložek dela na kmetijskih gospodarstvih po izvoru delovne sile, Slovenija, 2000
Table 25: Labour input on agricultural holdings by source of labour, Slovenia, 2000

Kazalnik	Izvor delovne sile	Število oseb / Number of persons	PDM AWU	Source of labour	Indicator
Skupaj		-	107 809		Total
Družinska delovna sila, skupaj / family labour force, total	gospodar / holder	86 336	44 690		
	drugi člani / other family members	166 192	55 028		
Redno zaposleni, skupaj / Regularly employed, total	na družinskih kmetijah / on family farms	197	156		
	v kmetijskih podjetjih in zadrugah / in agricultural enterprises and co-operatives	4 058	4 032		
Najeto delo na družinskih kmetijah / Hired work on family farm	strojne storitve / services with machinery	-	281		
	sezonsko in priložnostno delo / seasonal and occasional employment	-	3 622		

Delovna sila v kmetijstvu, izražena v ekvivalentih polnovrednih delovnih močeh (PDM), je po podatkih popisa kmetijstva v letu 2000 obsegala 107 809 PDM. Kmetijska podjetja so v strukturi delovne sile zastopana zgolj s 3,7-odstotnim deležem. Prevladuje delovna sila na družinskih kmetijah; slednjo v pretežni meri (96,1%) sestavljajo družinski člani. Preostalo delo na družinskih kmetijah opravlja občasno najeta delovna sila (3,8 %), medtem ko je vložek dela, ki ga opravljajo redno zaposlene osebe, ki niso člani gospodinjstev na družinskih kmetijah, praktično zanemarljiv.

According to 2000 Agricultural Census, labour force in agriculture, expressed in annual work units (AWU), was 107,809 AWU. In the structure of labour force, agricultural enterprises represent only 3.7%. Work on family farms is carried out mostly (96.1%) by family members. Other work on family farms is done by occasionally hired labour force (3.8%), while labour input of regularly employed persons who are not members of households on family farms is virtually negligible.

V povprečju torej pride na eno polnovredno delovno moč v kmetijstvu (PDM) 4,5 ha kmetijskih zemljišč v uporabi oziroma 3,7 ESU (izraženo v ekvivalentih za ekonomske velikosti kmetijskih gospodarstev po tipologiji EU). Izrazite so razlike v produktivnosti delovne sile med družinskimi kmetijami (3,3 ESU/PDM) in kmetijskimi podjetji (14,8 ESU/PDM).

On average, there is one annual work unit (AWU) per 4.5 hectares of utilised agricultural area or 3.7 ESU (expressed in economic size units by the EU typology). The difference in the labour force productivity is large between family farms (3.3 ESU/AWU) and agricultural enterprises (14.8 ESU/AWU).

Družinskih kmetij, na katerih delovna sila ne dosega vrednosti ene PDM, je 42 %. Prav toliko, 42 % je družinskih kmetij, na katerih se obseg delovne sile giblje med 1 in 2 PDM.

There are 42% of family farms on which labour force does not achieve the value of 1 AWU. On 42% of family farms labour force achieves between 1 and 2 AWU.

Glede na majhno povprečno velikost družinske kmetije (5,3 ha KZU) je povprečni obseg delovne sile, izražen v PDM, razmeroma visok - 1,2 PDM na kmetijo. V državah članicah EU znaša to povprečje 1,0 PDM na kmetijsko gospodarstvo. Podoben obseg delovne sile na kmetijo kot Slovenija beležijo Belgija, Danska, Francija, Irska, Portugalska in Finska (Eurostat, 2000).

With regard to small average size of family farms (5.3 hectares of utilised agricultural area), the average labour input, expressed in AWU, is rather high (1.2 AWU per farm). In EU Member States it is 1.0 AWU per agricultural holding. Similar labour input per farm is registered in Belgium, Denmark, France, Ireland, Portugal and Finland (Eurostat, 2000).

Obseg delovne sile na družinsko kmetijo le počasi narašča s fizičnim obsegom družinske kmetije. Visok obseg delovne sile je opazen zlasti na družinskih kmetijah, manjših od 5 ha KZU; na njih dela 49 % od skupnega obsega delovne sile na družinskih kmetijah.

Labour input per family farm grows slowly with the size of the family farm. High labour input is characteristic as specially for family farms smaller than 5 hectares of utilised agricultural area, where 49% of total labour force on family farms works.

Tabela 26: Delovna sila na družinskih kmetijah po njihovi ekonomski velikosti, Slovenija, 2000
Table 26: Labour force on family farms by economic size of agricultural holdings, Slovenia, 2000

Obseg delovne sile (PDM)	Skupaj Total	Družinske kmetije, razporejene po gospodarski moči (ESU) Family farms by ESU						AWU
		0 - <2	2 - <4	4 - <8	8 - <16	16 - <40	>= 40	
Skupaj	86 336	40 708	22 673	13 900	6 180	2 318	557	Total
pod 1 PDM	36 014	25 294	7 366	2 547	602	170	35	under 1 AWU
1-<2 PDM	36 476	13 609	11 953	7 312	2 703	753	146	1-<2 AWU
2-<3 PDM	11 954	1 714	3 115	3 595	2 348	975	207	2-<3 AWU
3 PDM in več	1 892	91	239	446	527	420	169	3 AWU and more

Kot je razvidno iz tabele 26, obseg delovne sile, ki je vključena v delo na družinski kmetiji, raste z velikostjo družinske kmetije. Pri tem pa je pomembno poudariti da je - glede na majhnost družinskih kmetij - zastopanost delovne sile razmeroma velika. Na 54 % družinskih kmetij z ekonomskim obsegom 0-8 ESU dela več kot 1 PDM. Razloge za tako visoko zastopanost delovne sile na družinskih kmetijah deloma sicer lahko povežemo z morebitno precejšenostjo vložka dela, merjenega z ekvivalenti PDM¹. Omenjeni podatek pa nakazuje tudi problem nizke produktivnosti delovne sile na družinskih kmetijah. Poleg zgoraj predstavljenih podatkov o obsegu delovne sile na enoto proizvodnje je sklepanje o nizki produktivnosti delovne sile dodatno podkrepjeno z nekaterimi strukturnimi značilnostmi družinskih kmetij v Sloveniji, opisanimi v prejšnjih poglavjih (npr. majhnost in posestna razdrobljenost, nizka izkoriščenost in kakovost kmetijske mehanizacije, neugodna starostna struktura in nizka poklicna usposobljenost delovne sile).

As can be seen in Table 26, the input of labour force working on family farms grows with the size of the family farm. It has to be emphasised that - in view of the smallness of family farms - representation of labour force is relatively great. On 54% of family farms with 0-8 ESU over 1 AWU is working. The reason for such high representation of labour force on family farms is partly linked to possible overestimation of labour input, measured in AWU¹. The mentioned data indicate the problem of low productivity of labour force on family farms. In addition to data on labour input per unit of production, inference about low productivity of labour force is additionally proven by some structural characteristics of family farms in Slovenia, described in previous chapters (e.g. small and scattered property, low exploitation and quality of agricultural machinery, unfavourable age structure and low professional qualification of labour force).

5.2.2 Starostna sestava delovne sile na družinskih kmetijah

Pri splošnih demografskih značilnostih na družinskih kmetijah smo opazovali starostno sestavo članov gospodinjstev, pri opisovanju starostne sestave delovne sile v kmetijstvu pa se osredotočamo na dejanski vložek dela oseb, vključenih v delo na družinskih kmetijah, razvrščen po starostnih skupinah.

Iz porazdelitve delovne sile na družinskih kmetijah po starostnih skupinah, predstavljene na sliki 67, je razvidna razmeroma visoka zastopanost delovne sile v pozni aktivni dobi ali zunaj nje (nad 55 let starosti). Starejši od 55 let namreč predstavljajo slabo polovico delovne sile na družinskih kmetijah.

5.2.2 Age structure of labour force on family farms

In contrast to the description of general demographic characteristics on family farms, where we describe the age structure of household members, description of the age structure of labour force in agriculture is focused on the actual labour input of persons, carried out on family farms by age groups.

Distribution of labour force on family farms by age groups, which is presented in Chart 67, reveals relatively high representation of labour force in advanced years (over 55). Persons over 55 namely represent almost a half of the labour force on family farms.

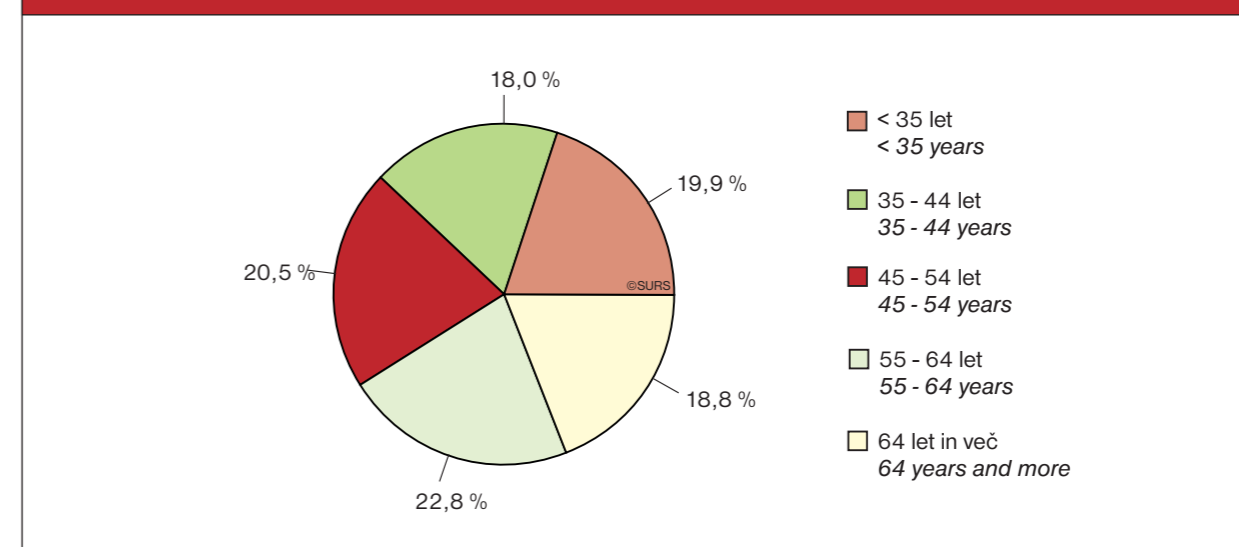
¹ Kot je opisano v metodoloških pojasnilih, izračun PDM temelji v pretežni meri na podatkih o času, porabljenem za delo v kmetijstvu. Glede na to, da je anketa potekala v času, ko je bil obseg dela na kmetijskih gospodarstvih visok (junij 2000), obstaja verjetnost, da so dobljene vrednosti o obsegu časa, porabljenega za kmetijstvo, nekoliko precenjene.

As described in methodological explanations, the calculation of the AWU is based on the data on time spent on agriculture. Since the survey was carried out when work on agricultural holdings was extensive (June 2000), it is possible that the collected data on time spent on agriculture are slightly overestimated.

Delež starejših od 65 let v sestavi delovne sile na družinskih kmetijah (18,7 %) je izrazito višji od povprečja EU (11 %). Primerljiv odstotek s Slovenijo imajo Italija, Portugalska in Grčija (Eurostat, 2000).

The share of people over 65 in the labour force (18.7%) considerably exceeds the EU average (11%). In this respect, Slovenia shares similar structural drawback with Italy, Portugal and Greece (Eurostat, 2000).

Slika 67: Delovna sila na družinskih kmetijah po starostnih skupinah, Slovenija, 2000
Chart 67: Labour force on family farms by age groups, Slovenia, 2000

Izrazitih razlik v starostni sestavi delovne sile med regijami ni. Najugodnejše razmerje v sestavi delovne sile beleži Koroška, kjer 45 % delovne sile na družinskih kmetijah predstavljajo osebe, mlajše od 45 let. Za primerjavo lahko omenimo Notranjsko-kraško regijo, kjer je starostna struktura delovne sile najmanj ugodna - tam je kar 50 % delovne sile starejše od 50 let.

There are no distinct differences in the age structure between regions. The most favourable situation is registered in Koroška region, where 45% of the labour force on family farms are persons under 45. On the other hand, Notranjsko-kraška region has the least favourable structure with 50% of the labour force over 50 years of age.

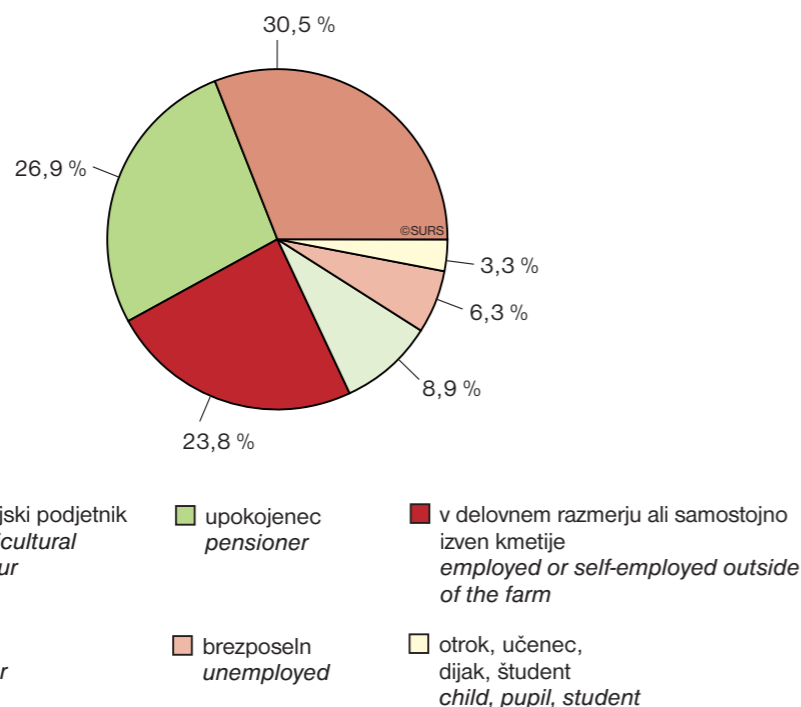
5.2.3 Poklicni status delovne sile na družinskih kmetijah

Glede na poklicni status v sestavi delovne sile zavzemajo največji delež osebe s statusom kmeta oziroma kmetijskega podjetnika. Razmeroma visok delež delovne sile (vsak okrog četrtino) sestavljajo tudi upokoenci in osebe v delovnem razmerju zunaj kmetijstva.

5.2.3 Occupational status of labour force on family farms

As regards the occupational structure of labour force, the highest share is that of persons with the status of a farmer or agricultural entrepreneur. A relatively high share of the labour force (each about a quarter) is represented by retired persons and persons employed outside agriculture.

Slika 68: Delovna sila na družinskih kmetijah po poklicnem statusu, Slovenija, 2000
Chart 68: Labour force on family farms by occupational status, Slovenia, 2000

Zgoraj opisana strukturna značilnost se sicer ne odmika od trendov, kakršne beležijo države članice EU. Tudi v državah EU je zastopanost nekmetijske delovne sile v skupnem obsegu dela v kmetijstvu okrog 50-odstotna. S Slovenijo primerljiv obseg dela, ki ga opravlja delovna sila, katere poklicni status je zunaj kmetijstva, beležijo Grčija, Portugalska, Španija in Italija.

Iz podatkov na ravni statističnih regij je mogoče razbrati, da je v strukturi kmečkih gospodinjstev delež oseb s statusom kmeta oziroma kmetijskega podjetnika najvišji v koroški regiji (15,2 %). Delež oseb s statusom kmeta oziroma kmetijskega podjetnika je nad državnim povprečjem (10,9 %) še v podravski (14,5 %), pomurski (13,2 %) in savinjski regiji (13,0 %).

The structural characteristics described above do not deviate from the trends registered in EU Member States, in which non-agricultural labour force also predominates with about 50% of the total labour force. Slovenia's share of labour force whose occupational status is outside of agriculture is comparable to that of Greece, Portugal, Spain and Italy.

The data at the level of statistical regions show that in the structure of agricultural households the share of persons with the status of a farmer or agricultural entrepreneur is the highest in Koroška region (15.2%). The share of persons with the status of a farmer or agricultural entrepreneur is above the national average of 10.9% in Podravska (14.5%), Pomurska (13.2%) and Savinjska (13.0%) regions.

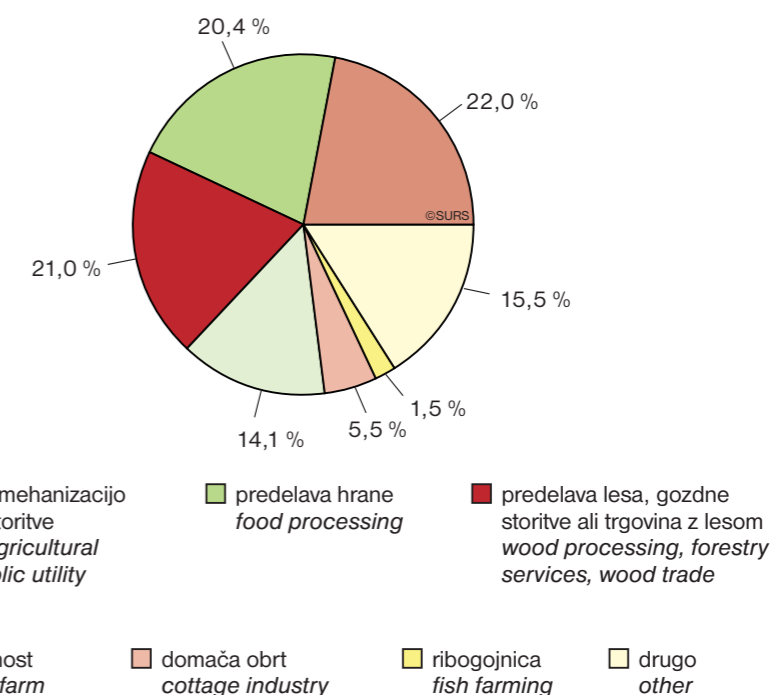
5.3 DOPOLNILNE DEJAVNOST NA DRUŽINSKIH KMETIJAH

Slabih 6 % družinskih kmetij se ukvarja s kakšno od dopolnilnih dejavnosti. Med njimi po številčnosti izstopajo zlasti tri: storitve s kmetijsko mehanizacijo, predelava hrane in predelava lesa na družinskih kmetijah. Razmeroma široko razvita sta tudi turizem in domača obrt, kar je razvidno tudi iz rezultatov, prikazanih na sliki 69.

5.3 SUPPLEMENTARY ACTIVITIES ON FAMILY FARMS

Just under 6% of family farms are engaged in some sort of supplementary activities. Among them, three activities predominate: services with agricultural machinery, food processing and wood processing on family farms. Relatively widely developed are also tourism and cottage industry, which is evident from results shown in Chart 69.

Slika 69: Dopolnilne dejavnosti na družinskih kmetijah, Slovenija, 2000
Chart 69: Family farms by supplementary activities, Slovenia, 2000

Prevladujoči tipi dopolnilnih dejavnosti se med regijami značilno razlikujejo. Storitve s kmetijsko mehanizacijo so kot dopolnilna dejavnost najbolj razširjena v pomurski, podravski in savinjski regiji. Predelava hrane je najbolj razširjena v goriški, savinjski in osrednjeslovenski regiji, predelava lesa, gozdarske storitve in trgovina z lesom pa v savinjski in osrednjeslovenski regiji ter v JV Sloveniji. Največji delež družinskih kmetij na katerih je razvita ena od dopolnilnih dejavnosti je zabeležen v podravski, gorenjski in savinjski regiji. Verjetno gre razlike v razširjenosti posameznih dopolnilnih dejavnosti med regijami v velikem delu pripisati lokalno specifičnim razmeram za razvoj posameznih dejavnosti (naravni viri, prostorske značilnosti, bližina trgov).

Predominant types of supplementary activities differ significantly between regions. Services with agricultural machinery are most widely spread in Pomurska, Podravska and Savinjska regions. Food processing as a supplementary activity predominates in Goriška, Savinjska and Osrednjeslovenska regions, while wood processing, forestry services and wood trade prevail in Savinjska and Osrednjeslovenska regions and in Southeast Slovenia. The largest share of family farms with one of the supplementary activities was registered in Podravska, Gorenjska and Savinjska regions. The differences in the predominant types of supplementary activities among regions can probably be attributed to specific local conditions for development of individual activities (natural resources, spatial characteristics, proximity of markets).

Delež družinskih kmetij z dopolnilnimi dejavnostmi narašča sorazmerno z velikostjo družinske kmetije. Kljub temu je, gledano v absolutnem merilu, več kot polovica družinskih kmetij z dopolnilno dejavnostjo (54 %) na družinskih kmetijah v velikostnem razredu od 1 do 5 ha KZU. Dodatnih 25 % dopolnilnih dejavnosti se odvija na družinskih kmetijah, velikih 5 do 10 ha.

Verjetnost za odločitev za dopolnilno dejavnost narašča tudi z obsegom delovne sile na družinski kmetiji. Vendar je tudi v tem primeru, gledano v absolutnem merilu, dopolnilnih dejavnosti največ na družinskih kmetijah, kjer se obseg delovne sile giblje med 1 in 2 PDM (81 % vseh družinskih kmetij z dopolnilno dejavnostjo).

Viri:

Statistični letopis Republike Slovenije 2001 = Statistical Yearbook 2001, Statistični urad Republike Slovenije, 40. izdaja=40th issue, Ljubljana

Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Kovačič, M (1995) Socioekonomska in velikostna struktura kmetij v Sloveniji v obdobju 1981-1991 BF, Oddelek za agronomijo in Zavod R Slovenije za statistiko, Ljubljana

The share of family farms with supplementary activities rises with the size of the farm. Nevertheless more than a half of family farms (54%) engaged in supplementary activities are farms with 1-5 ha of UAA. Additional 25% of supplementary activities take place on family farms with 5-10 ha of UAA.

The probability that a family farm will decide for engagement in a supplementary activity grows with labour force input on the family farm. However, also in this case most supplementary activities are registered on family farms with 1-2 AWU (81% of all family farms engaged in supplementary activities).

Sources:

Statistični letopis Republike Slovenije 2001 = Statistical Yearbook 2001, Statistični urad Republike Slovenije, 40. izdaja=40th issue, Ljubljana

Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997 (final version: Eurostat, October 2000, Luxembourg)

Kovačič, M (1995) Socioekonomska in velikostna struktura kmetij v Sloveniji v obdobju 1981-1991 BF, Oddelek za agronomijo in Zavod R Slovenije za statistiko, Ljubljana

6

TIPOLOGIJA KMETIJSKIH GOSPODARSTEV
TYPOLOGY OF AGRICULTURAL HOLDINGS

6.1 KMETIJSKA GOSPODARSTVA GLEDE NA EKONOMSKO VELIKOST

Ekonomska velikost je tesno povezana z obsegom in vrsto kmetijske pridelave, zato sta raven in sestava razredov ekonomske velikosti na družinskih kmetijah bistveno drugačni kot v kmetijskih podjetjih.

Povprečna ekonomska velikost na družinskih kmetijah je 4,0 ESU, v kmetijskih podjetjih pa 457,0 ESU. Zaradi prevladujočega deleža družinskih kmetij je povprečna ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji 4,7 ESU.

Razporeditev kmetijskih gospodarstev po posameznih razredih ekonomske velikosti kaže, da v Sloveniji skoraj polovica (47 %) gospodarstev sodi v najnižji razred (pod 2 ESU) oziroma da jih ima kar tri četrtine (73 %) ekonomska velikost, manjšo od 4 ESU.

6.1 AGRICULTURAL HOLDINGS BY ECONOMIC SIZE

Economic size is closely related to the size and type of agricultural production, therefore the level and structure of economic size classes on family farms are essentially different than in agricultural enterprises.

The average economic size of family farms is 4.0 ESU and of agricultural enterprises 457.0 ESU. Because of the predominant share of family farms, the average economic size of agricultural holdings in Slovenia is 4.7 ESU.

Distribution of agricultural holdings by individual ESU classes shows that in Slovenia almost a half (47%) of holdings belong to the lowest class (under 2 ESU) and that almost three quarters of holdings (73%) have economic size under 4 ESU.

Tabela 27: Kmetijska gospodarstva, kmetijska zemljišča v uporabi in skupna vrednost standardiziranega pokritja po ekonomski velikosti gospodarstva, Slovenija, 2000
Table 27: Agricultural holdings, utilised agricultural area and total standard gross margin by economic size of agricultural holdings, Slovenia, 2000

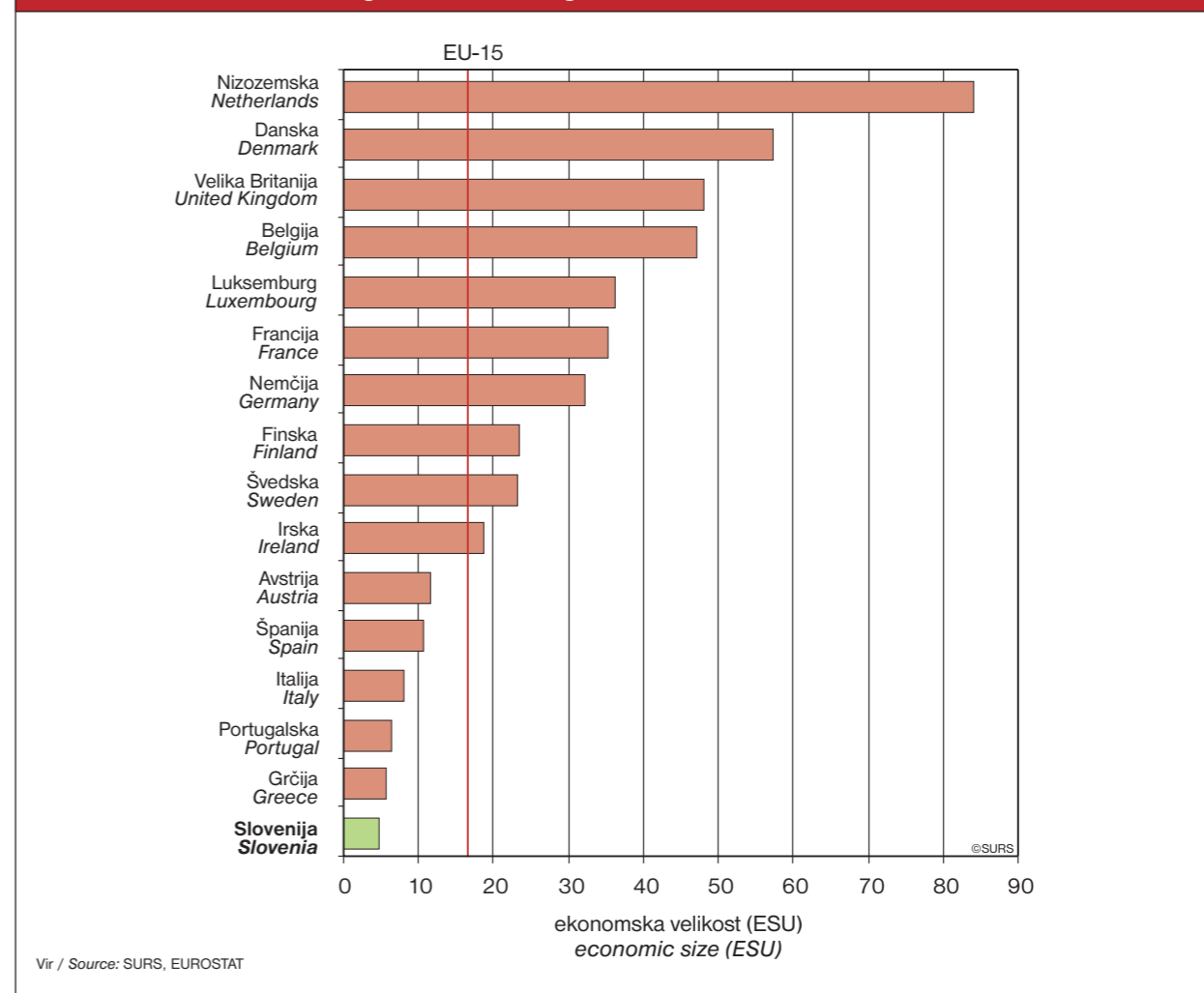
	skupaj total	Ekonomska velikost (ESU) Economic size (ESU)										
		<2	2-<4	4-<6	6-<8	8-<12	12-<16	16-<40	40-<100	100-<250	>= 250	
Kmetijska gospodarstva	86 467	40 713	22 673	9 229	4 674	4 251	1 937	2 331	518	78	63	Agricultural holdings
KZU (ha)	485 879	100 078	120 654	69 442	42 043	46 793	27 044	38 689	11 212	6 001	23 923	UAA (ha)
SGM (ESU)	402 804	42 120	63 410	44 540	32 013	40 913	26 619	54 191	29 265	11 802	57 931	SGM (ESU)
Družinske kmetije	86 336	40 708	22 673	9 226	4 674	4 247	1 933	2 318	500	46	11	Family farms
KZU (ha)	456 215	100 078	120 654	69 344	42 043	46 755	26 917	38 441	10 204	1 373	405	UAA (ha)
SGM (ESU)	342 944	42 120	63 410	44 525	32 013	40 876	26 559	53 857	27 960	6 337	5 288	SGM (ESU)
Kmetijska podjetja	131	5	-	3	-	4	4	13	18	32	52	Agricultural enterprises
KZU (ha)	29 664	-	-	98	-	38	127	248	1 008	4 628	23 518	UAA (ha)
SGM (ESU)	59 860	0.2	-	15	-	37	60	334	1 305	5 465	52 643	SGM (ESU)

ESU = evropska enota ekonomske velikosti (1 ESU=1200 EUR)
ESU = European economic size unit (1 ESU=1200 EUR)
KZU = kmetijsko zemljišče v uporabi
UAA = utilised agricultural area
SGM = standardizirano pokritje
SGM = standard gross margin

V državah članicah Evropske unije je po zadnjih podatkih povprečna ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev 16,8 ESU in se giblje od najmanj 5,8 ESU (v Grčiji) do največ 84,1 ESU (na Nizozemskem). Povprečna ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev v Sloveniji je manjša kot v kateri koli državi članici EU, je pa razmeroma blizu tisti v Grčiji, na Portugalskem in v Italiji.

According to recent data, in EU Member States the average economic size of agricultural holdings is 16.8 ESU. It varies from 5.8 ESU in Greece to 84.1 ESU in the Netherlands. Average economic size of agricultural holdings in Slovenia is smaller than in any EU Member State, but it is relatively close to that of Greece, Portugal and Italy.

Slika 70: Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000)
Chart 70: Economic size of agricultural holdings in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

Vir / Source: SURS, EUROSTAT

V Sloveniji je sestava kmetijskih gospodarstev glede na ekonomsko velikost zelo neugodna, vendar tudi med državami članicami EU najdemo take, ki imajo podobno stanje kot pri nas. V najnižjem velikostnem razredu (do 2 ESU) imajo v Italiji enak delež gospodarstev, kot jih imamo v Sloveniji (47 %), na Portugalskem pa je ta delež le nekoliko nižji (42 %) kot pri nas. Najugodnejšo sestavo ima v tem pogledu Nizozemska, kjer se večina gospodarstev (60 %) uvršča v razred z ekonomsko velikostjo 40 ESU ali več.

In Slovenia the structure of agricultural holdings by economic size is very unfavourable, however among EU Member States we can also find countries that have a similar situation as in Slovenia. The share of holdings in Italy that belong to the lowest size class (under 2 ESU) is the same as in Slovenia (47%), while Portugal has an only slightly lower share (42%) than we do. The most favourable structure in this respect is in the Netherlands, where most holdings (60%) belong to the size class of 40 ESU or more.

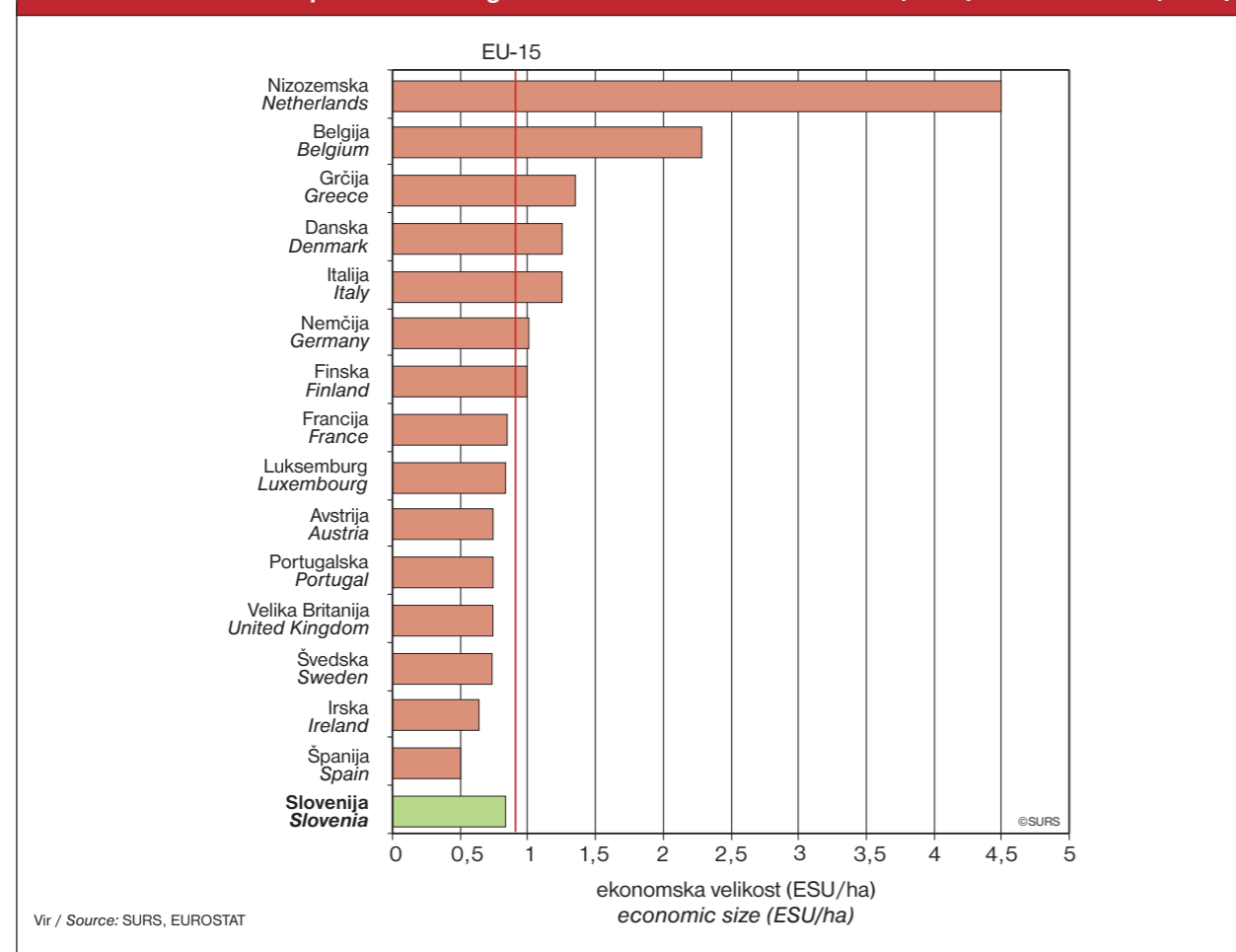
Ekonomska velikost kmetijskih gospodarstev, izražena na hektar kmetijske zemlje (slika 71), znaša v Sloveniji povprečno 0,8 ESU/ha in je zelo blizu povprečja držav članic EU (0,9 ESU/ha). V šestih državah članicah EU je ta vrednost celo manjša kot v Sloveniji.

Economic size of agricultural holdings, expressed per hectare of agricultural land (Chart 71) is in Slovenia on average 0.8 ESU/ha, which is very close to the average of EU Member States (0.9 ESU/ha). In six EU Member States this value is even lower than in Slovenia.

Tabela 28: Kmetijska gospodarstva po ekonomski velikosti v državah EU (1997) in Sloveniji (2000)
Table 28: Agricultural holdings by economic size in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

	Ekonomska velikost (ESU) Economic size (ESU)						
	majhna kmetijska gospodarstva small agricultural holdings			srednje velika kmetijska gospodarstva medium-sized agricultural holdings		velika kmetijska gospodarstva large agricultural holdings	
	< 2	2 - < 4	4 - < 8	8 - < 16	16 - < 40	> = 40	
Slovenija	47	26	16	7	3	1	Slovenija
EU-15	33	17	15	12	12	11	EU-15
Avstrija	27	15	16	18	19	5	Austria
Belgija	10	8	10	10	19	43	Belgium
Danska	0	5	15	18	21	41	Denmark
Finska	8	12	15	16	31	18	Finland
Francija	18	8	8	11	25	30	France
Grčija	35	20	22	16	6	1	Greece
Irska	12	14	19	20	22	13	Ireland
Italija	47	19	14	9	7	4	Italy
Luksemburg	12	8	11	10	19	40	Luxembourg
Nemčija	19	12	12	13	21	23	Germany
Nizozemska	0	1	9	12	17	61	Netherlands
Portugalska	42	24	17	9	5	3	Portugal
Španija	36	19	16	13	11	5	Spain
Švedska	23	14	16	13	16	18	Sweden
Velika Britanija	19	10	11	12	17	31	United Kingdom

Slika 71: Ekonomska velikost na hektar kmetijske zemlje v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000)
Chart 71: Economic size per hectare of agricultural land in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)

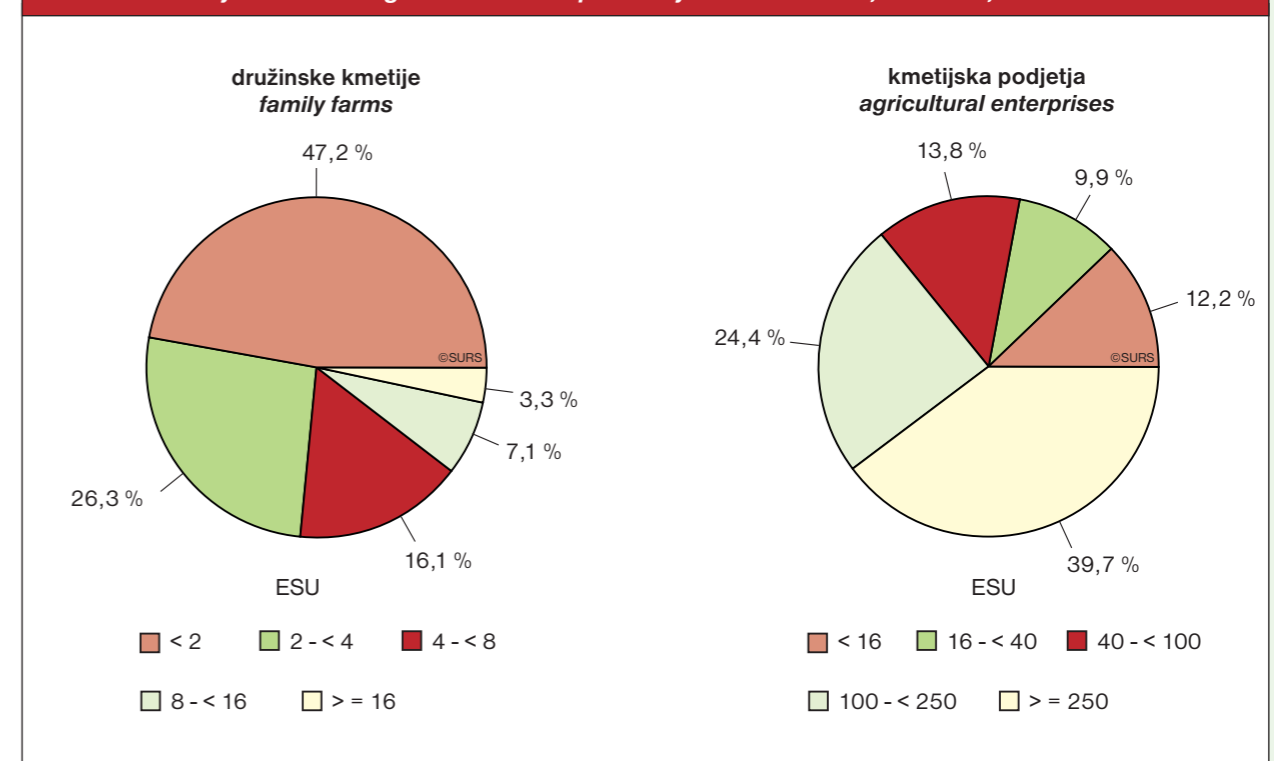
Povprečna ekonomska velikost slovenske družinske kmetije je 4,0 ESU. Skoraj polovica družinskih kmetij ima ekonomsko velikost manjšo kot 2 ESU, četrtina družinskih kmetij pa med 2 in 4 ESU, tako da ima blizu tri četrtine družinskih kmetij ekonomsko velikost pod 4 ESU. Slaba četrtina družinskih kmetij doseže ekonomsko velikost med 4 in 16 ESU, medtem ko 16 ESU ali več dosežejo komaj 3 % družinskih kmetij. Manj kot odstotek družinskih kmetij preseže ekonomsko velikost 40 ESU.

Ekonomska velikost kmetijskih podjetij v Sloveniji je 457 ESU. Blizu dve tretjini kmetijskih podjetij dosežeta ekonomsko velikost 100 ESU ali več, hkrati pa 40 % kmetijskih podjetij sodi v najvišji razred ekonomske velikosti in torej doseže 250 ESU ali več.

Average economic size of a family farm in Slovenia is 4.0 ESU. Almost a half of family farms have the economic size under 2 ESU and a quarter have between 2 and 4 ESU. Thus nearly three quarters of family farms have economic size under 4 ESU. Less than a quarter of family farms have the economic size between 4 and 16 ESU and only 3% have the economic size of over 16 ESU. Less than 1% of family farms exceeds the economic size of 40 ESU.

Economic size of agricultural enterprises in Slovenia is 457 ESU. Close to two thirds of agricultural enterprises have 100 ESU or more and 40% of agricultural enterprises belong to the highest class of economic size, i.e. over 250 ESU.

Slika 72: Družinske kmetije in kmetijska podjetja po ekonomski velikosti, Slovenija, 2000
Chart 72: Family farms and agricultural enterprises by economic size, Slovenia, 2000

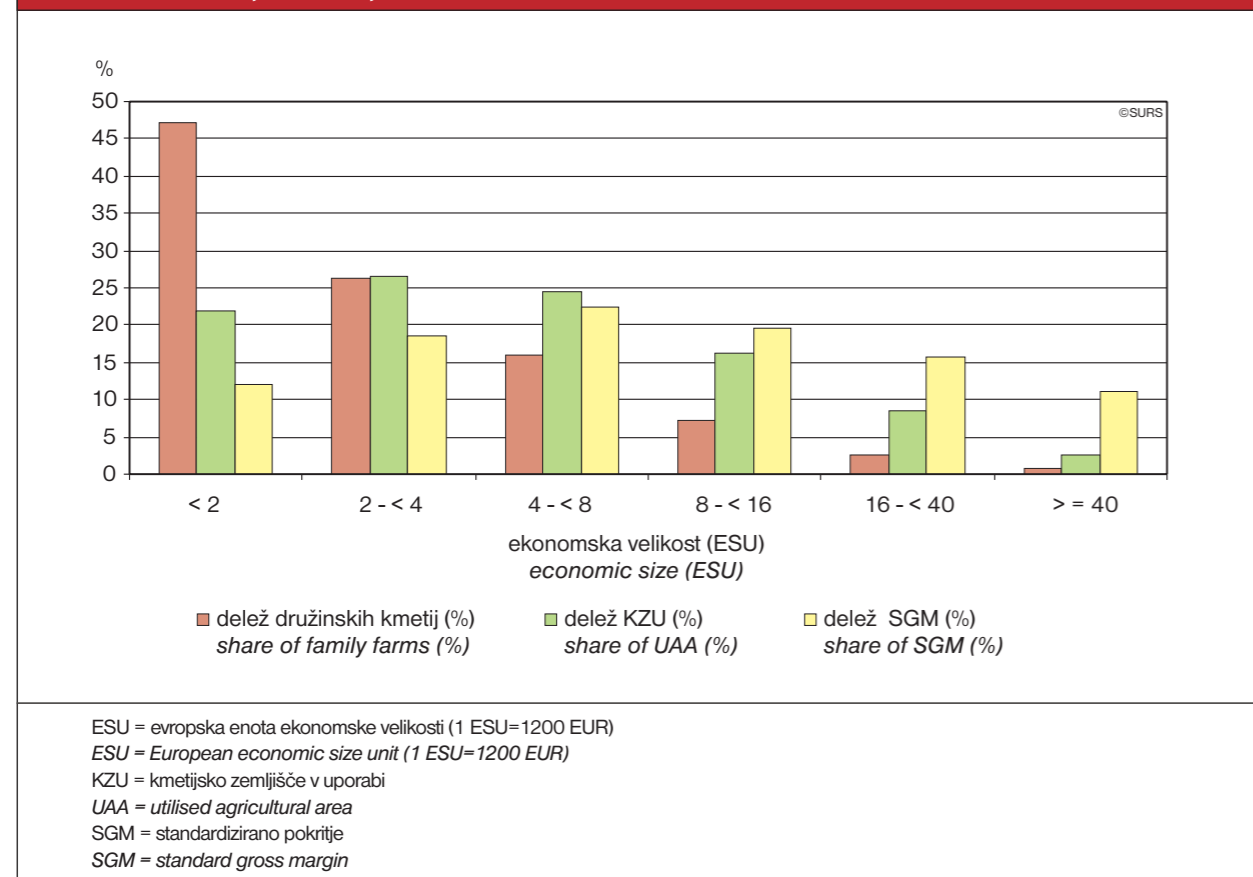
Na skoraj treh četrtinah kmetijskih zemljišč, ki jih uporabljajo družinske kmetije, gospodarijo take družinske kmetije, ki dosežajo ekonomsko velikost manj kot 8 ESU (slika 73). Družinske kmetije, ki dosežajo več kot 40 ESU, imajo v uporabi manj kot 3 % kmetijskih zemljišč.

Družinske kmetije z ekonomsko velikostjo pod 8 ESU predstavljajo številčno skoraj 90 % vseh kmetij, vendar pa njihova vrednost SGM pomeni le 53 % skupne vrednosti SGM na družinskih kmetijah oziroma komaj 45 % skupne vrednosti SGM na vseh kmetijskih gospodarstvih v Sloveniji. Na drugi strani pa na nekaj sto družinskih kmetijah (manj kot 1 % družinskih kmetij), ki presegajo prag 40 ESU, skupna vrednost SGM pomeni desetino celotne vrednosti SGM.

On almost three quarters of agricultural area used by family farms there are family farms with economic size under 8 ESU (Chart 73). Family farms with over 40 ESU use less than 3% of agricultural area.

Family farms with the economic size under 8 ESU represent almost 90% of all farms, however their SGM value is only 53% of the total SGM on family farms or only 45% of the total SGM on all agricultural holdings in Slovenia. On the other hand, a few hundred family farms (less than 1% of family farms in Slovenia) have over 40 ESU and their total SGM value is a tenth of the total SGM.

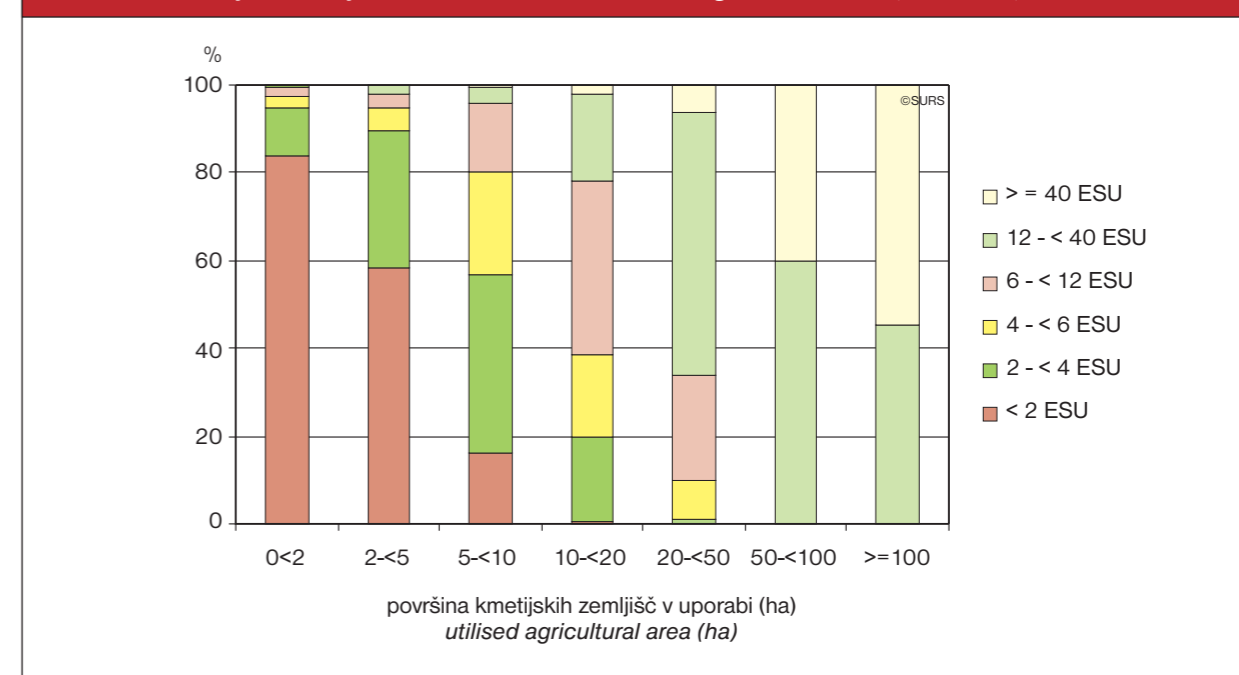
Slika 73: Družinske kmetije, kmetijska zemljišča v uporabi in vrednost standardiziranega pokritja na kmetijah po razredih ekonomske velikosti, Slovenija, 2000
Chart 73: Family farms, utilised agricultural area and standard gross margin by economic size classes, Slovenia, 2000

Z večanjem površine KZU na družinsko kmetijo se povečuje delež višjih razredov ekonomske velikosti in obrnjeno (slika 74). Med družinskimi kmetijami z manj kot 2 ha KZU je več kot 80 % takih, ki imajo ekonomsko velikost pod 2 ESU. Med družinskimi kmetijami, ki imajo 100 ha KZU ali več, pa je več kot polovica takih, ki dosežejo ekonomsko velikost 40 ESU ali več.

The share of higher classes of economic size grows with the growth of UAA per family farm (Chart 74) and vice versa. Among family farms with less than 2 hectares of UAA there are 80% of farms with the economic size under 2 ESU. Among family farms with 100 hectares of UAA or more there are a half of farms with the economic size of 40 ESU or more.

Slika 74: Družinske kmetije po ekonomski velikosti in površini kmetijskih zemljišč v uporabi, Slovenija, 2000
Chart 74: Family farms by economic size and utilised agricultural area, Slovenia, 2000

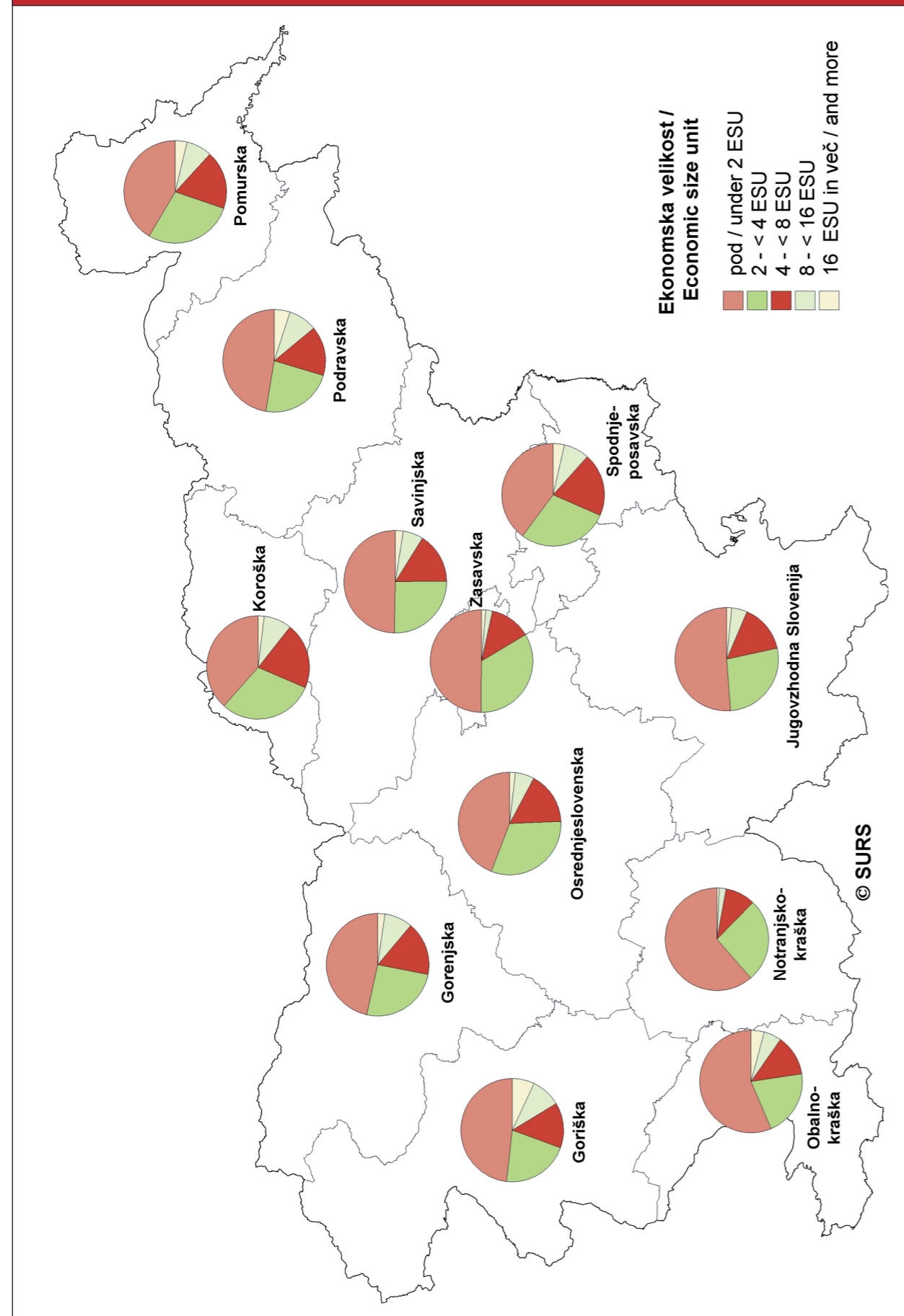

Sestava družinskih kmetij glede na ekonomsko velikost je med statističnimi regijami precej podobna. V vseh imajo vodilni delež družinske kmetije z ekonomsko velikostjo pod 2 ESU; ta delež se giblje med 40 % (koroška) in 60 % (notranjskokraška). V vseh regijah je kmetij z ekonomsko velikostjo čez 16 ESU manj kot desetina, v najboljšem primeru jih je 7 % (goriška), v najslabšem pa celo manj kot odstotek (notranjskokraška).

The structure of family farms by economic size is quite similar in all statistical regions. In all regions family farms with less than 2 ESU predominate. Their share is between 40% in Koroška region and 60% in Notranjskokraška region. In all regions family farms with over 16 ESU represent less than a tenth of all farms. Their share is between 7% in Goriška region and less than 1% in Notranjskokraška region.

Slika 75: Družinske kmetije glede na ekonomsko velikost po statističnih regijah (SKTE 3), Slovenija, 2000
Chart 75: Family farms by economic size by statistical regions (SKTE 3), Slovenia, 2000

6.2 KMETIJSKA GOSPODARSTVA GLEDE NA TIP KMETOVANJA

Deleži standardiziranega pokritja (SGM) posamezne kmetijske aktivnosti v skupni vrednosti SGM na kmetijskem gospodarstvu kažejo, da se v Sloveniji največ kmetijskih gospodarstev, blizu tri desetine, uvršča v tip mešana živinoreja. Skoraj 60 % gospodarstev sodi v enega od tipov z mešano pridelavo in le okoli 40 % je takih, ki so specializirana za določeno vrsto pridelave.

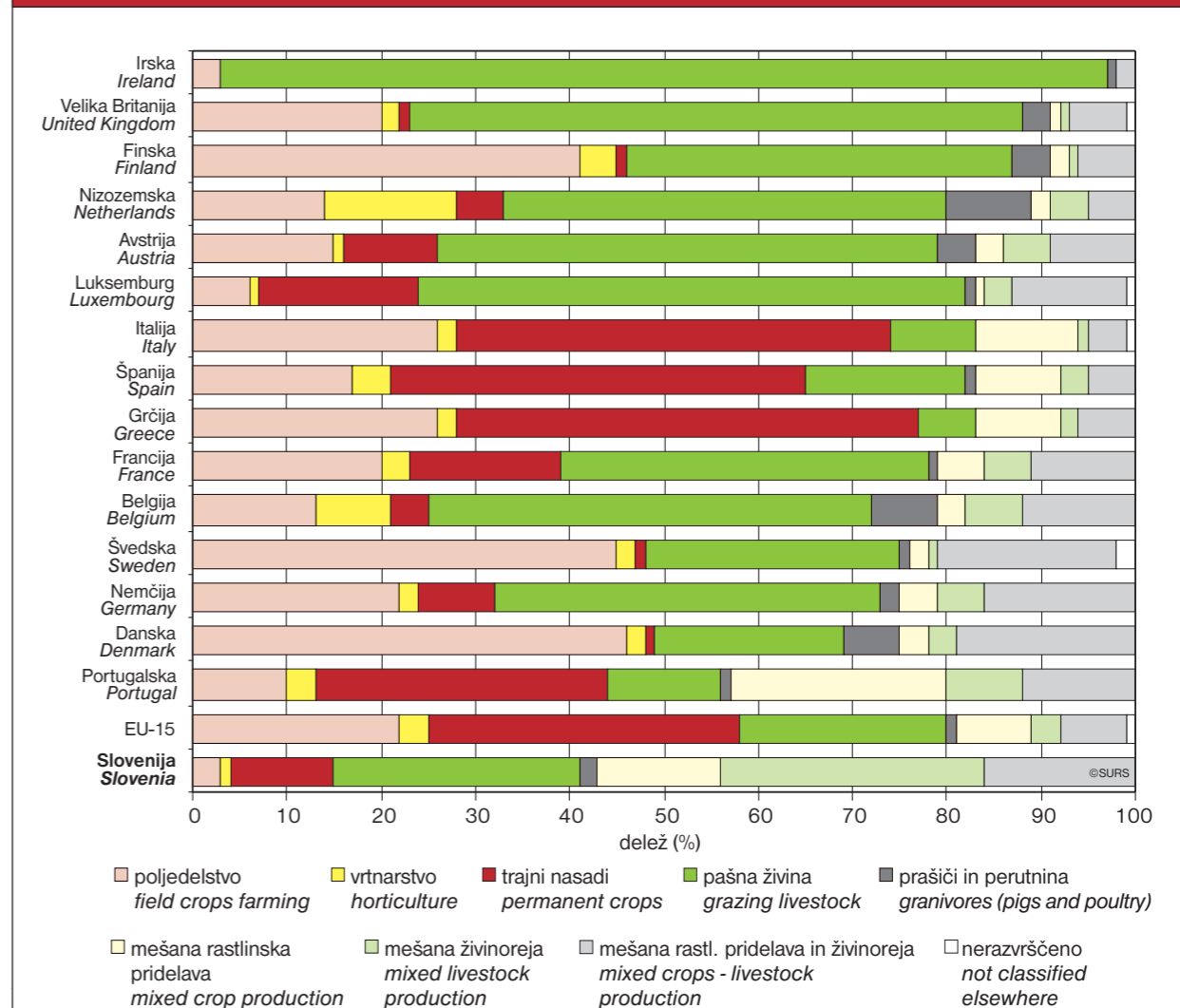
V Evropski uniji je v povprečju 80 % kmetijskih gospodarstev usmerjenih v določeno vrsto pridelave; na Finskem, Irskem in v Veliki Britaniji je takih celo čez 90 %. V primerjavi z državami članicami EU ima Slovenija daleč najmanjši delež specializiranih gospodarstev; še najbližje našemu je stanje na Portugalskem, kjer beležijo 57 % takih gospodarstev.

6.2 AGRICULTURAL HOLDINGS BY TYPE OF FARMING

SGM shares of individual agricultural activities in the total SGM on an agricultural holding show that in Slovenia close to three tenths of agricultural holdings belong to the type of mixed livestock production. Almost 60% of holdings belong to one of the types with mixed production and only 40% of holdings are specialised.

In the European Union on average 80% of agricultural holdings are engaged in a certain type of production. In Finland, Ireland and the United Kingdom their share is over 90%. Compared to EU Member States, Slovenia has by far the smallest share of specialised holdings. The situation is the closest in Portugal, which has 57% of such holdings.

Slika 76: Kmetijska gospodarstva po tipih kmetijske pridelave v državah članicah EU (1997) in Sloveniji (2000)¹⁾
Chart 76: Agricultural holdings by types of farming in EU Member States (1997) and in Slovenia (2000)¹⁾

¹⁾ Države EU so razvrščene od največjega deleža specializiranih gospodarstev proti najmanjšemu.
EU Member States are distributed from the highest share of specialised holdings to the lowest.

Na družinskih kmetijah v Sloveniji izstopata dva tipa kmetovanja, in sicer prevladujoči tip mešana živinoreja, v tega sodijo skoraj tri desetine družinskih kmetij, tesno pa mu sledi tip reja pašne živine, vanj se uvršča četrtnina družinskih kmetij. Več kot polovica (57 %) družinskih kmetij spada v enega od tipov z mešano pridelavo bodisi v tip mešana živinoreja, mešana rastlinska pridelava ali pa kombinacija obojega. V okviru rastlinske pridelave prevladuje tip gojenje trajnih nasadov; vanj se uvršča dobra desetina vseh družinskih kmetij. Med najredkejše tipe sodijo poljedelstvo, reja prašičev in perutnine ter vrtnarstvo, saj vsi skupaj zajemajo le 6 % družinskih kmetij.

Med kmetijskimi podjetji prevladujeta dva tipa kmetovanja, in sicer gojenje trajnih nasadov in tip reja prašičev in perutnine; k prvemu sodi 27 % podjetij, k drugemu pa 25 % podjetij. Sledi tip poljedelstvo: ta tip kmetovanja zajema slabo petino podjetij; v preostale tipe kmetovanja pa je razporejenih manj kot po desetino podjetij.

On family farms in Slovenia two types of farming predominate: mixed livestock production with three tenths of family farms, which is closely followed by breeding grazing livestock with a quarter of family farms. Over a half (57%) of family farms belong in one of the types of mixed production, either mixed livestock production, mixed crop production or a combination of both. Within crop production permanent crops predominate with over a tenth of all family farms. Among rarer types are field crop farming, breeding of granivores (pigs and poultry) and horticulture. Together they represent only 6% of family farms.

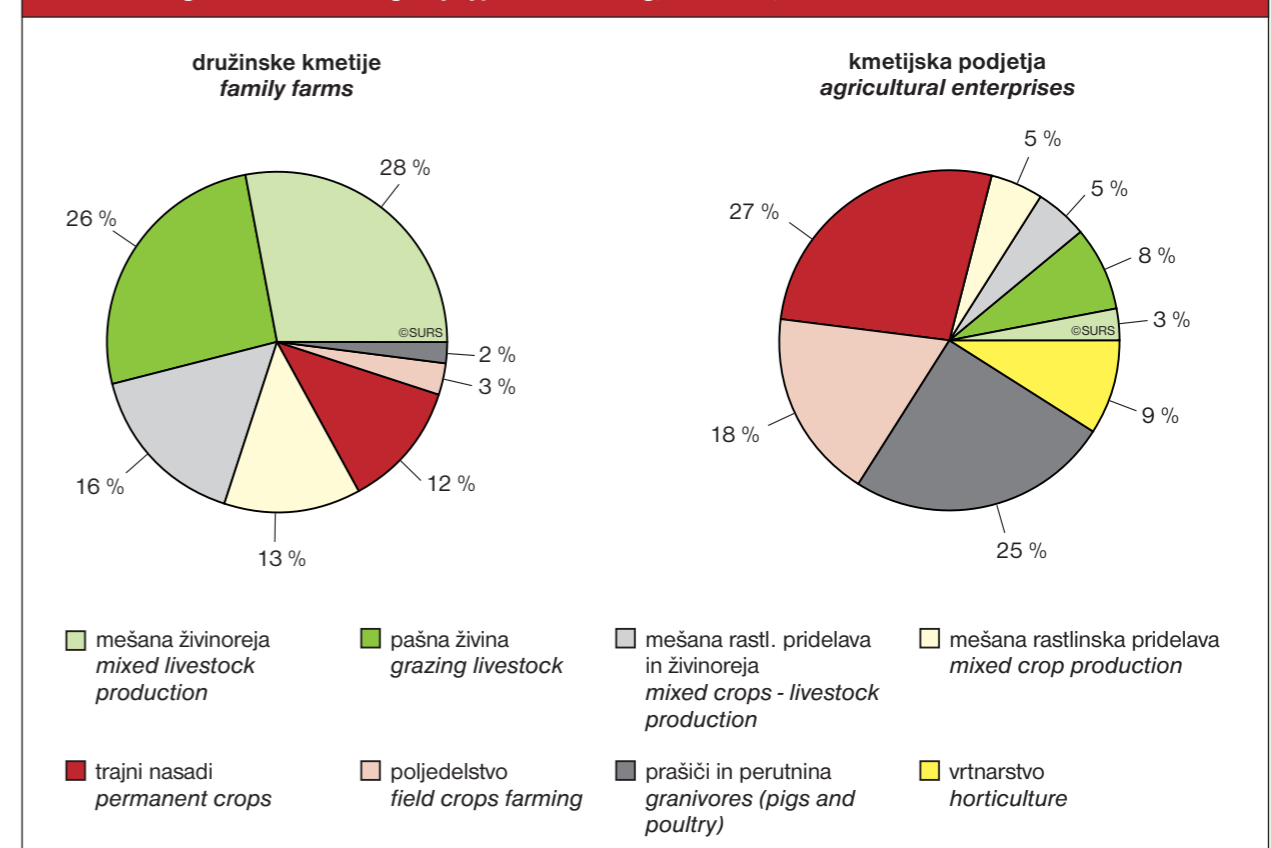
Among agricultural enterprises two types of farming predominate, i.e. production of permanent crops, and breeding of granivores (pigs and poultry). The first one covers 27% of enterprises and the second one 25% of enterprises. The next type is field crop farming, which represents about a fifth of enterprises, while other types of farming each cover less than a tenth of enterprises.

Tabela 29: Kmetijska gospodarstva, kmetijska zemljišča v uporabi in skupna vrednost standardiziranega pokritja glede na tip kmetovanja, Slovenija, 2000
Table 29: Agricultural holdings, utilised agricultural area and total standard gross margin by type of farming, Slovenia, 2000

	skupaj total	poljedelstvo field crops farming	vrtnarstvo horticulture	trajni nasadi permanent crops	pašna živina grazing livestock	prašiči in perutnina granivores (pigs and poultry)	mešana rastlinska pridelava mixed crops production	mešana živinoreja mixed livestock production	mešana rastlinska pridelava in živinoreja mixed crops and livestock production	nerazvrščeno not classified	
Kmetijska gospodarstva	86 467	2 819	438	9 920	22 284	2 028	10 975	24 369	13 598	36	Agricultural holdings
KZU (ha)	485 879	30 341	1 884	30 265	167 720	11 772	40 049	135 830	67 987	32	UAA (ha)
SGM (ESU)	402 804	17 498	12 733	92 118	98 979	43 895	30 733	69 947	36 901	0	SGM (ESU)
Družinske kmetije	86 336	2 795	426	9 885	22 273	1 995	10 969	24 365	13 592	36	Family farms
KZU (ha)	456 215	13 955	1 415	25 045	164 724	11 212	39 700	133 561	66 572	32	UAA (ha)
SGM (ESU)	342 944	9 601	8 932	65 237	96 757	28 417	30 411	67 581	36 008	0	SGM (ESU)
Kmetijska podjetja	131	24	12	35	11	33	6	4	6	0	Agricultural enterprises
KZU (ha)	29 664	16 386	469	5 220	2 996	560	349	2 269	1 415	0	UAA (ha)
SGM (ESU)	59 860	7 897	3 801	26 881	2 222	15 478	322	2 366	893	0	SGM (ESU)

ESU = evropska enota ekonomske velikosti (1 ESU=1200 EUR)
ESU = European economic size unit (1 ESU=1200 EUR)
KZU = kmetijsko zemljišče v uporabi
UAA = utilised agricultural area
SGM = standardizirano pokritje
SGM = standard gross margin

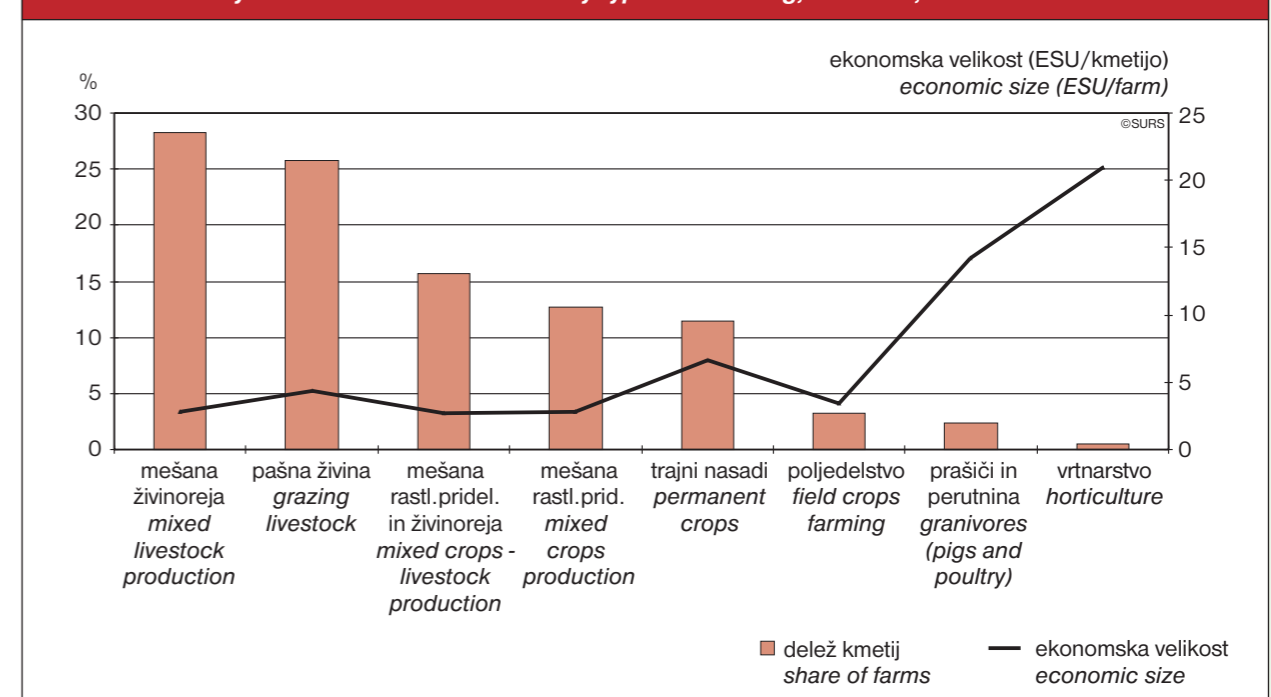
Slika 77: Kmetijska gospodarstva po tipih kmetovanja, Slovenija, 2000
Chart 77: Agricultural holdings by types of farming, Slovenia, 2000

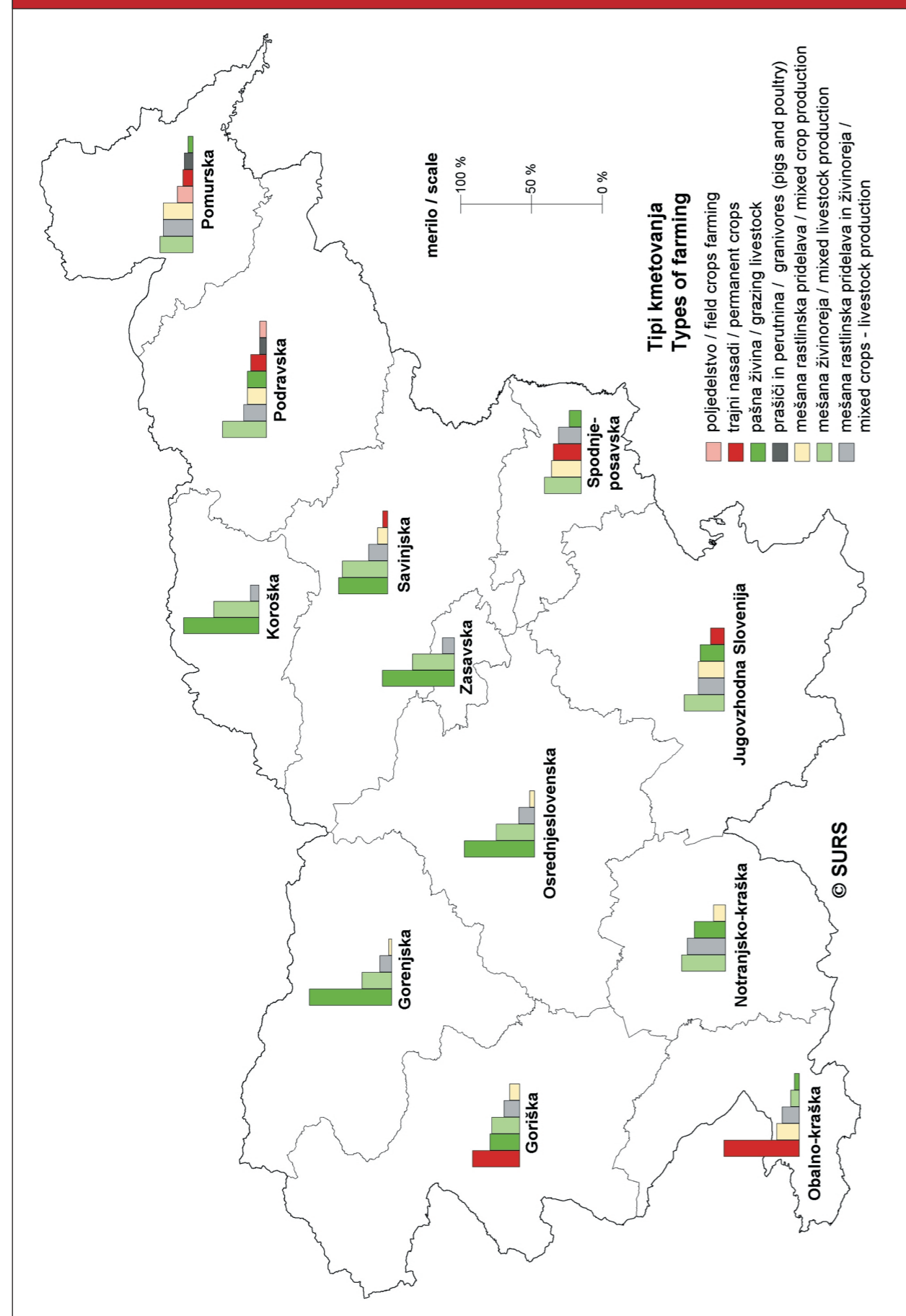
Ekonomska velikost družinskih kmetij je največja pri tipu vrtnarstvo (21 ESU), sledi ji tip reja prašičev in perutnine (14 ESU), pri vseh drugih tipih pa je manjša od 7 ESU (pri vseh mešanih tipih se giblje okoli 3 ESU).

Economic size of family farms is the biggest in horticulture (21 ESU), followed by breeding of pigs and poultry (14 ESU), while for all other types of farming it is lower than 7 ESU (in all mixed types it is around 3 ESU).

Slika 78: Družinske kmetije in ekonomska velikost po tipih kmetovanja, Slovenija, 2000
Chart 78: Family farms and economic size by types of farming, Slovenia, 2000

Slika 79: Družinske kmetije glede na tip kmetovanja po statističnih regijah (SKTE 3), Slovenija, 2000
Chart 79: Family farms by type of farming by statistical regions (SKTE 3), Slovenia, 2000

Sestava tipov kmetovanja se med statističnimi regijami značilno razlikuje. Med regijami je na družinskih kmetijah tip poljedelstvo najpogostejši v pomurski regiji, tip gojenje trajnih nasadov je najbolj razširjen v obalno-kraški regiji, tip pašna živina je najbolj zastopan v gorenjski regiji, tip reja prašičev in perutnine pa v pomurski regiji.

The structure of types of farming differs a lot among statistical regions. On family farms field crop farming is the most frequent in Pomurska region, permanent crops are the most frequent in Obalno-kraška region, breeding of grazing animals in Gorenjska region, and breeding of pigs and poultry is the most frequent in Pomurska region.

VIRI / SOURCES:

Eurostat (2000): Community typology for agricultural holdings, Short description of the community classification system of agricultural holdings. Unit F-1: Economic and structural statistics for agriculture, Luxembourg, European commission, str. 12.

Eurostat (2000): Consolidated version of the Commission Decision of 7 June 1985, Establishing Community typology for agricultural holdings 85/377/EEC (OJ N° L 220, 17.8.1985); Amendments 94/376/EC, 96/393/EC and 99/725 included, Luxembourg, European commission, str. 34.

Eurostat (2000): Farm structure: Historical results - Surveys from 1966/67 to 1997, Final version: October 2000, Luxembourg, str. 159.

Eurostat (2000): Typology of agricultural holdings. Guidelines for determining the Standard Gross Margins. Unit F-1: Economic and structural statistics for agriculture, Classex 302 Rev. 1, Luxembourg, European commission, str. 15.

Kmetijski inštitut Slovenije (2001): Modelne kalkulacije standardiziranega pokritja za različne kmetijske pridelke. Interno gradivo. Ljubljana, KIS, Oddelek za ekonomiko kmetijstva.

Statistični urad Republike Slovenije (1996-2000): Letni pregledi kmetijstva 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999. Ljubljana, SURS.

Statistični urad Republike Slovenije (1997-1999): Letni pregledi odkupa 1995, 1996, 1997. Ljubljana, SURS.

Young, R. (1999): Calculation of standard gross margins in the United Kingdom. London, Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, str. 79.

